

Vinko Vodopivec

ВІНКО ВОДОПІВЕЦ

RAZBIRANJE
ILIRSKIH JEZIKOV

РАЗБІРАЊЕ
ІЛІРСКИХ МОВ

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

SPREMNA BESEDA

V obsežnih knjigah Starejša slovenska etnogeneza in Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze je V. Vodopivec zbral veliko arheološkega, zgodovinskega in zlasti jezikovnega dela o naših davnih prednikih. Ti so živeli že od kamene dobe na sedanjem slovenskem in širšem srednjeevropskem ozemlju in kot miroljubno poljedelsko ljudstvo postavljali temelje evropske kulture. O tem pričajo toponimska imena, posejana po vsej srednji Evropi. Naši staroselci so jih poimenovali s smislom za obliko in njihov pomen. Vsa ta imenovanja so večinoma dobro razumljiva v sedanji slovenščini, ki je v svojih številnih narečjih najbolje ohranila značilnosti predantičnega satemskega govora.

V. Vodopivec orje ledino in razširja primerjalno jezikoslovje z analizami značilnimi za razbiranje starih napisov neznane in največkrat namerno skrite vsebine. S primerjavami jezikovnih značilnosti dokazuje ustreznost razumevanja v slovenščini, ki je pravi jezikovni muzej in predstavlja temelj razumevanja predantičnih napisov starih Retov, Venetov, Etruščanov, Galcev, Starih Trakov, Mesapcev in nekaterih drugih predantičnih evropskih narodov in jezikov. Stari napisi so pisani v tedanjih narečjih in prav narečja so pri Venetih, Retih, Mesapcih in Starih Frigih prevladujoča, saj obsegajo več kot 60 odstotkov, medtem ko je knjižnih besed manj kot 25 odstotkov.

Pričujoča knjiga ima tri bistvene dele, ki predstavljajo zaključeno celoto iz arheoloških pogledov, iz sistema razbiranja in iz obravnave ilirskih jezikov. Najpomembnejši del razširja razumevanje tudi na ilirske – slovenske napise, kjer so najštevilnejši mesapski napisi, ki so jih napisala ljudstva na vzhodnem koncu Apeninskega polotoka. Obsežnost in razumljivost teh napisov pričata o naših staroselskih koreninah tudi na celotnem območju Jadranskega morja, ki se je v rimskem obdobju imenoval Ilirik, do imperializma novega veka pa je vedno pomenil območje satemske naselitve.

Knjiga je izziv in hkrati odličen pripomoček znanstvenim delavcem, zlasti na jezikovnem področju, saj podaja besedno razumevanje, ki ga jezikoslovci s predpostavljenimi imeni še niso podali. Podana razumevanja bi morali jezikoslovci primerjati z razumevanji v drugih jezikih in pri tem upoštevati širši izbor jezika razumevanja, saj Latinščina in Grščina do sedaj nista dali ustreznih izidov. Besedno razumevanje bi morali jezikoslovci obdelati z običajnimi postopki primerjalnega jezikoslovja. Slovenščina in zlasti njena številna in dragocena narečja se morajo vključiti v to študijo kot tretji klasični jezik.

Začetek takega dela je vedno težak in tvegan, saj besede slovenskih narečij, ki so temelj takih študij še niso strokovno obdelane. Morda je to vzrok, da se takega dela slovenski znanstveniki še niso oprijeli. Bodoči raziskovalci bodo lahko nadaljevali delo na tej osnovi in nekatera spoznanja potrdili, druga pa spremenili, dopolnili ali zavrgli. Narejena je bila velika škoda, ker se tega dela ni lotila že prejšnja generacija znanstevnikov in akademikov.

Ob dvajsetletnici osamosvojitve Slovenije je tudi za zgodovinsko in jezikovno znanost prišel čas, da opustita dosedanje vsiljene izmišljotine imperialističnih centrov moči. Težko je izcimiti resnico ob potvorjeni zgodovini, a resnica je vedno le ena in zanjo si moramo vsi prizadevati. Do nedavnega so nam pisali zgodovino drugi in tudi odločali kdo smo in od kod smo prišli. Kot izpričani staroselci na svoji zemlji se moramo zavedati naše miroljubne zgodovine in ko smo sedaj zopet samostojni, si moramo zgodovino pisati sami!

Boston, 18. oktobra 2011

Prof. dr. Anton Mavretič
Dopisni član SAZU

Center for Space Physics, Boston University
725 Commonwealth Ave, Boston MA 02215, USA
e-mail: mavretic@bu.edu

ZNANOST IN NJENE STRANPOTI

Znanost stremi k naravni resnici, njej je zavezana in k njej teži. Čeprav ji ni v celoti dosegljiva se trudi, da bi jo spoznala in jo posredovala svetovnemu občestvu.

Žal je v humanistične znanosti prodrli libertinski duh, ki mu je resnica tuja in resnico celo zanika z mnenjem o več resnicah, kar je v nasprotju z znanostjo, saj je resnica vedno le ena sama.

Ljudje sicer stvari vidimi različno in imamo o isti resnici različna mnenja, toda resnica je kljub različnim pogledom le ena in prav zanjo si moramo vsi neprestano prizadevati.

Naša narodna zgodovina temelji na laži in zamolčevanju, zato je dolžnost znanosti, da jo postavi na dokazljive osnove in s tem opravi svojo znanstveno in državljansko dolžnost.

V Združeni Evropi ni prostora za zaničevanje posameznega naroda z lažmi in zamolčevanjem in prav Slovenci smo potomci prvobitnih poljedelskih naseljencev Srednje Evrope.

Čudež samostojne države Slovenije nalaga vsem državljanom dolžnost skrbeti za narodni ponos in prav humanistične znanosti nosijo zanj največjo odgovornost.

Jezik je najpomembnejša prvina vsakega naroda in prav zemljepisna imena naše staroselske korenine pomikajo v staro kameno dobo, ko se je srednja Evropa sproščala izpod ledu.

Prav jezikoslovci so poklicani, da preuče pogostost in razumljivost zemljepisnih imen v Srednji Evropi in tako ugotovijo kateremu sedanjemu jeziku podobno so govorili staroselci.

Resnica nas bo osvobodila!

SCIENCE AND ITS DEVIATIONS

Science seeks to natural reality, to it is committed and to it approach. Although it is not fully available, it seeks to meet it and sent it to the worldwide communion.

Regretfully in humanistic sciences penetrated the libertine spirit, that is foreign with truth and even deny it with opinion of many truths, which contrary to science, because the truth is always only one.

Peoples see things differently and have about the same reality different opinions, but the truth is, despite different views only one, therefore all should to it strive constantly.

Our national history is based on lies and concealing, therefore the duty of science is to placed it on the proven bases, and with this made his scientific and civic duty.

In the United Europe is no place for contempt of each nation with lies and concealing and especially the Slovenes are descendants of indigenous agricultural settlers of Central Europe.

The miracle of Slovenia's independent imposes duty of care to all citizens for national pride and especially the humanistic sciences bear the greatest responsibility for it.

Language is the most important element of a nation's and especially geographical names move our indigenous roots to the Old Stone Age, when Central Europe released from constantly freezing.

Especially the linguists are requested to investigate frequency and clarity of geographical names spread all over Central Europe in order to find which one of modern languages match the language of ancient dwellers.

The truth will set us free!

VSEBINA

UVODNE MISLI	7
Arheologija	8
Razbiranje	9
Jezikovni okvir	9
Ilirski jeziki	12
Teorije zamegljevanja	13
Izvor lažnih teorij	14
Nestrokovnost jezikoslovcev	15
Pristranska zgodovina	15
Teorije, mnenja in dejstva	16
Država Slovenija in dolžnost znanosti	17
ZNANOST	18
Prava, vprašljiva in lažna znanost	18
Povednost znanosti	19
Časovni pregled slovanskih ljudstev	20
Najnovejše znanstvene ugotovitve	21
Pomembno gradivo	22
Tomaž Jarič	24
Razprava	26
NAPREDEK ČLOVEŠTVA IN SLOVENCİ	27
Pojav človeka	29
Najpomembnejše arheološke najdbe na Slovenskem	34
Razvoj prevozov	42
Zaključek	49
RAZBIRANJE	52
Tajnost zapisovanja in njegovo razkrivanje	54
Razbiranje pozabljenih jezikov	67
Sodobno tajnopisje	70
SISTEM RAZBIRANJA STARIH NAPISOV	75
Jezik	75
Pisava	78
Značilni primeri	83
Zaključek	91
JEZIKOVNE	
PRIMERJAVE ČRK, DVOJČKOV IN TROJČKOV	94
Podatki	94
Analize	96
Dodatna primerjava	105
Razprava	110

ILIRSKI NAPISI	114
PICENSKI NAPISI	116
PRIMERJAVA OBRAVNAV NOVILARA STELE	118
Napis Novillara120
Prečrkovanje122
Razumevanje126
MESAPSKI NAPISI.	137
PRIMERJAVA RAZUMEVANJ MESAPSKIH NAPISOV.	139
Napisi141
ZBIR MESAPSKIH NAPISOV, DELITEV, PREVOD IN SLOVAR	152
Prečrkovanje157
Delitev zveznega besedila in prevodi159
Analize prečrkovanj.162
Analize prevodov166
Primerjava besed175
Verjetnosti prečrkovanj in prevodov181
Analiza narečnosti mesapskega jezika185
Najpogostejše slovenske knjižne in narečne besede.190
KATALOG MESAPSKIH NAPISOV, BESED IN PREVODOV	197
Pregled mesapskih napisov.199
Delitev zveznega besedila in prevodi202
Katalog207
NAPISI	208
Arhaični čas	208
Klasično obdobje220
Helenistično rimsko obdobje.232
Republikansko obdobje.253
Dodatek – nezajeti napisi.	264
SLOVAR MESAPSKEGA JEZIKA Vocabulary of Messapic Language	288
ZAKLJUČEK.	318

UVODNE MISLI

Naša zgodovina je večinoma še vedno zastrta, saj resnica o naših staroselskih koreninah v južni in srednji Evropi še ni širše priznana, čeprav so zanjo neizpodbitni dokazi. Del krivde je tudi v prilagodljivosti Slovencev, kar je vrlina, ki omogoča dobro delovanje in sodelovanje, vendar je tudi zlo, če gre za udinjanje tuji moči. Prav slovenska prilagodljivost, ki je bila skozi zgodovino stalno prisotna, je omogočila prevlado tujih gospodarjev in tujih jezikov na račun nekdanjega ozemlja in krčenja območja slovenskega jezika.

Še danes so Angleži, Nemci in Italijani predvsem narodnjaki, Slovenci pa smo multikulturalni, kar je zopet vrlina, vendar v pretirani slovenski obliki deluje izrazito v škodo lastnega naroda. Tudi Slovenci smo imeli mnogo pomembnih vojaških, vladarskih in kulturnih velikanov, zato moramo biti nanje ponosni in okrepiti svojo narodno zavest, ki nam je v talilnem loncu Evropske zveze edino trdno zagotovilo za narodni obstoj.

Posebej pomemben je odnos do materinega jezika slovenščine, ki ima toliko lepote in zmožnosti izražanja, da jo moramo negovati in ohraniti njeno prvobitnost. Slovenščina je pravi jezikovni muzej in prav v njej so najbolje ohranjeni predantični predslovanski jeziki, kar dokazujejo daleč najboljši izidi njihovega razumevanja.

Pričujoča knjiga ima tri bistvene dele, ki predstavljajo zaključeno celoto iz arheoloških pogledov, iz sistema razbiranja in iz obravnave ilirskih jezikov. Odkriva naše staroselske korenine, saj smo v srednji in južni Evropi kot miroljubno poljedelsko ljudstvo postavljali temelje evropskega gospodarstva in njene kulture. Odkriva pa nam jezikovne sledi tudi na italijanskih tleh in zopet je slovenščina tisto jezikovno orodje, ki najbolje služi za odgrinjanje dosedaj neznane ali zanikane zgodovine Slovencev.

KLJUČNE BESEDE

Pri branju boste naleteli na ključne besede, ki zajemajo predvsem ustrezna znanstvena področja ter obravnavane narode in jezike.

Ključne besede

etnogeneza, narod, arheologija, genetika, sociologija, elite, religija, bajeslovje, jezikoslovje, pomenoslovje, etimologija, zgodovina, zgodovinsko jezikoslovje, govor, prečrkovanje, enoglasnik, dvoglasnik, narečje, krajevna imena, kentum, satem, slovenščina, sanskrt, vede, praslovanščina, Teorija kontinuitete, evropski staroselci, Etruščani, Veneti, Wendi, Reti, Stari Frigi, Trakijci, Piceni, Mesapci, Rimljani, Germani, Romani, Slovani, Slovenci, Galci, Kelti, Iliri, Karni, Skiti, kamenodobna piščal, mezolitski deblak, eneolitski voz, situla, poselitev, španovija, fašina, gradnja, ceste, prevoz, prenos, vleka, prevoz.

Key words

etnogenesis, nation, archaeology, genetics, sociology, élites, religion, mythology, linguistics, semantics, etymology, history, historical linguistic, speech, transliteration, phoneme, diphthong, dialect, toponyms, kentum, satem, Slovene, Sanskrit, Vedic, Ancient-Slavic, Continuity theory, European aborigines, Etruscans, Venetic, Wends, Rhaetic, Old Phrygians, Thracians, Picenian, Messapian, Romans, Germans, Romance, Slavs, Slovenes, Gaul's, Celts, Illyrian, Karnes, Skits, stone age whistle, mezolitic canoe, eneolithic carriage, situl, settlement, španovy, fascine, construction, roads, transport, carry, traction, cartage.

ARHEOLOGIJA

Arheologija seže daleč v preteklost, je pa v svojih dognanjih omejena na kulturne, socialne in gospodarske sestavine vsakokratne družbe, ne daje pa bistvenih podatkov o ljudstvih in narodnostih, ki jih pokriva zgodovinsko jezikoslovje. Razlaga stvarnih arheoloških podatkov pa nam kjub temu lahko mnogo pove o dejavnostih naših prednikov ali vsaj o naseljencih naših ozemelj od najstarejših časov do pojave modernega človeka. Homo sapiens sapiens tudi v arheologiji odpira novo dobo, ter z umnejšim orodjem in kasneje s pašništvo in poljedelstvom, priča o svojih mnogovrstnih dejavnostih.

O prazgodovini na naših tleh nam največ povedo ostaline od katerih izstopajo kame-nodobna piščal, mezolitski deblak in eneolitski voz. Piščal je izjemno pomembna za razumevanje takratnega življenja, ki je očitno že zajemalo kulturno in družabno okolje v začetnem času Homo sapiens sapiensa, ki je znalo prisluhniti lastni glasbeni pobudi in družabnemu razvedrilu ob glasbi. Plovne poti so služile prevozu dobrin že od pradavnine, zato je najdeni čoln deblak dokaz o stalni in živahni prevoznih dejavnostih naših prednikov. Iznajdba kolesa in vozila s kolesi pa je še pomembnejša za uvid v tedanjo razvojno stopnjo, ki kaže na gostejšo poselitev, nujnost umnega gospodarstva in povečano socializacijo. Kaže tudi na organizacijo gradnje skupnih objektov takratne, prav gotovo že tudi širše rodovne družbe, kjer so bile izjemno pomembne tudi ceste.

Začetki poljedelstva so pogojevali gradnjo ustreznih in suhih prostorov, ki so poleg zavetja za družino omogočali tudi varno shrambo za živila, ki so morala ostati uporabna preko vse zime. Gradnja zavetišč in stavb pa ni bilo edina dejavnost naših prednikov, saj je iznajdba kolesa že prastara in je zahtevala tudi ureditev poti, ki so omogočale prevoz tovora, najprej v krajših, kasneje pa tudi v čedalje večjih razdaljah. Prometne poti so bile že v kameni dobi pomembno gibalno razvoja, saj so nudile izmenjavo dobrin, zlasti nakita in materialov za pripravo obrednih barv in kasneje kovinskih izdelkov.

Najstarejša znana prometnica na slovenskem je znamenita Jantarska pot, ki je povezovala Jadran z Baltikom. V predzgodovinskih časih so bile poti speljane po naravnih prehodih in praviloma naslonjene na vodne poti. Lega slovenskega ozemlja je v vsej srednji Evropi reliefno najbolj prehodna v smereh Jadrana in Baltika ter Padske nižine in Panonije, zato so preko naših krajev v vseh časih potekale izmenjave dobrin, ki so se tvorile po vodnih poteh in po bolj ali manj utrjenih poteh in cestah.

Ceste so prisotne že iz pradavnine, naši predniki pa so gradili dobre ceste že daleč pred prihodom Rimljanov, ki so le nekatere ceste izboljšali in zgradili le nekaj vojaških cest. Znano je, da so Rimljani prevzeli znanje tako na področju umetnosti kot na področju graditeljstva od Etruščanov, ki so izvirno predslovenskega porekla in Venetov, ki so bili sosedi Etruščanov in po obsegu in ohranjenosti jezika prednjačijo pred njimi.

Poleg gospodarskih dejavnosti so še pomembnejši sociološki temelji, saj so človeštvo vedno vodile elite, ki so praviloma vzpodbujale družbeni in gospodarski razvoj. Pri nas je izpričana oblika skupnosti španovija, ki jo je vodil špan in je skrbela za skupne obrambne in prevozne potrebe, to je za gradnjo utrjenih gradišč in tudi za gradnjo cest.

RAZBIRANJE

Veliko je predantičnih napisov, ki še niso razumljeni ali pa so razumljeni napačno. Razlogi so strokovne in zamolčevalne narave in prav postavitev razbiranja na znanstveno osnovo lahko bistveno pripomore k pravilnemu vrednotenju dosedanjega dela jezikoslovcev. Tu izrazito izstopajo napisi Slovenov, ki so razširjeni od Male Azije do Francije in Anglije. Libertizem in imperializem sta zanikala prvobitnost Slovenov v srednji in južni Evropi in po tej lažni teoriji zahodnoevropski jezikoslovci dosledno odklanjajo razumevanje najstarejših evropskih napisov v slovenščini.

Izločanje slovenščine kot jezika razumevanja potrjuje zamolčevanje naših korenin, saj nima osnove v arheologiji, še manj v zgodovini in najmanj v jezikoslovju. Razvidna je nestrokovnost zahodnoevropskih jezikoslovcev, saj je prav izbira jezika temelj strokovnosti in zavračanja slovenščine, ki je po zgodovinskih in jezikovnih dokazih najprimernejša, priča o njihovi zavestni nestrokovnosti.

Razbiranje vsebuje tri bistvene sestavine, ki so nujne pri obravnavi doslej nerazumljenih napisov in sicer: prečrkovanje črkovnih, slikovnih ali sestavljenih znakov, delitev zveznih ali delno zveznih besedil in razumevanje po prepoznanih besedah v jeziku razumevanja.

Razumevanje napisov lahko potrjuje pravilnost prečrkovanja in delitev zveznih besedil, lahko pa kaže njune napake, ki jih je možno z analizami ustrezno opredeliti in popraviti.

Vsako razbiranje temelji na analizah pogostosti črkovnih znakov in drugih značilnosti ter na jezikovnih primerjavah, ki se morajo združiti v ustreznem razumevanju. Najbolj povedne so primerjave besed po začetni črkah, ki dajejo začetke besednih korenov in s tem osnovo razumevanja. Primerjave besed po končnih črkah pa dajejo besedne končnice, ki opozarjajo na narečnost in na morebitno napačno delitev zveznega besedila.

Končno odločitev o ustreznem jeziku razumevanja podaja primerjava razumevanj istega napisa v različnih jezikih. Prevodi morajo biti dobesečni in izvedeni po enakih načelih, saj se z deleži prepoznanih črk in prepoznanih besed nedvoumno ugotovi najboljše razumevanje, s tem pa tudi najverjetnejši jezik razumevanja.

Zahodnoevropski jezikoslovci so dokaj dobro prečrkovali ilirske napise, čeprav jih niso razumeli. Delno zvezna besedila delijo po privzetih imenskih končnicah in v njih berejo poljubna imena, tako kot pri drugih predantičnih predslovanskih napisih. Taka razlaga napisov je lahko le predpostavka, ki pa je ovržena z razumevanjem v slovenščini.

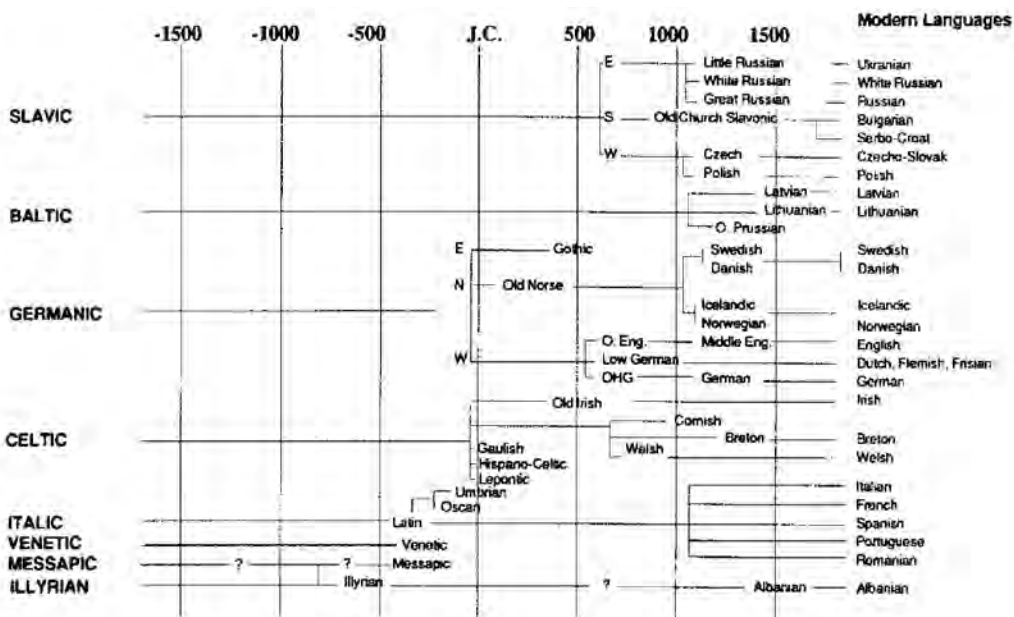
Prav sistem razbiranja je z ustreznimi postopki in analizami omogočil ustrezno presojo in potrdil slovenščino kot najustreznejši jezik razumevanja ilirskih jezikov in zavrnil razumevanje v latinščini, grščini in nemščini.

JEZIKOVNI OKVIR

Jeziki so prastari, saj so jih uporabljali že naši človečnjaški predhodniki, začetek modernega sporazumevanje pa je podan z nastopom sodobnega človeka *Homo sapiens sapiens* pred več kot 50 000 leti pred sedanostjo. Vendar jih jezikoslovci ne postavljajo v starejša obdobja, kot jih nakazujejo zemljepisna imena, verjetno iz nacionalističnih razlogov, saj v Srednji Evropi prevladujejo slovanska imena, kar je razumljivo, saj so prav Slovani najmočnejše in osrednje deblo indoevropskih jezikov.

Časovna in jezikovna porazdelitev

Zanimive so porazdelitve evropskih jezikov, ki so prikazane na naslednjem pregledu, kjer v jezikovne skupine niso uvrščeni venetski, mesapski in ilirski jeziki, torej prav tisti jeziki, ki so dobro razumljivi v slovenščini.

Porazdelitev evropskih jezikov, J. P. Mallory, In search of the IndoEuropeans, Language, Archaeology and Myth, Thames and Hudson, London 1991, Reprint 1996

- pri slovanskih jezikih niso navedeni jeziki, ki so najbolj ohranili predantični govor, to so slovenščina, slovaščina in sorbščina,
- baltski jeziki so pretežno slovanski, kar nedvomno velja za litvanščino, delno za latvijščino in najverjetneje tudi za pruščino,
- keltski jeziki so pretežno slovanski, saj je večina njihovih predantičnih in antičnih napisov razumljiva v slovenskem jeziku,
- sodobni romanski jeziki ne izhajajo iz latinščine, saj imajo mnogo starejše korenine in bi morala biti porazdelitev podobna ostalim delitvam,
- latinščina ni izvoren jezik, ampak je zmes staroitalskih in slovanskih jezikov,
- ker ni povezave med latinščino in venetščino se zanika poskuse razumevanja venetskih napisov v latinščini,
- venetski in mesapski jeziki so predantični predslovanski jeziki, saj so njihovi napisi razumljivi v slovenskem jeziku,
- ilirski jeziki naj bi se nadaljevali v albanščini, kar je zgodovinsko in jezikovno napačno, saj večinsko predstavljajo slovanske jezike,
- etruščanski, retijski in starotrakijski jeziki pa v pregledu niso zajeti, so pa razumljivi v slovenskem jeziku.

Območna porazdelitev

Povedne so tudi jezikovne območne porazdelitve, kot so razvidne iz zemljevida Rimskega imperija, povzete po Pliniju starejšemu – *Naturalis historia* okoli 60, Tacitu – *Germania* okoli 100 in Ptolomeju – *Geographia* okoli 140.

Rimski imperij po Pliniju, Tacitu in Ptolomeju

Imena ljudstev so sicer polatinjena, vendar se lahko še vedno ugotovi njihov verjetni jezikovi izvor. Opozoriti moram na pomanjkljivost zemljevida, saj v Rimskem imperiju niso zabeležene narodnosti, čeprav so staroselci pretežno zadržali svoj jezik.

Barve posameznih verjetnih barbarskih jezikovnih skupin: temnosivo – germansko, zeleno – balto-slovansko, svetlomodro – keltsko, rjavo – iransko, vijolično – trakijsko, sivo – finsko-ugrinsko, rdečerrjavo – hamito-semitsko in modro – neznano, pa ne ustrezajo navedenim virom, ampak so plod splošno sprejetih a lažnih imperialističnih teorij, kot je razvidno iz komentarja posameznih skupin ljudstev.

- Germani so pisani le za odtenek različno od črne in se ne ločijo od splošnih napisov, kar jih uvršča skoraj po vsej Evropi, zlasti pa na srednjeevropskem območju, kjer so pretežno Slovani,
- Baltoslovani so le na vzhodu, Slovanov pa ni, čeprav so bile Retija, Norikum, Panonija in Vindelicija, pa tudi Dalmacija, Makedonija in Trakija dežele Slovanov,

- Kelti so le na Irskem in Škotskem, čeprav Keltov tam ni bilo, saj je izvirno ime za Kelte uporabljeno le za prebivalce južne Francije,
- Iranci naj bi bili Lazyges, Roxolani in Skiti ter kavkaška ljudstva Anti, Aorsi, Siraci in Alani, čeprav se za njihove jezike le skepa, večinsko pa so najverjetneje Slovani,
- Sarmati naj bi bili Hamito-Semiti, vendar so najverjetneje Slovani.

ILIRSKI JEZIKI

V dosedanjih zbornikih projekta Korenine slovenskega naroda in v knjigah o Starejši slovenski etnogenezi so zajete primerjalne študije in razbiranja raznih predantičnih pred-slovanskih napisov. Nekateri jezikoslovci retijski in venetski jezik, ki sta podrobno že obdelana, tudi prištevajo k ilirskim jezikom, v dosedanjih študijah pa niso zajeti napisi v ilirskih jezikih južno od njih.

Območje ilirskih jezikov je vse do 19. stoletja predstavljalo skupnost raznih narodov, ki so večinoma govorili slovanske jezike. Velikonemški imperializem 19. stoletja pa je z zahtevami širjenja velikonemške rase postavil »znanstvene« teorije, ki so Slovanom v srednji in južni Evropi odrekale staroselstvo. Ker so naši predniki kot poljedelci poselili srednjo Evropo, ko se je sproščala izpod ledu od 10. do 8. tisočletja pred sedanjostjo in so jih bojevita germanska in romanska ljudstva ropala in zasužnjevala, so te laži ustrezale tudi angleškimi, francoskim in italijanskim imperialističnim centrom. Prav ti imperialistični centri so vršili močan gospodarski, kulturni in nacionalni pritisk na tedanje deloma še slovansko govoreče skupnosti in tako učinkovito raznorodovali naše prednike v srednji in južni Evropi. Ilirski jeziki so se govorili na obeh straneh Jadranskega morja in so območno prikazani na naslednjem zemljevidu.

Ljudstva ob Jadranskem morju od 10. do 1. stoletja pr. Kr.

TEORIJE ZAMEGLJEVANJA

Preseljevanje narodov je dolgo služilo za zastiranje evropske predzgodovine in za dokazovanje česarkoli, predvsem pa je pomenilo osnovo za teorije o poznem prihodu Slovanov. V Evropi pa genetika preseljevanje narodov postavlja na laž, saj selitve vzhod-zahod in obratno nedvoumno zavrača, dopušča pa selitve sever-jug in obratno, ki so bile podnebno pogojene. Le še redki znanstveniki podpirajo teorijo preseljevanja narodov, saj zanjo ni dokazov in gre večinoma za opise bojnih pohodov, ki pa s pravimi naselitvami nimajo nič skupnega. V zgodovinskem obdobju pa imamo nekaj naselitev ljudstev tudi v našem okolju: Langobardi, Madžari, Hrvati in Srbi. O slovenski starobitnosti v srednji in južni Evropi pa pričajo zemljepisna imena, ki so jih poimenovali staroselci že v stari kameni dobi med 10. in 8. tisočletjem pred sedanostjo in so dobro razumljiva v slovenščini.

Iliri kot ljudstvo in jezik so vse do novega veka ime za razna slovanska ljudstva na obeh straneh Jadranskega morja in šele velikonemške imperialistične teorije 19. stoletja jim odvzemajo slovansko jezikovno osnovo. S tem pa odvzemajo tudi staroselstvo slovanskim narodom, ki so v tem delu Sredozemlja prvobitno ljudstvo. Prav številna zemljepisna imena, ki so jih poimenovali staroselci in mesapski napisi razumljivi v slovenščini in njenimi narečji, potrjujejo prvobitnost Slovencev in dokazujejo lažnost teh teorij. Spoznaje, da so bili pravi Iliri sorazmerno majhno pleme na meji med današnjima Albanijo in Črno goro, bistveno zmanjša njihov resnični zgodovinski pomen, saj o njih in njihovem jeziku ne vemo nič zanesljivega. Pojem Iliri je zato uporaben območno, jezikovno pa le kot skupnost različno poimenovanih in pretežno slovanskih rodov.

Kelti kot ljudstvo in jezik so ime za razna romanska ljudstva v jugozahodni in za slovanska ljudstva v srednji Evropi. Ime Kelti je prvi uporabil grški zemljepisec Hecataeus iz Mileta leta 517 pr. Kr. za slovanska ljudstva v okolici Marseilla. Zmotno prepričanje, da so jezikovni potomci Galcev v sedanji Angliji je podalo začetke teorij o Keltih, ki še danes služijo za zamegljevanje evropske zgodovine. Med temi jeziki so res močne vzporednice, ki pa so v veliki večini slovanske. Vzrok za te teorije je morda posledica neznanja slovanskih jezikov, verjetneje pa gre za zavestno odrekanje staroselstva našim prednikom. Keltizacijo so nadaljevali Nemci, ki so napolnili predantično Evropo s Kelti, saj Slovani, ki naj bi se po njihovih imperialističnih teorijah naselili šele v 6. stoletju, vendar ne morejo biti prvobitno ljudstvo v Evropi, zato jih je bilo treba zamenjati s Kelti.

Grška in rimska kultura kot homogeni celoti. Pojma rimski in grški, ki sta se dolga stoletja prikazovala kot kulturni in narodni edinosti, se v znanstveni zavesti že pretvarjata v narodnostna in s tem tudi kulturna sestava. Prav velikonemški imperializem je poveličeval latinsko in grško, saj je s tem zamolčeval slovansko in to prav Slovence in Makedonce, ki sta prvobitni ljudstvi v Evropi. Poučno je, da tudi naši znanstveniki poveličujejo grško in rimsko, zametujejo pa prav slovensko, ki je njun pratemelj, kar dokazujejo tako jezikovne raziskave kot sodobna teorija kontinuitete. Tudi Kelte uporabljajo, v nasprotju z dejstvi kot ljudstvo, ki naj bi naseljevalo naše kraje. Tudi v mednarodnih zbornikih uporabljajo to ime, čeprav so se temu v drugih sodelujočih državah odrekli in so uporabili svoja narodna imena. To priča o njihovi narodni zavesti, še bolj pa priča o zamolčevanju naših znanstvenikov prav o naših slovenskih staroselskih koreninah.

Naselitev Slovanov v 6. stoletju še vedno služi za zamegljevanje evropske zgodovine, čeprav zanjo ni dokaza, medtem ko je prvobitnost naših prednikov, ki so kot poljedel-ska ljudstva po ledeni dobi poselila srednjo Evropo, izdatno dokazana s tlopisnimi imeni, to pa bistveno spreminja sedanjo zgodovino drugih srednjeevropskih narodov. Tako kot so Rimljani ob koncu 3. stoletja pr. Kr. sistematično uničevali etruščanske knjige in vse sledove njihove kulture, ter so zgodovino prikrojili tako, da so si pripisali zasluge za antično kulturo, Etruščane pa so iz zgodovinskega spomina izbrisali, prav tako še vedno delajo nekateri »znanstveniki«. Sedanji srednjeevropski romanski in germanski znanstve-niki zanikajo našo prvobitnost in naše korenine, ki so temelj evropske kulture, obenem pa si laste naše korenine, našo kulturo in našo zgodovino.

IZVOR LAŽNIH TEORIJ

Izvor lažnih teorij zamegljevanja evropske zgodovine sta libertizem, ki temelji na laži in imperializem, ki z lažjo in prevaro zavzema tuja ozemlja in potujčuje tamkajšnje prebival-stvo. Predvsem pa je to velikonemški nacionalizem, ki je z zahtevo po širjenju velikonem-ške rase vzpodbudil »znanstvene« teorije, ki so naselitev Slovanov postavile v zgodovinsko dobo, čeprav za izredno obsežno naselitev ni niti enega zgodovinskega dokaza. To je toliko bolj čudno saj so že stoletja pred tem bistveno manjše naselitve ali celo samo roparski pohodi podrobno opisani. Znanost je te teorije zavrnila in s tem pokazala njihovo napač-nost, sprejela pa je njihove laži o pozni priselitvi Slovanov in tako še naprej služila svojim naročnikom in podpirala imperializem.

Laži o pozni naselitvi Slovanov so splošno sprejete in nacionalsocializem jih je v pri-pravah na drugo svetovno vojno posvojil in jih pripeljal do skrajnega zla, ki ga je udejanil v množičnem genocidu Judov in Slovanov. Ta genocid je ves svet obsodil, splošno sprejete laži, ki so postavile temelj nacizmu in posledičnemu genocidu, pa še vedno ponavljajo in zagovarjajo nekateri tuji, pa tudi nekateri naši »znanstveniki«.

Podobno se je zgodilo pred kratkim z memorandumom Srbske Akademije znanosti in umetnosti o Veliki Srbiji, Dobrice Čosića, ki pa se je lastnim genocidnim idejam odpove-dal, vendar šele, ko je videl koliko gorja so povzročile in kako ničen uspeh za Veliko Srbijo so imele. Posledic laži o poznem prihodu Slovencev pa Nemška akademija znanosti in umetnosti še ni obsodila, niti ni lažno zgodovino Evrope in Slovencev postavila na doka-zljive osnove. V Združeni Evropi ni mesta za take imperialistične in nacionalistične laži in evropska, zlasti pa nemška zgodovinska in jezikovna znanost sta poklicani, da sedanje laži zavrnete in namesto sedanjih pravljičnih izmišljotin predstavita svetovni znanstveni javnosti zgodovinsko in jezikovno resnico.

Žalostno je, da te očitne laži ponavljajo prav nekateri naši znanstveniki, ki niti v samo-stojni državi Sloveniji niso zmožni niti toliko narodnega ponosa, da bi zavzeto iskali resnico in našo zgodovino postavili na dokazljive osnove. Tudi čudež samostojnosti države Slovenije jim ni prebudil odgovornosti za našo državo, za naš narodni ponos in za resnico, saj se bomo le z njo uspešno zoperstavili evropskemu talilnemu loncu.

NESTROKOVNOST JEZIKOSLOVCEV

Te lažne osnove se kažejo tudi pri obravnavi predantičnih predсловanskih napisov, saj skladno s pozno doselitvijo Slovanov zahodnoevropski jezikoslovci dosledno izločajo slovenski jezik kot najverjetnejšo možnost za razumevanje teh napisov. Zahodnoevropski jezikoslovci v več generacijah niso uspeli razumeti niti enega samega venetskega, retijskega, galskega – keltskega, starotrakijskega, starofrigijskega, picenskega in mesapskega napisa in to tudi sami priznavajo.

Kljub nerazumevanju se čvrsto drže latinščine, ki jim ni dala razumevanja in to je dokaz o njihovi nestrokovnosti, saj je pravilna izbira jezika razumevanja bistvo jezikovne strokovnosti. Nestrokovnost dokazuje tudi odsotnost analiz pogostosti, ki so temelj vseh razbiranj in podajajo trdne osnove za ustrezno izbiro jezika razumevanja. To je še toliko bolj nerazumljivo, saj so bili opozorjeni na svojo nestrokovnost z razumevanji v slovenskem jeziku. M. Bor je, kljub nekaterim napačnim razlagam pri prečrkovanju in razumevanju napisov, v le nekaj letih znanstveno elito postavil na laž in ker so njegove ugotovitve objavljene tudi v angleškem, nemškem in italijanskem jeziku, njihovo omalovaževanje in neupoštevanje priča o njihovi nestrokovnosti.

Razumljeni so vsi znani in ne preveč poškodovani venetski, retijski, galski – keltski, starotrakijski, starofrigijski napisi, picenski in mesapski napisi. Zamolčevanje teh razumevanj v strokovni literaturi, je značilen izraz nestrokovnosti, saj bi njihovo upoštevanje vse njihovo dosedanje razbiranje sesulo v prah. Razlog za tako nestrokovno zadržanje jezikovnih znanosti iščejo v splošno sprejetih teorijah, ki pa so brez dokazov, kar zopet priča o njihovi nestrokovnosti.

Prav staroselstvo Slovencev v Srednji Evropi je nedvoumno izpričano že v kameni dobi in to 7. tisočletij pr. Kr., ko so poljedelska ljudstva poselila Srednjo Evropo, ki se je sproščala izpod ledu. Prav staroselci so poimenovali značilne zemljepisne pojave, zlasti gore in reke in prav razumljivost teh poimenovanj v slovenščini dokazuje naše staroselstvo v vsej Srednji Evropi. Jezikoslovci se sklicujejo na lažno Miklošičevo načelo, da gre za slučajne pojave, a te slučajnosti ne utemelje z analizami pogostosti. Lažnost navedenega načela je tudi v predpostavljene enopomenskosti poimenovanega objekta. Mnogo imen razumljivih v slovenščini opisuje tudi stvarne značilnosti poimenovanega objekta, zato gre za dve neodvisni spremenljivki, ki nedvoumno določata jezik njihovega poimenovanja, in to prav slovenščino, ki je najbolje ohranila predantični predсловanski govor

PRISTRANSKA ZGODOVINA

Nekateri zgodovinarji pojem zgodovine uporabljajo pristransko in ne upoštevajo njenega pomena, ki je v SSKJ določen kot: **celota dogajanj v razvoju, preteklosti v zvezi s kakim osebkom, skupnostjo, področjem**. Zgodovinarji morajo upoštevati vse arheološke, genetske in jezikovne dokaze, ki so vezani na območje in jezik in sestaviti najverjetnejšo narodno zgodbo in jo uveljaviti namesto dosedanjih pravljic. Pri svojem delu so nekateri zgodovinarji izrazito pristranski in nekaterim narodom pripisujejo zgodnjo zgodovino, drugim pa ne in to prav Slovencem.

Ponazorimo to s primerjavo Grkov in Slovencev.

Grki – priznana starodavnost

Ahajci itd – Troja, Špartanci – Šparta itd, Grki – Grčija

Ali so Grki napadli Trojo? Seveda, pa čeprav Grkov takrat ni bilo, saj sta izraza Grki in Heleni mnogo kasnejša in so bili to le Ahajci, Danajci, Itačani itd.

Slovenci – zanikana starodavnost

Veneti, Reti, Sloveni, Norik, Sklavinija, Karantanija itd, Slovenci – Slovenija

Ali so Slovenci prvobiten srednjeevropski narod? Seveda, pa čeprav so bivali pod različnimi imeni najbolj pogosto kot Veneti. Tudi ime Sloveni je izpričano že v 5. stol. pr. Kr. v etruščanskem Pyrgijskem napisu in poudarjeno z drugim narodnim imenom Itala.

Istovetnost

Oseba, ki spremeni svoje ime in priimek je zadržala svojo istovetnost, čeprav se sedaj imenuje in predstavlja drugače! Prav tako velja za narode, ki so se imenovali različno, a so govorili isti ali zelo podoben jezik.

Očitna je zlonamerna nestrokovnost nekaterih naših in tujih zgodovinarjev, ki v nasprotju s pojmom zgodovine in celo v nasprotju z lastnim pojmovanjem zgodovine ne upoštevajo vsega, kar je povezano z območjem, kulturo, izvorom in jezikom posameznega naroda, zlasti Slovencev.

TEORIJE, MNENJA IN DEJSTVA

Zgodovinska znanost mora temeljiti na dejstvih in analizah ter s celovito obravnavo podatkov različnih področij prikazati čim stvarnejšo sliko nekdanjih dogodkov. Pri tem so pomembni znanstveniki, ki so sposobni pregledne povezave dosežkov različnih področij in dosledno ločijo mnenja in dejstva. V med seboj povezane stroke se namreč lahko prikra-dejo trditve, ki se smatrajo kot dejstva, čeprav gre le za mnenja.

To se je dogajalo med zgodovino, arheologijo in zgodovinskim jezikoslojem, saj so se strokovnjaki posameznih področij sklicevali na dosežke znanstvenikov drugih področij. Tako so se vrtili v krogu splošno sprejetih navedkov, mnenj in teorij, zato je šele celovit pregled pokazal na ničnost navajanih mnenj brez dokazov.

Na naslednji korak dokazov, ki ga omenjene stroke, vsaka zase in skupno, morajo narediti, pa še čakamo. Prav zgodovina kot sestav dokazov posameznih znanstvenih področij mora opraviti temeljno delo in sedanje teorije zamenjati z dokazi in tako javnosti podati zgodbe namesto dosedanjih neresnic.

Posebno pomembno je zgodovinsko jezikoslovje, ki mora na temelju zemljepisnih imen, ki podajajo najstarejše jezikovne podatke, opraviti obsežne raziskave in z analizami pogostosti dokazati prvobitni jezik na posameznih evropskih območjih. Pri tem mora upoštevati smiselna razumevanja poimenovanj ter najstarejše vire v zapisih zgodovinarjev in zemljepiscev, saj se tudi imena spreminjajo.

Upoštevati je treba tudi jezik in namen vsakega posameznega zapisovalca, saj niso bili prosti predsodkov, predvsem o svoji poklicanosti in pomembnosti svojega naroda in njegove kulture. Podana imena so pisali v različnih jezikih, tako kot so predstavljena imena slišali, praviloma v narečjih in to zapisali v svoji pisavi in prilagoditvi svojemu jeziku.

Ob prvobitnosti jezika pa zgodovinsko jezikoslovje lahko poda tudi jezikovne spremembe, saj so zemljepisna imena na različno starih zemljevidih in pri različno starih zemljepiscih podana morda različno in omogočajo ocenjevanje sprememb tako pri zapisih kot pri zasledovanju jezikovnih sprememb.

DRŽAVA SLOVENIJA IN DOLŽNOST ZNANOSTI

Čudež osamosvojitve Slovenije kot samostojne države, ki se je zgodil kljub silovitemu nasprotovanju velesil, nam vsem nalaga dolžnost, da uresničeni sen naših davnih rodov tako, da očuvamo in uresničimo raj pod Triglavom.

Prav Nemčija je po politični poti popravila lastno zgodovinsko krivico in od večjih držav prva priznala našo samostojnost in skupno s priznanjem Vatikana postavila osnovo za hitrejša in številčnejša priznanja naše neodvisnosti in državnosti.

Zunanja osvoboditev pa ni prinesla tudi notranje narodne osvoboditve, saj Slovenci še vedno veljamo za pozne priseljence, čeprav smo prvobitno evropsko miroljubno in poljedelsko ljudstvo in smo postavljali gospodarske in kulturne temelje Evrope.

Narodno osvoboditev nam bo prinesla le resnica o naši nedavni, polpretekli in starejši zgodovini, ki jo moramo postaviti na dokaze in s tem dati priznanje našim prednikom, ki so s svojim večtisočletnim mučeništvom podpirali našo osamosvojitvev.

Neizpolnjena notranja osamosvojitvev postavlja pred znanstvenike odgovornost presoditi dosedanje svetovno in domače znanstveno delovanje. Prav naša znanost mora ugotoviti stopnjo dokazljivosti in stopnjo zamolčanosti, saj je bila podrejena dosedanjim centrom moči in jim je služila. Zanikanje te služnosti ni znanstveno, saj poznamo en sam primer izstopa iz Slovenske Akademije znanosti in umetnosti. Le jezikoslovec Karel Oštir se ni uklonil partijskim pritiskom in je raje izstopil iz Akademije, kot pa da bi spremenil svoja jezikovna odkritja o povezavi Etruščanov in Slovencev.

Edini, ki so o nujnosti preveritve dosedanjega znanstvenega dela pisali so arheologi, vendar pa preveritve še niso naredili. Jezikoslovci in zgodovinarji, ki so morali prestati najmočnejše pritiske in so se morali najbolj udinjati tujim centrom moči, pa ne čutijo potrebe po znanstveni neodvisnosti in se o nujnosti preveritve svoje znanosti niti ne sprašujejo. To priča, da še vedno služijo bivšim centrom, kar pa zanika njihovo znanost in zavzetost za resnico, ki je nesporni temelj vsake znanosti.

Prav Slovenska Akademija znanosti in umetnosti, bi v samostojni državi Sloveniji morala vzpodbuditi temeljni projekt **Osamosvojitvev in znanost**, kjer bi se znanstveniki spoprijeli z vrednotenjem svojega dosedanjega dela in s preveritvijo dokazljivosti postavili trden temelj za napredovanje svojega znanstvenega raziskovanja naše sedanosti, preteklosti in prihodnosti!

Morda bodo morali politiki zahtevati tako znanstveno preveritev in vzpodbuditi projekt notranje osvoboditve znanosti, ki je še vedno vkalupljena v lažne teorije o prihodu Slovencev v zgodovinskem času, čeprav jezikovne ostaline v zemljepisnih imenih nedvoumno pričajo o našem staroselstvu v srednji in jugovzhodni Evropi.

*Resnica je čudovita in kot sonce osvetljuje naše okolje,
zato si moramo zanjo prav vsi neumorno prizadevati.*

ZNANOST

PRAVA, VPRAŠLJIVA IN LAŽNA ZNANOST

Znanost bi morala skrbeti za resnico, saj obdeluje dejstva in izvaja analize, ki ji pomagajo izraziti čim bolj resnično sliko sedanjega, preteklega in prihodnjega sveta. Znanost bi morala biti skromna, saj ne more posegati v presežno in utemeljevati »znanstveni materializem«, ki je izrazito neznanstven, saj znanost o tem kar ne ve, tudi ne more soditi. Skromnost pa je temelj tudi pri razglašanju svojih dosežkov, ki niso nikoli dokončni, ampak so v najboljšem primeru le približek resnici.

Prav zgodovina in zgodovinsko jezikoslovje sta morala najbolj služiti naročnikom, ki so jima narekovali zaključke, ki so bili brez dokazov, so pa služili imperialističnemu pohlepu po tuji zemlji in podložnikih.

Znanost zato ne bi smela zametavati drugačnih mnenj in dokazov, temveč bi jih morala preizkusiti in kar je dobro tudi posvojiti.

V nasprotju z znanostjo, ki bi morala na osnovi podatkov, analiz in stvarnega vrednotenja postavljati teorije in jih s stvarnimi ali miselnimi dokazi potrditi, so mnogokrat splošno sprejete tudi teorije, ki nimajo dokazov. Njihovi zastopniki praviloma ne upoštevajo nasprotnih dokazov, zato so take teorije pogosto nestrokovne.

Zlasti v družboslovju, kjer je velik del dokazovanja odvisen od vrednotenja posameznih vsebin, so pogoste lažne teorije, ki temelje na zamolčevanju dejstev in dokazov ter na lažnem prikazovanju nekaterih vsebin.

Posebno na udaru je zgodovinsko jezikoslovje, ki s tlopisnimi imeni posega močno v predantične čase in dokazuje prvotno poselitev Srednje Evrope, ki nekdanjim in sedanjim centrom moči ni pogodu, saj v njihovo škodo spreminja v evropsko zgodovino.

Zgodovinska znanost je bila tudi pod močnimi pritiski in je skladno z imperialističnimi željami prilagajala pisna poročila, ki so že sama nosila mnoge nepravilnosti in polresnice tako, da je povečevala izvor centrov moči in zamolčevala vse ostale.

Znanost glede verodostojnosti lahko delimo na tri skupine podane v naslednjem pregledu.

Verodostojnost	Osnova	Način
prava znanost	podatki, preveritve, analize, teorije, vrednotenja in dokazi	preveritev dosedanjega dela in stvarno ugotavljanje stanja
zamolčevalna znanosti	prikrivanje analiz, dokazov in drugačnih pogledov ter stalno ponavljanje nedokazanih teorij in lažnih navedb	izločanje dokazov ter drugačnih in neprijetnih vsebin v strokovni in širši javnosti ter na kongresih in v literaturi
lažna znanost	lažna mnenja in teorije, lažne analize in vrednotenja predstavlja kot znanost, dokaze pa v strokovni in širši javnosti prikazuje kot nestrokovne	lažna mnenja in teorije predstavlja kot znanost in jih ponavlja v strokovni in širši javnosti ter na kongresih in v literaturi

POVEDNOST ZNANOSTI

Razne znanosti različno opisujejo etnogenezo starodavnih ljudstev iz zgodovinskega genetskega, jezikovnega, verskega, bajeslovnega, sociološkega, gospodarskega in kulturnega pogleda. Podajajo različne in časovno opredeljene značilnosti in to je lahko osnova za temeljno vrednotenje posameznih znanosti in njihovih podatkov.

Vsebinski in okvirni časovni pregled različnih znanosti za evropsko območje ponazorimo v smiselno razdeljeni preglednici.

Področje	Pretekli čas	Vsebina
genetika ¹	40.000 PS	genetske - telesne značilnosti, starodavnost, preseljevanja
jezikoslovje JE ²	30.000 PS	zemljepisna imena – jezik staroselcev – narodnosti
arheologija ³	20.000 PS	verovanje, gospodarstvo in kultura
jezikoslovje SE ⁴	10.000 PS	zemljepisna imena – jezik staroselcev – narodnosti
bajeslovje	5.000 PS	verovanje, izročila
pisni viri	2.800 PS	jeziki, narodi, verovanja in življenje
zgodovina	2.600 PS	rase, narodi, jeziki, kultura, vojne in življenje
Oznake:	PS	pred sedanjostjo
	JE	Južna evropa, območje Sredozemlja vključno s severno Afriko
	SE	Srednja Evropa, ki se je takrat rešila ledenega okepa

¹ Homo sapiens naj bi se pojavil v Afriki okoli 200.000 PS, Homo sapiens sapiens pa okoli 50.000 PS, <http://en.wikipedia.org/wiki/Human>.

² Govor se ocenjuje na starost 1,7 milijona let PS, sedanji govor pa lahko umestimo z modernim človekom na 50.000 let PS. Prvo razvejanje jezikov je okoli 30.000 PS in iz tega obdobja so verjetno najstarejši jezikovni ostanki v zemljepisnih imenih. Glej B. Kavur, Kako smo izgubili kožuhe, ARHEO 21, Ljubljana, 2001, 11-12 in wikipedijo.

³ Arheologija podaja najdbe v zelo velikem časovnem razponu. Najstarejše najdbe so sledovi ognja in kamnitega orodja. Povedne so najdbe kosti, ki pričajo o lovski ali pašniški družbi ter najdbe žitaric, ki pričajo o poljedestvu. Najdbe žitaric so v Palestini stare že 30.000 let PS, le nekoliko mlajše so v Mali aziji, kjer so bili slovanski Starofrigijci, zato je prenos poljedelstva v Južno Evropo v času zadnje ledene dobe okoli 20.000 PS, zelo verjeten.

⁴ V srednji Evropi so najstarejši jezikovni ostanki v zemljepisnih imenih iz dobe, ko se je sproščala izpod stalne poledenitve, saj so jih poimenovala prvobitna poljedelska ljudstva in je verjetnost ostankov poimenovanj ledenodobnih lovcev zelo majhna.

Podane so okvirne časovne uvrstitve, ki so v posameznih primerih lahko tudi starejše. Pri vsebinah so podane le najpomembnejše značilnosti, ki pa kažejo na omejenost posameznih znanstvenih področij, zato se le z doslednim upoštevanjem vseh podatkov iz vseh področij, dobi najverjetnejše predvidevanje prastarih časov.

Posebej je treba smiselno vrednotiti zgodovino, ki včasih opisuje tudi starejše dobe po izročilu ali po drugih znanih ali verjetnih podatkih. Tako kot pri medpodročnem znanstvenem preverjanju je tudi pri zgodovini nujno upoštevati vse dostopne vire. Šele iz celote, očiščene nestrokovnih namenov ali stereotipnih razumevanj, je treba ustvariti najverjetnejšo zgodbo, ki jo lahko imamo za najbolj verodostojen prikaz različnih virov.

ČASOVNI PREGLED SLOVANSKIH LJUDSTEV

Časovno dogajanje naših jezikovnih prednikov je podano v naslednji preglednici.

Doba	Čas	Opis
Ledena doba	20 do 10 tisoč PS	Predslovanska ljudstva pretežno poselijo jugovzhodno Evropo in delno Afriko, kar dokazujejo zemljepisna imena.
Otoplitev	10 do 6 tisoč PS	Predslovanska ljudstva kot prvobitna poljedelska ljudstva poselijo Srednjo Evropo, kar dokazujejo zemljepisna imena.
Poljedelstvo	7 do 3 tisoč PS	Dobri pogoji za poljedelstvo v srednji Evropi so omogočili naraščanje predslovanskega prebivalstva.
Selitev	3 do 2,5 tisoč PS	Potresi v Sredozemlju in Islandiji ter izjemna ohladitev povzročijo selitev proti jugu.
Rimljani	500 pr. Kr do 500	Rimljani plenijo in podjarmljajo stara evropska ljudstva. Sistematično uničujejo etruščanske knjige in druge njihove kulturne spomenike. [1].
Germani	500 pr. Kr do 500	Različna bojevita germanska ljudstva napadajo, plenijo in zaslužnjujejo Slovane, ki se jim morajo poslej pokoravati in jih vzdrževati [2].
Srednji vek	500 do 1500	Nemška cerkev si načrtno prisvaja slovansko lastnino in kulturo, na srečo pa pokristjanjenje izvajajo irski menihi s poslušom za slovanske narode in jezike [3].
Novi vek	1500 do danes	Velikonemški imperializem in njegovi »znastveniki« postavljajo lažne teorije in mnenja, ki povečujejo nemštvo, omalovažujejo slovanstvo in mu jemljejo prvobitnost in s tem tudi pravico do poseljenih ozemelj. [4-6].

1. T. Livij, XXV, 1. 12. Rimljani so ob koncu 3. stoletja pr. Kr. sistematično uničevali etruščanske knjige in vse sledove njihove kulture. Tako so si pripisali zasluge za antično kulturo in zgodovino prikrojili tako, da so oni postali zgodovinski nositelji antične kulture, Etruščane pa so iz zgodovinskega spomina izbrisali.
2. Jožica Gerden, Prvobitnost Venetov Srednje Evrope, Zbornik posveta, Praprebivalstvo na tleh Srednje Evrope, Jutro, Ljubljana 2003, 21-30 in Slavonic Enciklopedija, Josef S. Roucek, University of Bridgeport, New York 1949, 76-77 in 1341-1346.
3. http://sl.wikipedia.org/wiki/Ciril_in_Metod. Ciril in Metod sta uporabljala slovansko bogoslužje in nemška duhovščina je protestirala pri papežu, da so sveti samo jeziki hebrejščina, grščina in latinščina in da mora bogoslužje potekati v enem od teh jezikov. Odpotovala sta v Benetke in v Rim, kjer sta uspešno branila svoja stališča in Papež Hadrijan II. ju je podprl, ker je imel tudi sam težave z nemško cerkvijo. Metoda je leta 869 poslal nazaj h Koclju v Panonijo, kjer pa so ga nemški duhovniki napadli kot krivoverca in ga zaprli za dve leti in pol.
4. http://en.wikipedia.org/wiki/Gustaf_Kossinna. Gustaf Kossinna * 28. september 1858, Tilsit † 20. december 1931 Berlin, je bil jezikoslovec in profesor nemške arheologije na Univerzi v Berlinu. Bil je eden najbolj vplivnih nemških predzgodovinarjev svojega časa in avtor poravnalne arheologije. Njegove nacionalistične teorije o izvoru Germanov so vplivale na nacionalsocialistične ideologije.

5. http://sl.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_von_Humboldt. Wilhelm von Humboldt, nemški jezikoslovec, * 22. junij 1767, Potsdam, † 8. april 1835, Tegel; spada med najvplivnejše osebnosti v nemški kulturni zgodovini, kot ustanovitelj Humboldtove univerze v Berlinu in pruskega izobraževalnega sistema, ki je bil kasneje uporabljen kot model za izobraževalne sisteme v drugih državah. Leta 1936 je izšlo njegovo delo O različnosti človeške jezikovne zgradbe in njenem vplivu na duhovni razvoj človeškega rodu, ki velja za eno temeljnih jezikoslovnih del. *Komentar*: Iz njegovega temeljnega dela je ob stalnem navajanju sanskerta in drugih velikih in manj pomembnih jezikih očitno popolno zamolčevanje slovanskih jezikov, ki predstavljajo večinsko deblo indoevropskih jezikov.
6. Johann Leonhard Parrot je v svojem delu o Slovanih: Versuch einer Entwicklung der Sprache, Abstammung, Geschichte, Mythologie und bürgerlichen Verhältnisse der Liwen, Letten und Esten 1828 menil, da so se v Evropi kot prej neznan narod pojavili šele ob koncu 5. stoletja. Na to delo se je, sicer v pismu Janu Kollarju, nemudoma odzval Pavel Jozef Šafařík: »... Ko si je /Parrot/ enkrat zabil v betico Kelte, je z njimi napolnil celo Evropo in je vse jezike spremenil v keltščino. Brodil je skoraj po vseh evropskih in azijskih jezikih, toda o slovanščini noče niti slišati. Tisočkrat poudarja, da se po slovanščini menda ni niti vredno ozreti, in zavestno trdi, da so Slovani mlad in orientalski narod, ki se je bogve od kod pritepel v Evropo in ki pred 5. stoletjem sploh ni obstajal, ne v Evropi ne nikjer drugje; njihov jezik da ne more biti priznan za jezik, niti ni znano, kateri je bil njihov izvorni jezik etc. etc. /.../ Nepopustljivo stojim za idejo o naši starožitnosti. Vsi dokazi jo potrjujejo, vsak dan pa mi prinaša nove in nove. /...«

NAJNOVEJŠE ZNANSTVENE UGOTOVITVE

Slovensko etnogenezo in ilirske jezike najbolje opredeli Teorija kontinuitete, ki na stvaren način najbolje pojasnjuje evropsko poselitev poljedeskih ljudstev in neprekinjen kulturni razvoj jugovzhodne Evrope. Avtor Teorije kontinuitete Mario Alinei, vrhunski zgodovinski jezikoslovec, podaja naslednje ugotovitve:

Alinei neposredno zavrača pojem Retoromanov, kot zgodovinsko in lingvistično nesprejemljiv in umetno skovan ter namesto njega uveljavlja in utemeljuje ladinščino, jezik, ki ga še danes govore na prostoru od Furlanije preko Karnijskih Alp do Švice, kjer ima celo status enega od konstitutivnih državnih jezikov. Uveljavlja ga kot jezik, ki je nastal iz predhodnega substrata in slovenščine, kar je mogoče podkrepiti ne le lingvistično ampak tudi z etnološkimi, sociološkimi in zgodovinskimi dokazi.

Alinei (ALI/2, str. 732) poudarja: Po scenariju teorije kontinuitete latinščina, italščina, venetščina, fališčina in sorodni jeziki ne le predhodijo romanizacijo, ampak tudi samo ustanovitev Rima in to za cela tisočletja.

Alinei (ALI/2, str. 192) sklepa: »...Iliri za teorijo kontinuitete niso le etnolingvistična skupina blizu Slovanom, ampak tudi elitna skupina, ki je obvladovala del slovanskega prostora...«. In (str. 218): »...antična prisotnost Ilirov v južni Italiji, kot so bili Mesapci, sodi med zgodovinske dosežke zadnjih desetletij. In iz teh odkritij izhaja tudi potreba po reviziji problema odnosov med Slovani in Iliri...(str. 220) 'panilirizem' je videl Ilire vsepovsod. Toda kaj kmalu je nastopil čas stvarne obravnave ilirskega obsega naselitve ...

v bronasti in železni dobi...so obstajala območja, ki so jih obvladovale posamezne elitne skupine ... in to nima zveze z njihovim dejanskim izvirnim ozemljem ... ni mogoče izključiti, da je ime Iliri izhajalo od dominantne skupine, ki je izoblikovala konfederacijo, z mešano etnično in jezikovno sestavo in je zajemala tudi Slované in/ali Italide. Lahko torej sprejmemo – modificirano kronološko in sociološko kot že omenjeno – danes uveljavljeno mnenje, da Iliri niso nikoli bili etnično kompaktno ljudstvo, ampak sestavljeni iz heterogenih ljudstev in da namesto o neki ilirski kulturi moramo govoriti o skupnosti civilizacij«.

Komentar: To Alineijevo izvajanje se v bistvu ujema s stališči Sergija, ki je trdil, da so davni Protoilirji v Italiji v resnici Praslovani, tisti, ki so sooblikovali latinščino.

Alinei dobesedno navaja naslednje: »Začeti moram s tem, da pospravim z eno najbolj absurdnih posledic tradicionalne kronologije: 'prihod', in to celo v zgodovinskem obdobju, Slovanov na neizmerno področje, kakršnega danes naseljujejo...edini logični sklep je, da je južna veja Slovanov najstarejša in iz nje sta se razvili, na različne načine in morda v različnih časih, zahodna in vzhodna veja Slovanov ... Danes le še manjšina strokovnjakov podpira teorijo o poznem preseljevanju Slovanov ... saj nobena od različic poznega preseljevanja ne odgovarja na vprašanje: kaj je omogočilo Slovanom, da so iz svojih brnastodobnih ognjišč postali dominantno ljudstvo v Evropi ... jugozahodni del Slovanov je od vselej mejil na Italide v Dalmaciji, na prostoru vzhodnih Alp in v Padski nižini ... domnevno 'slovansko preseljevanje' je polno nasprotij ... Ne obstaja neka 'severna slovansčina' pač pa je to le različica južne slovansčine...prve metalurške kulture na Balkanu so slovanske ... v povezavi z Anatolijo ... Prisotnost Slovanov na območju, ki je zelo blizu sedanjemu, obstaja od neolitika (in potemtakem še od prej) ... Slovani so (prvi, skupaj z Grki in drugimi balkanskimi ljudstvi) razvili poljedelstvo ... poljedelsko mešano ekonomijo, tipično evropsko, ki kasneje omogoči rojstvo grškega, etruščanskega in latinskega urbanizma ... Germani so prevzeli poljedelstvo od Slovanov ... balkansko območje je eno redkih, na katerem je dokazana prava in resnična naselitev skupin ljudi, ki so prišli iz Anatolije ... [7]«

Te kratke navedbe so dovolj zgovorne, da razumemo revolucionarnost teorije kontinuitete, ki pa ima mnoge in slavne predhodnike vse od najstarejših časov, dobiva pa v mednarodni strokovni javnosti nov zagon [8].

[7] M. Alinei, *Origini delle lingue d'Europa*, vol.2., Il Mulino Ed., Bologna 2000.

[8] L. Vuga, *Sodobna teorija kontinuitete – baltiški, jadranski in paflagonski Veneti*, Zbornik prve mednarodne konference, Veneti v etnogenezi srednjeevropskega prebivalstva, Jutro, Ljubljana 2002, 24-34.

POMEMBNO GRADIVO

Pomembno gradivo je zbral Robert Petrič v delu *Venetska teorija in izvor Slovanov*, Zbornik pete mednarodne konference, *Izvor Evropejcev*, Jutro, Ljubljana 2007, 65-85.

Jurij I. Venelin (1802 – 1839), v delu *Starodavni in današnji sloven/c/i*, Slovence uvršča med prebivalce starorimskih provinc Panonije, Norika, Retije, Vindelicije, itn. Z naslednjo ugotovitvijo je zelo jasno že takrat razpoznal slovenski narod: »Če bi v današnjem letu

(12. stoletje), naj bi Slovani včasih bili poimenovani Vandali, zdaj pa Vendi. To mišljenje je pri nas prevzelo mnogo avtorjev, posebno od obdobja protestantizma naprej. Tako kronist Antol Vramec, kot tudi jezikoslovec Adam Bohorič in zgodovinar Janez Vajkard Valvasor (vsi 16. st.) so bili mnenja, da so Veneti, Vendi, Vindišarji in Slovenci en in isti narod.

Adam Bohorič (1520-1598) povezuje Henete, Vene(d)te, Vinde, Vandale in Slovane v en narod, ko piše:

»Vsi pa, ki so doslej pisali zgodovino in v njej preiskovali izvor in običaje ljudstev, vsi soglašajo s tem, da so Heneti, Veneti ali Venedi, Vindi, Vandali in Slovani [Slavos] isto ljudstvo ter enega in istega izvora. Zakaj če temu ljudstvu prideneš katero koli naštetih imen, boš našel, da pomeni isto. Vsi ti pridevki jim namreč pripadajo po bivališčih, ki so jih pogostoma in velikokrat menjavali, / .../ "Že če kdo preiskuje izvor in starost Slovanov [Slavorum], bo našel, da je to ljudstvo silno staro. / .../ na jugu so Slovani zasedli ves Jadranski zaliv, ki se ravno zato imenuje Venetski. / .../ Pa tudi to nemalo prispeva k priporočilu slovanskega [Slavico] jezika, da se, ne toliko zunaj kakor znotraj Nemčije, nazivi kraljestev, prvakov, starih rodbin viteškega reda, mest, rek in tudi vasi imenujejo s slovanskimi besedami.«

Janez Vajkard Valvasor (1641-1692), zemljepisec in zgodovinar piše: »Vendi in Sklaveni so eno ljudstvo, Vandali in Vendi en in isti narod«. V originalu beremo: »Wenden und Sclaven seynd ein Volk, Wandalen und Wenden einerley Nation.«

Anton Tomaž Linhart (1756 - 1795), avtor knjige Poskus zgodovine kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije, je zaradi jasnosti na določenih mestih zemljevide podpisoval: »Slavi seu Vinidi« (»Slovani ali Vinidi«).

Pri nas je začel strokovneje raziskovati izvor Slovencev jezikoslovec **Davorin Trstenjak** (1817-1887). Ta je pisal o starodavnih jadranskih Venetih, ki da so vindiško-slovanske družine. Poudaril je tudi njihovo sorodnost z armoriškimi ter baltskimi Veneti. Po njegovem naj bi bilo iz listin in krajevnih imen razvidno, da so v prazgodovinski dobi na Salzburškem prebivali Slovani.

Takšno razmišljanje je do neke mere podprto z že omenjenim zgodovinskim učbenikom **Helmolts Weltgeschichte** saj slednje, ko govori o Venetih, tudi namigne, da so Veneti, Wendi in Windi pravzaprav predniki Slovencev ter, da so le-ti »živel v starih rimskih provincah Pannoniji, Noriku, Raetiji in Vindelaciji.«

Italijanski zgodovinar, antropolog in jezikoslovec **Giuseppe Sergi** (1841-1936), je med drugim razvil teorijo, da je latinščina nastala z zlitjem praslovanščine in jezika neindoevropskih staroselcev na tleh Italije. To pa se je skladalo z imenoslovnimi raziskavami **Henrika Tume** (1858-1935), ki je ugotavljal prisotnost slovenskih imen globoko v Alpah, vse do Švice, in pa venetologa **Davorina Žunkoviča** (1858-1940), ki je kljub težkemu času posvetil precej časa in dobro raziskal nekatere napise in zgodovino.

TOMAŽ JARIČ

Pomembna pričevanja o slovenski prvobitnosti podaja tudi zamolčani Tomaž Jarič, ki v svoji knjižici, izdani v nemščini, v Beljaku leta 1853, O večinsko slovanskem poreklu nemških dežel, pojasnjuje številna zemljepisna imena in imena slovanskih rodov. Glej E. Thomas, Predstavitev knjigice Thomasa Jaritza, Zbornik devete mednarodne konference, Jutro, Ljubljana 2011. Navajam le izbrane prevedene odstavke.

SOCIALNI VIDIK RAZVOJA ČLOVEŠKE DRUŽBE

Pri obravnavi sodelovanja starih ljudstev in plemen je bistven socialni pogled, ki se je do sedaj preveč zakrival v področje ekonomije, čeprav je bistvenejši generator razvoja kot pa so le materialni odnosi v družbi. Občestvena, družinska, rodovna, jezikovna in klanska povezanost so bistveno prispevale k socialni urejenosti in nujnosti govornega sporazumevanja ter s tem k urejenemu razdeljevanju dobrin in k hitrejšemu razvoju človeka in človeške družbe.

Prav tako ni zadostna delitev le na materialno, kulturno, socialno in versko področje, ampak je potreben širši pogled, ki z novim razvejanim pristopom zajema tudi druge vidike in jih združuje v smiselno povezano celoto.

Še posebej je pomemben vpliv rodovnih, verskih in političnih elit, njihova moč in vpliv ter zmožnost organizacije gradnje pri izvedbi večjih in zahtevnejših gradenj. Pri izvedbi večjih del ne gre le za znamenite objekte kot so sfinge, piramide in veličastni templji, temveč predvsem za tiste dobrine, ki so bile skupne večji skupini ljudi. To pa so predvsem skupna domovanja, zavetišča, utrdbe in v vseh časih tudi prevozne poti, v kasnejših časih predvsem ceste.

Še pomembnejši vpliv pa imajo vsakokratne elite pri preoblikovanju celotne družbe, saj prav elite tvorijo osnovo za razvoj družbenih odnosov v vseh človeških skupnostih. Prav ti odnosi so omogočili delitev dela in s tem razvoj obrtništva, novih načinov pridelovanja hrane in njenega shranjevanja. Prav tako pa so dali pobude za delitev dela, za nove načine prevoza, boja in varovanja ter drugih uspešnejših načinov življenja [4].

ZAČETKI HELENIZMA

Grška kultura je nedvoumno močno vplivala na Rimsko in kasneje na Evropsko kulturo, zato je treba opozoriti na njeno bistvo. Novost, ki so jo Grki zapustili civilizaciji je v določenem načinu mišljenja, ki se najbolje izraža v filozofiji, ki upošteva religiozno bistvo človeka, in išče njegovo bistvo tako v človekovi notranjosti kot v njegovem dejavnem življenju ter daje odgovore na temelja civilizacijska in vsakdanja vprašanja.

Drugi močan element je politika, to je organizacija mestne države, ki je neločljivo povezana s helenizmom in predstavlja državno skupnost državljanov, ki so z odločitvami v ljudskem svetu upravljali z državo in s tem podali osnove parlamentarne demokracije. V primerjavi z današnjimi pojmi je veljala takratna demokracija le za maloštevilne člane elite, sužnji pa so bili sploh brezpravni.

Te mestne države so poudarjale lastne prednosti, zato je bilo prisotno stalno tekmovanje med njimi tako v športu kot na drugih področjih, njihovi dosežki pa se nam ohranili v njihovi bogati in vsestranski dediščini. Grki so nas na duhovni ravni obogatili z moralo, etiko in filozofijo, na zavestni in umetniški ravni so nam zapustili množico kipov, stavb in junaških pesnitev, na praktični ravni pa so uveljavili skupno upravljanje države ter trgovino s splošno in širšo uporabo denarja [5].

RIMSKI PROBLEM

Pri našem zgodovinoписju imamo pogosto opraviti s prikrojevanjem, ki vse kar je iz rimskih časov povečuje, vse kar je drugega pa omalovažuje in pripisuje različnim skupinam plenilcev, ki so kdaj koli viharili preko naših krajev. Poučen je zato prispevek *Rimski problem*, ki sicer govori o rimski umetnosti, vendar opozarja na to da izraz rimski istočasno označuje mesto in državo in zato odpira razviden pogled tudi na druga področja, ki so bila dosedaj zastrta ali celo zamolčana.

"Tako je *rimski problem* v resnici in v marsičem *priviligirano mesto*. Najprej zato, ker je bila rimska umetnost v novejši zgodovini umetnosti testno področje in pokopališče marsikatere nove teorije, tako da je zgodovina rimskega problema pravzaprav zgodovina novjših teorij umetnosti in arheologije. Drugič je rimski problem - privilegirano mesto zaradi posebne narave gradiva, za katerega so bili številni koncepti in teorije izdelani. Popolna odsotnost podatkov o izdelkih rimske umetnostne proizvodnje na eni strani in množica teh izdelkov na drugi, vse to je arheologe in zgodovinarje postavilo v položaj, ki prej spominja na situacijo v zvezi s podobno prazgodovinsko proizvodnjo kot pa s kate-rokoli zgodovinsko. *V bistvu pa gre za pomembnejše in potrebnejše reči. Najprej za to, da vpeljemo, predvsem v arheologijo, tisti tako neizmerno potrebni način pisanja in razmišljanja, ki lahko disciplino kot tako šele vzpostavi*« [6].

POJMA RIMSKI IN GRŠKI

Pojma rimski in grški začenjata izgubljati svoj znanstveni pomen kot kulturni in narodni edinosti in se pretvarjata v narodnostna sestava, njun pojem barbarski, ki je slabšalno poenostavljen, pa v grško-rimskem pomenu izraža druga ljudstva.

Upoštevat je treba različne namene antičnih piscev, ki so obravnavali narodnosti in jezike, ki jih zajemata pojma Iliri in Kelti, saj je treba vsakega avtorja obravnavati glede na njegovo poslanstvo in vire, ki jih je uporabil. Na primeru zapisov Strabona avtor ugotavlja, da njegova opredelitev Japodov kot Iliro-Keltov nima osnove, saj ne kažejo podobnosti s to umetno sestavljeno skupino, temveč izkazujejo svoje lastne značilnosti.

Avtor opozarja, da morajo znanstveniki upoštevati arheološke in pisne vire, socialna, politična in druga okolja, saj sama arheologija ne more dati odgovore glede imen ljudstev in njihovih jezikov. Izpostavlja kolonialno politiko 19. stoletja pri obravnavi grško-rimske stvarnosti, zlasti Kossino, ki zoži obravnavo narodnosti na arheološke kulturne značilnosti. Kaže na potrebo po postkolonialni znanosti, ki preveri dosedanje delo in celoviteje obravnava dosedanje mnogokrat oguljene in neustrezne opredelitve.

Poudarja, da morajo znanstveniki pri obravnavi predantičnih ljudstev upoštevati skup vseh značilnosti na katerih so ta ljudstva gradila svojo identiteto. Strogo loči nekdanje kulture od njihovih nosilcev, od nekdanjih ljudstev, ki so pogosto sprejemala kulturne prvine, a so obdržala svojo samobitnost, ki se najmočneje izraža v lastnem jeziku [7].

Komentar

Džino podaja sodoben pogled na kulturo kontinentalne Evrope in jo vzporeja z meditranskima kulturama Rimljanov in Grkov. Njegove dobre, postkolonialne in povsem

ustrezne opredelitve kulture primerjanih skupnosti lahko smatramo kot izziv naši znanosti, ki se še ni izkopala iz »teorij in mnenj imperialistične znanosti«.

PRESELJEVANJE NARODOV IN TEORIJA KONTINUITETE

Teorija o preseljevanju narodov je bila dolgo časa podlaga za najrazličnejše predpostavke, saj se je z njo lahko poljubno dokazovalo tisto, kar je posameznemu centru državnosti ali druge oblasti ustrezalo. To je bilo obdobje izrazite germanizacije in romanizacije nekoč slovanskega prebivalstva in zasedanje njihovega ozemlja, zato je bilo treba postaviti teorije, ki so prihod Slovanov na ta območja postavljale v novejšo obdobje 6. stoletja.

Teorija o preseljevanju narodov je v znanstvenem svetu še vedno prisotna, čeprav zanjo ni nobenega zgodovinskega, genetskega, jezikovnega, arheološkega ali drugega dokaza. Žal tudi mnogi naši in drugi slovanski znanstveniki še vedno zagovarjajo to teorijo, ki je brez dokazov in ki bistveno krni našo davno zgodovino in s tem tudi našo zgodovinsko zavest. Prav zgodovinska zavest pa je v sodobni Združeni Evropi še kako pomembna za ohranitev našega naroda, našega jezika in naše kulturne izvirnosti in samobitnosti [8].

Na naših tleh je arheološko bogato izpričana naselitev že v stari kameni dobi, sedanji prebivalci pa so na teh ozemljih že od konca zadnje ledene dobe. Konec zadnje ledene dobe predstavlja tudi zadnje večje preseljevanje ljudstev, saj so se ljudje morali izseliti iz sedaj poplavljenih ozemelj severnega Jadranskega morja, istočasno pa so se nudile možnosti naselitve na prej zamrznjenih tleh srednje in severne Evrope.

Genetske raziskave, ki so od vseh uvidov v preteklost najverodostojnejše dokazujejo, da se je od bronaste dobe, to je v zadnjih tri tisoč letih v Alpah spremenila genetska slika le za 7 %, kar je manjša sprememba kot pa je sprememba v Kanadi v zadnjih 10 letih. Znanstveniki po skrbnem proučevanju arheoloških, genetskih, jezikovnih, bajeslovnih in zgodovinskih dokazov, že zavračajo teorijo o preseljevanju narodov in nam naše slovanske korenine na naših tleh pomikajo čedalje bolj v staro kameno dobo. V času so se sicer vrstili osvajaški pohodi, vendar nobeden ni izrinil staroselcev, tudi ne v času najdaljše zasedbe v času Rimskega imperija [9].

Jezikovne sledi kažejo na skupni izvor sodobnih jezikov in v nasprotju s teorijo preseljevanja narodov kažejo izrazito neprekinjenost in to že iz paleolitika pred več kot 40 tisoč leti. Za preseljevanje narodov ni nikakršnega arheološkega dokaza, saj najdbe kažejo na veliko stalnost prebivalcev. To nedvoumno potrjujejo genetske preiskave, ki dokazujejo, da najmanj 80 % genetskih sledi prebivalcev Evrope izvira iz paleolitika.

Na podlagi mnogih interdisciplinarnih raziskav je razvidno, da je teorija kontinuitete edina, ki jo potrjujejo prav vsa raziskovana področja, zato jo lahko smatramo kot zmogovalko med naselitvenimi teorijami. Teorija kontinuitete vsebuje kot bistveni element prav stalnost jezikov in to že iz paleolitika. To še posebej velja za predslovanska ljudstva, saj se z neprekinjeno naselitvijo in z naravno rastjo prebivalstva, najbolje pojasni številne neolitske kulture srednje in jugovzhodne Evrope [10].

NAJPOMEMBNEJŠE ARHEOLOŠKE NAJDBE NA SLOVENSKEM

Na slovenskih tleh imamo kar nekaj izjemno pomembnih arheoloških najdb od katerih izstopajo: okoli 45.000 let stara piščal najdena v jami Divje babe, ki je do sedaj daleč najstarejše najdeno glasbilo, okoli 7.500 let stari čoln deblak najden v Hotizi, ki je najstarejši primerek takega tipa in vozilo s kolesi staro okoli 5.300 let najdeno na Ljubljanskem barju, ki je tudi najstarejše v Evropi.

Piščal je izjemno pomembna za razumevanje takratnega življenja, ki je očitno že zajemalo kulturno in družabno okolje v času začetka Homo sapiens sapiensa, ki je znalo prisluhni lastni glasbeni pobudi in družabnemu razvedrilu ob glasbi.

Plovne poti so služile prevozu dobrin že od pradavnine, saj so omogočale enostaven in še dovolj varen prevoz, zato je najdeni čoln drevak ali strokovno deblak dokaz o stalni in živahni prevoznosti dejavnosti naših prednikov.

Iznajdba kolesa in vozila s kolesi pa je še pomembnejša, tako za vsestranski napredek družbe, kot za uvid v tedanjo razvojno stopnjo gospodarstva in socializacije. Prav nove možnosti prevoza nam omogočajo uvid v nujno organizacijo takratne, prav gotovo že tudi širše rodovne družbe. Tedanje elite so že morale skrbeti tudi za ceste, saj prevoz z vozovi zahteva vsaj izravnane poti.

KAMENODOBNA PIŠČAL

Najdena kamenodobna piščal narejena iz stegenice mladega jamskega medveda je stara okoli 45.000 let in je prirejena za piskanje kot piščalka pa tudi za igranje kot flavta. Ko so arheologi kopijo najdene piščali pokazali glasbeniku je na njihovo presenečenje takoj zaigral nanjo.

Ker je šlo za do sedaj daleč najstarejšo piščal je bilo treba ugotoviti ali je tedanji človek z svojim tedanjim kamnitim orodjem lahko izdelal tako piščal. Po nekajkratnih poizkusih je bilo možno izdelati piščal s kamnito konico in z udarjanjem z lesenim tolkalom tako, da je dokazano, da je tedanji človek s kamnitim orodjem, ki ga je imel, prav gotovo lahko izdelal to glasbilo.

Uporabna vrednost najdene kosti kot glasbila potrjuje, da si je tedanji človek ob primernih priložnostih tudi zaigral in tako razveselil sebe in svoje poslušalce. Najdeno glasbilo nam odkriva tedanje socialne odnose in potrjuje rodovno in občestveno povezanost tedanjih prebivalcev.

Primerjava časovno in izvedbeno različnih kostih piščali je podana na sliki 1 in kaže, da so bile do sedaj najdene bolj izdelane piščali, praviloma še enkrat mlajše od piščali v Divjih babah, ki je na sliki označena s številom 1 [11].

Novejši podatki pomikajo starost piščali za 10.000 let nazaj v leta 55.000 pred sedanjostjo, piščal pa naj bi bila najdena skupno z značilnim orodjem neandertalcev, zato v mnogočem spreminja znanje o njih. Neandertalci naj bi se pojavili pred približno 200.000 leti in naj bi izumrli z nastopom inovativnejših kromanjoncev.

Starost najdene piščali je bila ponovno določena z elektronsko spinsko resonanco preiskav medvedjih zob. Jamo so najprej uporabljali neandertalci, kasneja pa tudi kromanjonci. Piščal iz Divjih bab je najstarejša in prva, ki je zanesljivo izdelek neandertalca, kar dodatno osvetljuje njegove umske in čustvene sposobnosti, pa tudi poznavanje razvoja človeškega govora in glasbe [12].

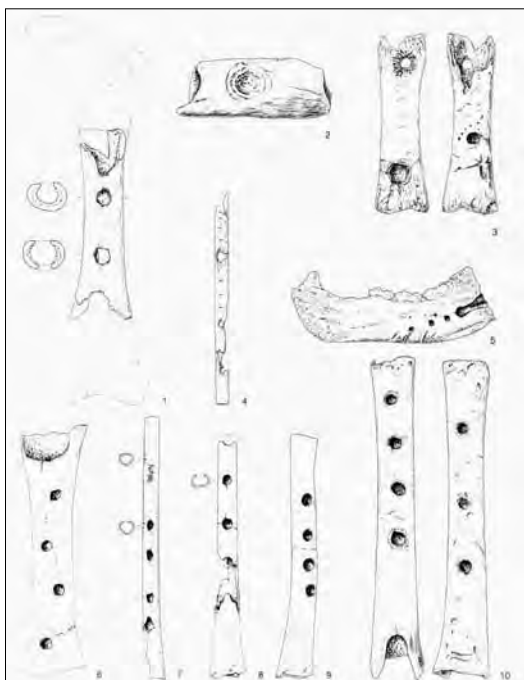
Komentar

Sam sem mnenja, da je piščal iz Divjih bab delo kromanjoncev in ne neandertalcev, zato imam več razlogov, med njimi tudi pogostostnega, saj do sedaj pri izkopavanjih še niso našli številnejše izdelke neandertalcev, ki bi potrjevali tako stališče. Na podlagi ene same najdbe in dvomljivega pomika starosti za 10.000 let nazaj ter dvomljive predpostavke, da je piščal izdelal neandertalec, zanikati vse ostale najdbe neandertalcev, na njihovem izjemno obširnem območju ne zdrži znanstvene presoje.

Morda pa je razlog tudi v zamolčevanju naše preteklosti in bi namig o neandertalcih lahko prišel celo iz tujine, naši arheološki pa so ga z veseljem sprejeli.

Saj vendar ni mogoče, da bi v Sloveniji poleg najstarejšega kolesa in voza ter še bistveno starejšega deblaka, našli tudi najstarejši kulturni predmet v Evropi in to izdelek naših krajevnih prednikov kromanjoncev, zato ga je bilo treba pripisati neandertalcem.

Moje stališče o kulturnih iz izdelovalskih sposobnostih neandertalcev in kromanjoncev ter pogostosti najdb iz Divjih bab izdatno podpira tudi prvotni raziskovalec najdišča Mitja Brodar, ki v več razpravah navaja smiselne dokaze.

Slika 1: Primerjava kostnih piščali [11]

Slika 2: Preluknjane kosti, <http://www.gore-ljudje.net/novosti/39105/>

SODOBNI PREVOZI

Razvoj sodobnih prevozov je izjemno hiter, saj z različnimi prevoznimi sredstvi in ustreznimi prometnicami omogoča hiter in še kar zanesljiv prevoz dobrin in omogoča izjemno gibljivost prebivalstva v službe namene in turizem.

Železnica je v prejšnjem stoletju v marsičem spremenila podobo sveta in bistveno skrajšala časovne razdalje daljših potovanj, ter omogočila množični prevoz izjemno velikih količin materiala z bistveno manjšimi stroški. To je močno povečalo prevoz in celotno izmenjavo dobrin. Povečal pa se je tudi potniški promet, ki je bil precej hitrejši in varnejši od konjskih kočij.

Še večjo spremembo pomeni cestno vozilo z lastnim pogonom, ki danes močno obvladuje sodobni svet in bistveno vpliva prav na vse človekove dejavnosti, zlasti pa na izrabo prostega časa. Omogoča prevoze od vrat do vrat, saj ni vezano na tire kot železniška vozila, niti ni vezano na vozni red kot avtobusni promet, zato omogoča prosto izbiro časa in prostora ter skrajšuje čase prevozov in potovanj.

Največjo spremembo v zavedanju o majhnosti našega planeta Zemlja pa predstavlja letalski prevoz, ki je dejansko iz našega vesoljskega doma naredil majhno vas, saj je skoraj vsaka naseljena pokrajina dobro povezana s celoto, potovanje na drugi konec sveta pa zahteva le še en dan. Sodobna letala nudijo cenene prevoze in s tem omogočajo hiter svetovni prevoz in množični turizem.

ZGODOVINSKA PRIČEVANJA

Naši predniki so imeli konje že od davnine o čemer priča tudi Homer, ki je pisal v 8. st. pr. Kr., njegov opis pa se nanaša na trojanske vojne okoli 1200 pr. Kr., saj v Iliadi poje: "Bil Paflagoncem možem je Pilaimenes vodja možati, tam iz Enetske zemlje, kjer divji mezgi se plodijo: ti so Kitoros imeli, živeli v Sesamu mestu, kraj Partenia reke prebivali v krasnih domovih, v Kromni, Aigalu, da na strmih skalah eritanskih [20]. Zapis se nanaša na paflagonske Venete, naše jezikovne predhodnike v Mali Aziji.

O tem priča tudi napis v mešanici frigijskih, grških in venetskih črk na zlatem prstanu, ki so ga našli v pogrebni gomili pri Duvanliju v okrožju Plovdiv v Bolgariji. Na prstanu sta jezdec na konju in napis, ki ga uvrščajo v drugo polovico 5. stol. pr. Kr. Napis se glasi: Moj si hej---- naj le mezga jezdim! Uporabljena je ista beseda mezeg za konja kot pri Homerju [21].

Beseda kon se v različnih oblikah pojavlja tudi v venetskih – 6x, v starofrigijskih – 2x in v mesapskih napisih – 4x [22-27].

Najdbe pa pričajo, da so tudi naši območni predniki uporabljali konje že davno prej tako za jahanje kot za tovorjenje vključno z vlekami in polvlekami. Iznajdba kolesa pa je bistveno povečala obseg prevoza, saj je omogočala, da je človek ali konj zlahka tovoril večkratno količino, kot pa jo je lahko nesel. Prav gotovo so za vožnjo že uporabljali tako konje kot vole. Poti iz pradavnine je bilo treba ob uporabi kolesnih voz izboljšati, kar je zahtevalo veliko truda in dobro organizacijo, saj je cesta služila vsem, urejevati pa so jo morali predvsem domačini in prevozniki.

Najstarejši pisani vir o prevozu na naših tleh je Herodotova zgodovina iz 5. st. pr. Kr., kjer navaja: "Hiperborejci zavijajo svoja darila v pšenično slamo ter jih prinašajo Skitom; od Skitov jih prevzemajo njih sosedje, od teh zopet drugi in tako zmeraj naprej ljudstvo za ljudstvom, do Jadrana na daljnem zahodu." Pot o kateri govori Herodot je znana vodna pot iz železne dobe, o čemer priča tudi legenda o zlatem runu in Argonavtih, ki naj bi, po pripovedovanju Apolodora iz Rodosa, v začetku 7. st. pr. Kr. pluli iz Črnega morja po Donavi, Savi in Ljubljani navzgor do Nauporta - Vrhnike. Od tam pa naj bi ladjo po kopnem preko Hrušice prenesli ali prepeljali na razdalji okoli 40 km do prve plovne reke to je do Idrijce pri Idriji. Na poti so morali premagati najvišji teren okoli 600 m nadmorske višine okoli Godoviča. Možna je tudi varianta do reke Vipave, vendar je manj verjetna, saj bi morali pri isti nadmorski višini premagati bistveno večjo razdaljo okoli 70 km.

Izčrpnjši je grški zgodovinar Strabon iz 1. st. pr. Kr. "Pri Okri - Hrušica, najnižjem delu Alp mejijo Japodi na Karne in prek nje tvorijo blago z vozovi iz Aquileje - Oglej v kraj, imenovan Nauportus - Vrhnika po poti, ki ni mnogo daljša od 400 stadijev. Od tam prevažajo blago z ladjami po rekah do Donave in do krajev, ki leže ob njej. Mimo Nauportusa teče iz Ilirika prihajajoča plovna reka, ki se izliva v Savo, tako da se tovor brez truda prevaža v Segestico - Sisak, do Panoncev in Tavriskov. Pri Segestici pa se v Savo izliva tudi Kolapis - Kolpa."

"Pot od Aquileje do Nauporta, naselja Tavriskov, do koder je treba pripeljati tovarne vozove, znaša za tistega, ki potuje čez Okro, 350 stadijev; nekateri pravijo tudi da 500. Okra je namreč najnižji del tistih Alp, ki se raztezajo od Retije do Japodov. Tam pa, pri Japodih, se gorovje spet dvigne in imenuje Albijsko. Podobno pelje pot čez Okro tudi iz Tergesta - Trsta, karnijske vasi na barje, imenovano Lugeon - Ljubljana. Blizu Nauporta teče reka Korkoras - Krka, ki sprejema blago; izliva se v Savo."

Gradnja in vzdrževanje cest sta pridobila na pomenu v času nadvlade Rimskega imperija, ki je zaradi osvajalnih pohodov in upravljanja imperija potreboval hitre povezave, ki so jih v tedanjem času nudile le ceste. Cestno omrežje je imelo v rimski državi posebno mesto. Vojaške ceste je ob osvajanju sproti gradila ali le obnavljala obstoječe ceste, prodirajoča vojska s posebnimi enotami vojaških inženircev. Gradnja cest je bila prilagojena terenu in usposobljenosti razpoložljivega kadra. Ostale javne ceste / viae publicae pa je vzdrževala državna uprava. Koristniki, predvsem prevozniki, razen armade, pošte in državnega aparata so plačevali cestnino ali vzdrževalnino. Ohranjenih je precej zemljvidov z napisi pomembnejših krajev, poštnih postaj in prenočišč z navedbami razdalj med posameznimi kraji. Ceste so označevali z miljniki - rimska milja je 1481,5 m, kar predstavlja tisoč dvojniki korakov. Med pomembnejše javne ceste sodijo: ceste Emona / Ljubljana - Siscia / Sisak - Sirmium / Sremska Mitrovica; cesta Celeia / Celje - Virunum / Celovec; cesta Poetovio / Ptuj - Carnuntum / Petronell in ceste Aquilea / Oglej - Poetovio / Ptuj - Sirmium / Sremska Mitrovica. Med vojaške pa spadajo ceste Poetovio / Ptuj - Neviodunum / Drnovo in japonska cesta Tergeste / Trst - Divača - Stari trg / Civitas Colapianorum - Lika. Rimljani so zgradili le eno povsem novo cesto in sicer v najkrajši povezavi: Oglej - Hrušica - Ljubljana in naprej do garnizij po Sloveniji [28].

Da je Okra res Hrušica in ne prehod preko Postonjskih vrat nam utemeljujejo navedene razdalje. Rimska milja je 1480 m ali 8 stadijev po 185 m. Sedanja dolžina poti od Ogleja preko Razdrtega do Vrhnike je okoli 130 km, preko Hrušice pa okoli 90 km. 350 stadijev je 64,35 km, 500 stadijev pa 92,5 km. Očitno je ustrežna dolžina le 500 stadijev in ta dolžina ustreza le najkrajši razdalji, ki poteka preko Hrušice. Iz tega lahko sklepamo, da Okra ne predstavlja Razdrtega, ampak Hrušico.

Zanimiva je etimologija imena Hrušica. Nikakor ni moč sprejeti prevoda ad Pirum - Hrušica, saj tam nikoli niso rasle hruške, ki zaradi neugodnega vremena ne bi uspevale. Tako kot pri vseh starih imenih bistvenih orientacijskih zemljepisnih točk, je treba upoštevati terenske značilnosti in poiskati tem značilnostim ustrezno izrazoslovje. Okra pomeni suh - brez vode, v sanskrtu pomeni okr sušnat. Ohrni so tisti, ki so suhi in ne dajejo nič od sebe, krhelj je suh - del suhega sadja itd. Enako je s sedanjim imenom Hrušica, ki izhaja iz imena krušica, ki so ga Rimljani le nekoliko napačno razumeli in prevedli v ad Pirum, ki se je kasneje ponovno prevedlo v Hrušica, ne da bi upoštevali krajevne značilnosti tega območja krušljivih kraških tal [29].

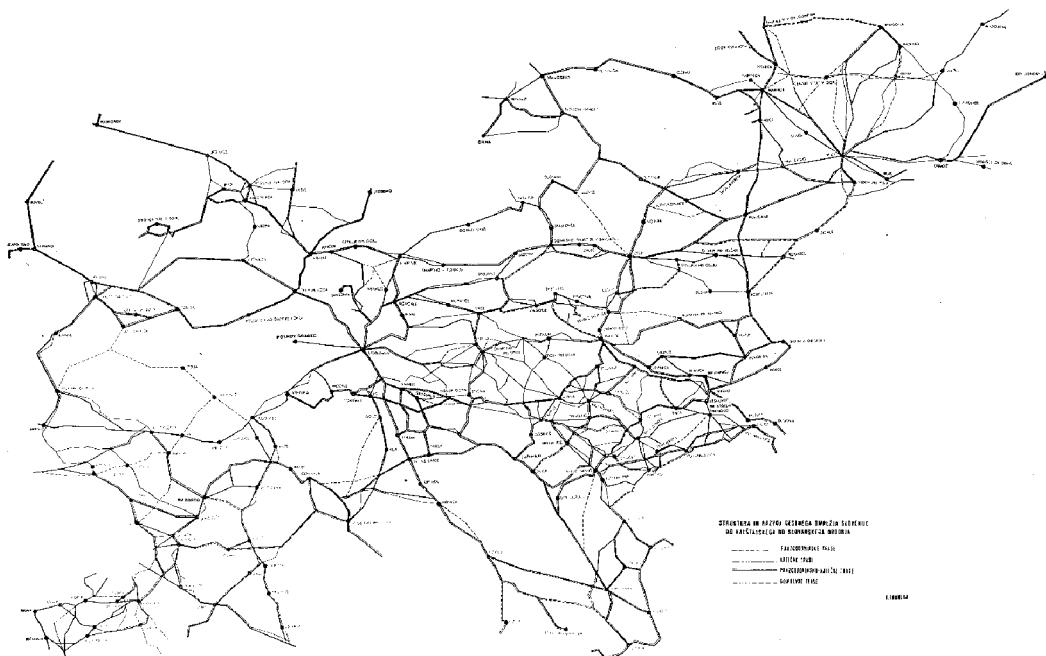
PREDRIMSKE CESTE

O cestah, ki so jih gradili naši predniki že tisočletja prej kot so nas zasedli Rimljani, pričajo številni arheološki primeri prastarih cest, številne najdbe konjske opreme po vsej Sloveniji, zlasti pa najdba najstarejšega voza v Evropi na Ljubljanskem barju. O cestah in cestnem prometu pričajo tudi številne upodobitve voz s konji na situlah, ki so posejane po vsej Sloveniji.

Cestne trase so se v vseh arheoloških obdobjih prilagajale prometnim potrebam, naseljenosti in terenu. Povezovala so naselja po najkrajši in najzložnejši poti. Nagel porast naseljenosti in zgostitve cestnega omrežja zasledimo v Halštatskem obdobju od 1200 do 300 pr. Kr., kar izpričuje 3200 dokumentiranih najdišč. V tem času je množičen pojav gradišč in orodja bronaste in kasneje železne dobe. Kovinarstvo je bilo izrazito vezano na prevoz surovin in izdelkov, zato so se prometne povezave v tem času še razširile in izboljšale. Proizvodnja železa na tleh sedanje zahodne in osrednje Slovenije je bila zelo pomembna za razvoj gospodarstva in obrambe.

V Halštatskem obdobju so bila pogosta utrjena gradišča, ki so služila obrambnim namenom in za zatočišče v primeru plenilnih napadov na vzpetinah, zato so tudi ceste pogosto speljane po obronkih večjih kotlin. Ozemlje Slovenije pa ni predstavljalo le stičišča narodov in kultur, marveč je bilo zaradi svoje izredne lege v alpsko-sredozemskem prostoru, tudi pomembno komunikacijsko območje z zelo razvitim cestnim omrežjem. Prikaz cestnega omrežja v Halštatskem in rimskem obdobju se navezuje na gradivo Arheološka najdišča Slovenije in je podan na sledeči karti [30].

Iz karte je razvidno, da je enočrtno označenih cest – v legendi so na drugem mestu, ki predstavljajo antične trase le zelo malo, zato je več kot 90 % cestnega omrežja v rimskem času že iz časov pred rimsko zasedbo. Tudi primerjava z današnjo cestno mrežo kaže zelo veliko podobnost [31].

Predrimske in rimske ceste [30]

Razmeroma številne postojanke paleolitskega človeka so razvrščene v dve skupini: od Tržaškega krasa mimo Postojne do Vrhnike in od Dravske doline skozi porečje zgornje Savinje do Kamnika. Priroda je podelila prostoru sedanje Slovenije posebne naloge, ki so z ugodnimi zemljepisnimi oblikami vplivale na usmerjenost poglavitnih prometnih žil na našem ozemlju. Prav na Slovenskih tleh se gorski masiv, ki poteka od Soluna do južne Francije, zniža na 613 m nadmorske višine, zato se je tu že davno izoblikovalo pravo križišče, ki predstavlja najugodnejšo povezavo tako od severa proti jugu kot od vzhoda proti zahodu [32].

Pri nas imamo izpričano obliko urejanja skupnih zadev v tako imenovanih španovijah, ki jih je vodil špan, po sedanje župan, ki so skrbele za skupno blaginjo, za skupne obrambne priprave in za gradnjo zavetišč v primeru napadov, ki so jih imenovali gradišča. Beseda špan pride od glagola povezovati - spajati in se je preoblikovala: spaj - špaj - špan. V ograjena in utrjena gradišča, ki so bila na zaščiteneh mestih tako, da jih je bilo lahko braniti, so se zatekli prebivalci v primeru hujšega napada. Imela so večji obseg, ki je omogočal daljše preživetje tako ljudem kot živini, ki so jo tudi prignali v utrjeno postojanko - gradišče. Gradišča so imela vse sestavine za dobro in čvrsto organizacijo vsakodnevnega življenja tudi ob daljšem obleganju tako, da je bilo poskrbljeno za vse najnujnejše potrebe. Za dobro pripravljeno gradišče so morali poskrbeti že v času miru, zato je imela španovija dobro urejeno skupno gospodarstvo, ki je bilo v območju gradišča. Tam so morali člani španovije obdelovati skupna polja in travnike, kar jim ni prineslo takojšnjega lastnega dobička. Od

Enako zamenljiva

Naslednja stopnja tajnopisja je »enako zamenljiva«, kjer se črke, ki se pogosteje uporabljajo označujejo z več znaki ali števili. Tako se onemogoči enostavno analizo pogostosti in so potrebni bolj zapleteni postopki. Običajno se uporabi značilne dvojčke in sicer črke ki so zelo redke in njihovih bolj ali manj stalnih spremljevalcev. V angleščini sta to črki Q in U, ki sta vedno skupaj in imata pogostost Q 0,1 in U 2,8, torej gre za dvojček, ki ima drugo črko 28 krat pogostejšo kot prvo črko. V slovenščini pa so to črke s pogostostjo F 0,1, Š 1,1 in Ž 0,9, ki jim najverjetneje slede samoglasniki torej zopet najverjetnejše kombinacije dvojčkov z bistveno pogostejšo drugo črko.

Črne komore

Črne komore so bila posebna vohunska središča, ki so jih imele vse evropske sile, najbolj znana pa je bila na Dunaju. Ob 7 uri zjutraj so prispela v urad za razbiranje pisma veleposlaništev; tajniki so omehčali pečate, prepisali sporočila in jih ponovno zapečatili ter predali pošti, kopije tajnih pisem pa so šla v razbiranje. Transitna pisma pa so prispela v urad ob 10 dopoldne, bila deležna enakega postopka, ob štirih popoldne pa so nadaljevala svojo pot. Skupine dunajske črne komore za razbiranje so tedaj že strle vse navadne tajnopise, in so s svojimi delom nudile usluge tudi drugim evropskim centrom, na primer neposredno francoskemu kralju Ludoviku XV.

Več-abecedna zamenjava

Črne komore so razvrednotile klasične tajnopise in pošiljatelji so bili primorani poiskati močnejše orožje in uporabiti več-abecedno zamenjavo, ki je bila znana že davno pred tem, vendar so se je izogibali, ker je predstavljala zahtevnejši postopek tajnopisja in branja. Za to je bil primeren Vigenèrov tajnopis, ki ga je objavil že leta 1586 z razpravo *Taicté des Ciffres*. V tistem času pa so kabineti za razbiranje raje uporabljali enostavnejše načine in njegov genialni izum odložili in sicer kar za 200 let. Vigenère je abecedo ponovil v naslednjih vrstah tolikokrat kot je bilo število črk abecede, vendar premaknjeno za eno mesto naprej, kar je dalo v angleščini možnost 26 različnih zamenjav črk sporočila z drugimi črkami. Treba se je bilo le dogovoriti za ključno besedo in potem po postopku določiti ustrezne vrstice za določitev pravega znaka. Ustrezne so bile tiste vrstice, ki na prvem mestu vsebujejo ravno črke dogovorjene besede. Z enostavno analizo pogostosti črk ni možno prodreti v tak tajnopis, saj ima ista črka več znakov, ki so pomešano tako, da lahko posamezen znak lahko predstavlja pogosto ali redko črko. Pri daljših ključnih besedah je ta pomešanost dovolj velika.

Razvozlanje Vigenèrovega tajnopisa

Charles Babbage je bil vsestranski znanstvenik z mnogimi izumi, njegov največji izum pa je bil računski stoj z več kot 25.000 deli, ki bi omogočal tudi komplicirane račune, saj je vseboval spomin, mlin in odločitve, podobno kot sodobni računalniki spomin, procesor in zanke. Žal stroj ni bil izdelan, bi se ga pa dalo ustrezno programirati. Šele sto let kasneje so prve elektronske naprave uresničile njegove zamisli. Njegovo genialno delo na področju tajnopisja pa je razbiranje Vigenèrovega tajnopisa. Tudi v tem primeru se ponovijo skupine

črk, kar je odvisno od dolžine izbrane besede - ključa, ki določa vrstice za tajnopisje. Če vzamemo besedo dolgo 20 črk je ponovitev samo enkrat in če ta vmesni prostor pregle- damo tudi z drugimi ponovitvami lahko ugotovimo, da se pri določenem številu pojavijo vse ponovitve. Zato je to število enako številu črk izbrane ključne besede.

Na tej osnovi se že lahko vrši analiza pogostosti, ki pa obsega vse črke in iz značilno- sti poteka vseh vrednosti lahko sklepamo na značilno zaporedje črk. Opazni so skupni vrhovi in daljše doline, ki so značilne za vsako abecedo, tak značilni vrh in dolina je v slovenščini EFGH. Če graf premaknemo tako, da se sklada z normalno porazdelitvijo ugotovimo vrednost do sedaj predpostavljene črke, ki je v tem primeru E. Tako lahko že verjetno določimo prvo črko ključa, drugo črko pa določimo po istem postopku z že znano prvo črko. Če izid ni smiseln je treba postopek ponoviti z drugo najverjetnejšo prvo črko. Babbage tega odkritja ni objavil in so ga odkrili šele v 20 stoletju, ko so strokovnjaki pre- gledovali njegovo zapuščino.

Isti postopek je samostojno odkril pruski častnik Kasiski, ki ga je objavil leta 1863 pod naslovom *Die Geheimschriften und die Dechiffrierkunst*, in se po njem imenuje Kasiskijev test.

ODKRITJE TELEGRAFA IN RADIA

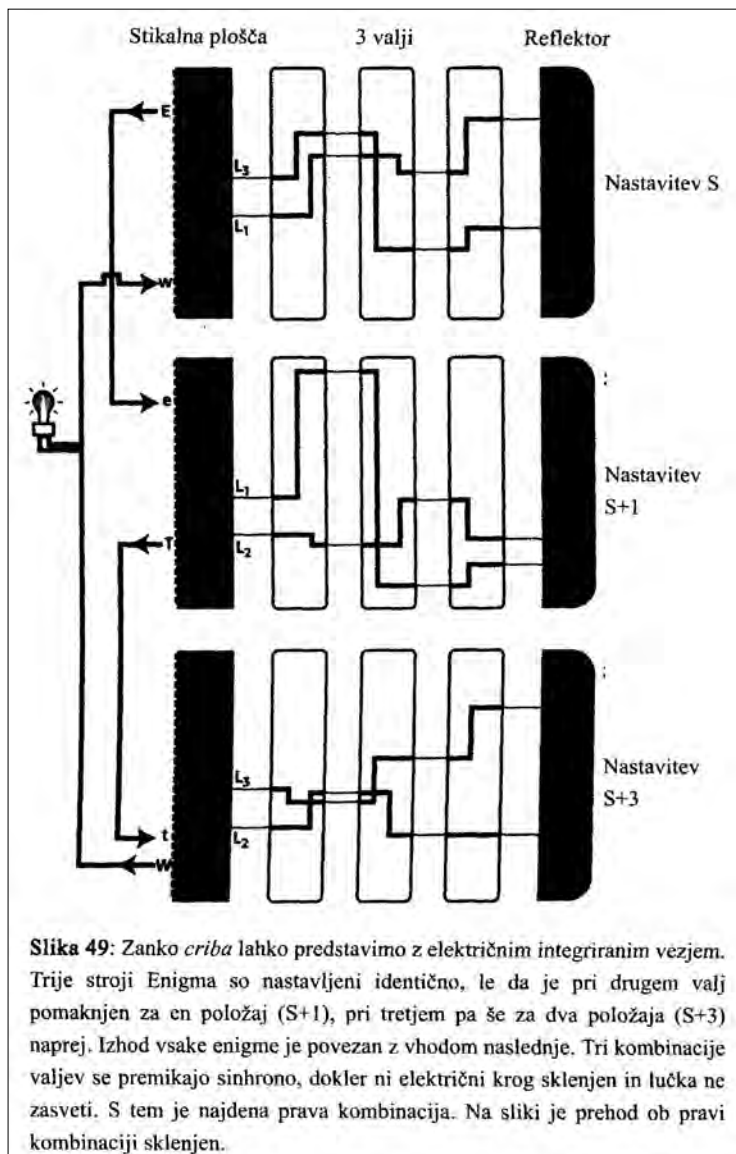
Obe odkritji sta vzpodbudila številne poskuse tajnopisja, vendar brez večjega uspeha. Telegrafist je znano besedilo v svojem jeziku oddal večkrat hitreje in brez napake, pri šifriranem poročilu pa je šlo bistveno počasneje, kar je bilo precej dražje in možne so bile tudi usodne napake. Radijski promet teh možnosti ni imel, zato je bilo treba najti ustrezne vrste tajnega govora, kar bi omogočilo zaupnost javno poslanega sporočila in njegovo hitro šifriranje in razbiranje. V prvi svetovni vojni so uporabljali kombinacije starih tajnopisov, vendar je bilo vedno le vprašanje časa, kdaj bodo novo šifriranje strli.

Nemški napad na Francijo

Le 16 dni pred napadom na Francijo dne 5. marca so Nemci uporabili kombinacij- ski tajnopis, ki naj bi jim omogočil popolno presenečenje ob napadu, ki je bil 21. marca 1918. Francozi so imeli tedaj najboljšo službo za razbiranja tajnopisja, saj so se po bolečem porazu leta 1870, ko so Nemci priključili *Alzacijo* in *Loreno* dobro organizirali in imeli obsežno službo s številnimi strokovnjaki. Čas je bil kot vedno bistvena sestavina reševa- nja nove šifre in razbiranja sporočila. Novo šifro je rešil genialni Francoz G. Painvin, ki je podnevi in ponoči reševal uganko in jo je še pravočasno rešil, kar je omogočilo branje prestreženih sporočil. S postavitvijo več sprejemnih postaj so lahko določili tudi mesto oddajne postaje. Z vsebino poročil o nujnih pošiljkah orožja in z določitvijo mesta odda- janja radijskega sporočila so Francozi ugotovili mesto napada in po hudi 5 dnevni bitki zavrnil nemški napad, ki mu je manjkala bistvena sestavina presenečenja.

Neomejena podmorniška vojna

Razbiranje je tudi bistveno odločilo, da so se ZDA vključile v prvo svetovno vojno in s tem bistveno prevesile razmerje moči. Prvega dne prve svetovne vojne še ponoči je

Razbiranje ostalih tajnopisov

Angleži so razrešili tudi italijanske in japonske tajnopise in s tem bistveno pripomogli k uspešnemu zaključku druge svetovne vojne tako v Sredozemlju kot po celem svetu. Vendar pa je bila ta služba v popolni tajnosti in to še desetletja po koncu vojne. Po koncu vojne so enigme delili članicam Commonwealtha in so tako lahko razbirali njihova »tajna« sporočila. Šele po treh desetletjih popolnega molka je leta 1974 lahko izšla knjiga *Ultra*, kar je bil znak za udeležence, da je konec zapovedane molčečnosti, in doba priznanja njihovega dela, žal za mnoge že prepozno.

Navahi

Tudi ZDA, ki so medtem že strle japonski tajnopis, so morale izdelati učinkovito napravo za prenašanje tajnih sporočil. Angleži so uporabljali TYPEX, Američani pa SIGABA. Obe sta bili zapletenejši kot enigma in tudi uporabljali so ju strokovno. Obstajale pa so tudi druge možnosti, saj je bil postopek šifriranja in branja dolgotrajen in ni bil uporaben za neposredne akcije na bojišču. Nek vojni dopisnik je težave opisal takole: »Ko so se akcije skoncentrirale na majhno območje, se je vse moralo zgoditi bliskovito hitro. Za šifriranje in dešifriranje ni bilo časa. Tedaj je pomagala dobra stara angleščina – čim bolj groba, tem bolje.« Smola pa je bila v tem, da je mnogo Japoncev obiskovalo ameriške kolidže, zato so tekoče govorili angleško. Tako so informacije prišle tudi v nasprotnikove roke, ki so prav tako vedeli za nove premike.

Tu se je vključil P. Johnston. Bil je prestar za bojevanje, zato je hotel pomagati na drugačen način. Videl je, da je angleški jezik ovira in je začel razvijati sistem na izkušnjah iz otroštva. Odrasel je v arizonskih rezervatih Navahov in je dobro poznal njihov svet, poznal je njihov jezik in bil tolmač z vladnimi uradniki. Spoznal je, da bi bil jezik Navahov nerešljiva šifra, hitrost prenosa pa bi bila taka kot v angleščini. Na poskusu so dva Navaha oddaljili in radijski prenos se je povsem posrečil in takoj so ukazali rekrutiranje. Najprej so se morali odločiti za najustreznejše pleme med: Navahi, Sjuji, Čipeva in Pimapago. Odločilo je poročilo, da so Navahi edino plemo, ki jih niso obiskali nemški raziskovalci. Poleg tega je njihov jezik nerazumljiv za ostala plemena, prav tako pa je nerazumljiv tudi za ostale jezikoslovce, razen za 28 Američanov, ki so raziskovali njihov jezik.

Navahi so živeli v težkih razmerah in so bili obravnavani kot manj vredno ljudstvo, vendar so si želeli sodelovati v vojni. Njihov svet je podprl vključitev ZDA v vojno in pokazal svojo lojalnost: »Ni čistejšega izražanja patriotizma, kot je med prvimi Američani.« Tako so si želeli sodelovati, da so dali celo napačne podatke o starosti ali pa so pojedli veliko banan in popili mnogo vode, da so dosegli mejno težo 55 kg. Mnogo angleških besed ni bilo v njihovem jeziku in so jih morali nadomestiti. Tako so postali: višji oficirji - vojni poglavarji, bojni položaji - blatna bivališča, minometi - čepeče puške itd. Celoten slovar je vseboval 274 besed. Imena pa so črkovali v angleščini, in jih poimenovali po živalih ali predmetih, ki so prevedeni v navajski jezik, kar je za celotno abecedo prikazano v tabeli 12.

Takoj so pričeli s šolanjem in na koncu šolanja so vsi odlično opravili izpit. Ameriški strokovnjaki za razbiranje niso znali njihovega govora niti zapisati, kaj šele da bi ga razumeli, očitno je šlo za izjemen uspeh. Dva sta ostala za izobraževanje naslednje skupine, ostale pa so poslali na Tihi ocean, kjer so Japonci zavzemali čedalje več ozemlja. Japonci so gradili letališče na Guadalcanalu in s tem bi postal protinapad zaveznikov skoraj nemogoč. Admiral E. King je zato priganjal k invaziji in 7. avgusta se je izkrcala I. mornariška divizija. K njim je spadala tudi prva skupina Navajcev, ki pa je prinesla zgolj zmedo, saj so radio-telegrafisti, ki tega sporazumevanja še niso poznali, v paniki oddajali poročila, da Japonci uporabljajo ameriške frekvence. Poveljnik je takoj ustavil oddaje v navajščini, dokler se ni prepričal o njihovi koristnosti.

Tabela 12: Navahovska kodna tabela za angleščino

A	Ant	Wol-la-chee	N	Nut	Nesh-chee
B	Bear	Shush	O	Owl	Ne-ahs-jsh
C	Cat	Moasi	P	Pig	Bí-sodih
D	Deer	Be	Q	Quiver	Ca-yeilth
E	Elk	Dzeh	R	Rabbit	Gah
F	Fox	Ma-e	S	Sheep	Dibeh
G	Goat	Klizzie	T	Turkey	Than-zie
H	Horse	Lin	U	Ute	No-da-ih
I	Ice	Tkin	V	Victor	A-keh-di-glini
J	Jackass	Tkele-cho-gi	W	Weasel	Gloe-ih
K	Kid	Klizzie-yazzi	X	Cross	Al-an-as-dzoh
L	Lamb	Dibeh-yazzi	Y	Yucca	Tsah-as-zih
M	Mouse	Na-as-tso-si	Z	Zinc	Besh-do-gliz

Eden od Navajev se spominja, da mu je polkovnik rekel, da jih bo obdržal, če bodo hitrejši kot njegov »beli kod«. Oba sva oddala svoja sporočila in vprašali so me koliko časa bom potreboval, ali dve uri? Bolj verjetno dve minuti sem odgovoril. Po štirih in pol minutah sem že dobil odobritev poročila in vprašal sem polkovnika, kdaj se bo odpovedal svoji napravi. Nič ni odgovoril, samo prižgal je svojo pipo in odšel proč. Med boji so Navaji dokazali svojo prednost v primeru, ko so Američani zavzeli japonski položaj in so jih obstreljevali lastni ljudje. Takoj so poslali opozorilo, vendar so ga smatrali za japonsko zavajanje in šele Navaji so dokazali resnični položaj. Pokazali pa so tudi izjemno domoljubnost, saj so kljub čedalje bolj krvavim bitkam vztrajali in dokazali svoje prednost pri hitrosti, zanesljivosti in tajnosti.

RAZBIRANJE POZABLJENIH JEZIKOV

Japonci so imeli posneto mnogo navahovskega govora, pa ga kljub temu niso znali razbrati. Pri razbiranju starih napisov pa pogosto ne vedo za jezik, za glasovno vrednost posameznih znakov, niti za vsebino zapisov. Pa vendar se mnoge ženske in moški strastno lotijo te naloge. Pravila razbiranja tajnopisja in starih napisov so v mnogih pogledih podobna. Tudi tu gre za analizo, pogostost, ponavljanje in oporne točke pomešane z intuicijo in zdravim razmišljanjem.

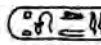
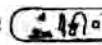
Hieroglifi

Dolga stoletja je bila to zaprta knjiga, ki se je z mojstrskim razbiranjem odprla in omogočila vpogled v davne čase starega Egipta, saj so najstarejši hieroglifi datirani okoli 3.000 let pr. Kr. Hieroglifi kot okrasne črke ali simboli so se uporabljali v templjih, stilizirani

hieroglifi so predstavljali hieratsko pisavo za vsakdanje zadeve, okoli leta 600 pr. Kr. pa je hieratsko pisavo nadomestila demotska – ljudska pisava. Vse tri pisave so izumrle okoli leta 400, ko je krščanstvo te pisave nadomestilo s koptsko pisavo, ki je imela 24 grških črk in 6 demotskih črk za glasove, ki jih grščina ni vsebovala. Koptska pisava je zaradi Arabcev izumrla v 11. stoletju. S koptsko pisavo je izumrl tudi koptski jezik in tako je bila jezikovna povezava s starim Egiptom pretrgana. Koptski jezik pa še živi v liturgiji krščansko-koptske cerkve. Strokovnjaki so bili prepričani, da so hieroglifi slikovna pisava in so celo sestavili slovar pomenov predpostavljeno slikovnih znakov.

Leta 1799 so francoski učenjaki naleteli na pomemben kamen, po najdišču imenovan kamen iz Rosette, ki je imel vse tri napise: hieroglifski, demotski in grški napis, ki je bil takoj povsem razumljiv. To je bila oporna točka za razbiranje, saj naj bi imeli vsi trije napisi enako vsebino. Kamen je bil popisani leta 196 pr. Kr. in je sedaj v britanskem muzeju.

Prvi, ki je podvomil v slikovno pisavo je bil angleški matematik T. Young. Bil je vsestranski znanstvenik in je znal grško, latinsko, francosko, hebrejsko, kaldejsko, sirsko, arabsko, samaritansko, perzijsko, turško in etiopsko. Ko je zvedel za kamen iz Rosette, je zanj postal neustavljivi izziv. Pozornost so mu zbudili znaki obdani s pentljo, ki so se večkrat ponavljali v enaki ali podaljšani obliki. Predvideval je, da predstavljajo nekaj zelo pomembnega, morda ime faraona Ptolemaja in tako je dokaj dobro razbral glasovne vrednosti posameznih znakov. Žal je imel preveliko spoštovanje do predhodnikov, ki so v hieroglifih videli slikovno pisavo, zato je domneval, da so uvedli zapis imen s črkami šele, ko so po Aleksandru Velikemu Egiptu vladali faraoni, ki so bili Evropejci. Njegovo delo je nadaljeval Francoz J. F. Champollion, ki je tudi znake na obeliskih prečrkoval tako, kot je prikazano v tabeli 15.

Tabela 15: Champollionovo dekriptiranje in ,
kartuš Ptolemaja in Kleopatre na obeliskih, ki jih je prinesel Bankes

Hieroglifi	Glasovna vrednost	Hieroglifi	Glasovna vrednost
	p		c
	t		l
	o		e
	l		o
	m		p
	e		a
	s		t
			r
			a

Naslednji preboj mu je uspel, ko je razbral tudi starejšo pentljo, ki so jo sestavljali štirje znaki: znak za sonce, neznani znak in dva znaka za S. S tem je dokazal, da so tudi pri starejših hieroglifih uporabljali črkovno pisavo. Kot mladenič se je učil koptski jezik in

iz stolpcev prišli na vrstice od leve proti desni. Klinopis je najstarejša zlogovna pisava. Ime klinopis izhaja iz podobe pismenk, ki so bile klinaste oblike. Ogromno klinopisnih ploščic so našli v mestu Ninive. Veliko jih še danes razbirajo [44].

Klinopis je uporabljalo kar 14 znanih narodov: Sumerci, Babilonci, Elamiti, Hetiti, Kasiti, Asirci, Akadijci, Amoričani, Mitanci, Urartejci, Kapadokijci, Ugoričani, Perzijci, Armenci in verjetno še drugi narodi, zato ga lahko smatramo za prvo mednarodno pisavo. Ohranjene so še starejše glinaste ploščice s slikovno pisavo, in z mešano, prehodno pisavo, ki prehaja od slikovne v klinopisno pisavo. Znani obseg klinopisnih dokumentov je zelo velik in vsestransko pomemben, saj poleg verskih in obrednih, astroloških in mističnih del zajema tudi zgodovinske, pravne, zakonodajne, ekonomske, politične, slovnične, filozofske, diplomatske in druge vsebine na primer račune, dobavnice, dopise, ukaze itd [2:137, 3:A71-117, 3:B40-83].

Hamurabijev zakonik iz Mezopotamije – Babilonije iz 18. stol. pr. Kr. je z 282 členi ena prvih zbirk zakonov. V klinopisu ga je dal zapisati kralj Hamurabi 1792-1750 pr. Kr. in je najpomembnejši pravni spomenik v taki obliki. Ohranjen je na skoraj tri metre visoki dioritni steli, ki so jo našli v jugozahodni Perziji, kamor so jo kot vojni plen odpeljali Elamci. Sedaj je v pariškem Louvru [45].

Evropski popotniki po Perziji so od 17. stoletja poročali, da je tam povsod najti staroperzijske zapise. Pisavo na njih je Nemeč **Engelbert Kämpfer** leta 1700 poimenoval klinopis. V 18. stoletju so odkrili številne nove zapise, pomembni pa so bili predvsem tisti, ki jih je nemški popotnik **Carsten Niebuhr** prekopiral v staroperzijski prestolnici Perzepolisu. Strokovnjaki so na njih odkrili tri različne pisave: preprosti tip z okrog štiridesetimi znaki in še dva z občutno več znaki. Prva pisava je bila podobna naši, za drugi dve pa so domnevali, da sta zlogovni ali besedni. Na podlagi domneve, da je na napisih enako besedilo v treh jezikih in da so pripadali ahemenidskim kraljem, so skleпали, da je bilo prvo besedilo v staroperzijsčini, ki naj bi bila tesno povezana z avestijščino in sanskrtom. Razporeditev napisanih sekvenc v skupke je poleg tega olajšalo spoznanje, da je bila za ločnico med besedami uporabljena poševna zagozda.

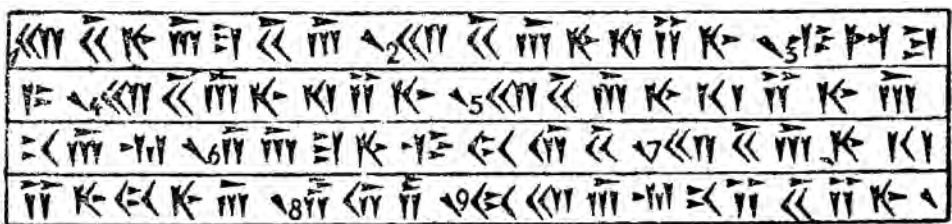
Nemški jezikoslovec **Georg Friedrich Grotefend** je v 4. septembra 1802 objavljeni razpravi domneval, da so bili v uvodnih vrsticah besedila najverjetneje zapisani ime, naslov in vladarjeva genealogija, vzorec, po katerem so bili znani tudi poznejši iranski zapisi v prilagojenem aramejskem črkopisu. Sčasoma je lahko prebral več dolgih imen in določil številne glasove. Grotefendova začetna spoznanja so pozneje razširili številni jezikoslovci. Sčasoma so se lotili še drugega črkopisa s trijezičnih tabel z več kot stotimi znaki, ki so najverjetneje označevali zloge. S primerjavo glasovnih poudarkov staroperzijskih imen s posameznimi deli so določili pomen številnih znakov in delno dobili vpogled v jezik, za katerega se je izkazalo, da je nova elamitščina [46].

Pietro della Valla je leta 1621 ugotovil, da se klinopisne tablice berejo od leve proti desni. Leta 1788 je Carsten Neibur ugotovil, da gre za tri različne pisave od katerih ima najenostavnejša le 42 znakov. Le 10 let kasneje je Tyschen ugotovil, da poševni klin predstavlja sedanji znak piko. Končno je **Georg Friedrich Grotefend** v 4. septembra 1802 objavljeni razpravi predstavil svoje ugotovitve: Tri različne pisave predstavljajo tri različne jezike;

prva pisava je črkovna, saj obsega le okoli 40 znakov. Obravnaval je dva pomembna napisa, ki sta prikazana na sliki 1 in sliki 2.

Slika 1: Klinopisna poščica 1 [2:145]

Slika 2: Klinopisna poščica 2 [2:145]

Opazil je, da se znaki 2, 4, 5 in 6 prvega napisa ponove na spodnjem napisu kot znaki 2, 4, 5 in 7. Začetni znaki pa so različni in predstavljajo ime vladarja, toda prvi znak se v spodnjem pojavi kot znak 6 in predstavlja očeta, zato 8. znak predstavlja besedo sin. Sedaj je imel imena očeta, sina in vnuka in to se je ujemalo s Hyspadesom, Darijem in Kserksom, Tako je dobil glasovno vrednost za 13 črkovnih znakov. Tako so se ta srečna in svobodna razmišljanja ujela z znanimi imeni in predstavljala prvo preokretnico dosedanjega tavanja v mraku k stvarnemu razbiranju najenostavnejše klinopisne pisave. Leta 1836 sta skoraj istočasno Lassen in Barnouf objavila točen prevod teh napisov, ki je prikazan na sliki 3.

Gornji natpis

- 1) D.A.Ra.Ja.Va.U.Š. 2) H.Š.A.Ja.TH.I.Ja.
- 3) Va.Za.R.Ka. 4) H.Š.A.Ja.TH.I.Ja 5) H.Š.A.
- Ja.TH.I.J.A.N.A.M. 6) H.Š.A.Ja.TH.I.Ja.
- 7) Da H.I.U.N.A.M. 8) V.I.Š.T.A.S.Pa.H.J.
- A. 9) P.U.TRa. 10) Ha.H.A.Ma.N.I.Š.I.Ja. 11) H.
- Ja. 12) I.Ma.M. 13) Ta.Ca.Ra.M. 14) A.K.U.Na.U.Š.

Donji natpis

- 1) H.Ša.J.A.R.Š.A. 2) H.Š.A.Ja.TH.I.Ja. 3) Va.Za.R.
- Ka. 4) H.Š.A.Ja.TH.I.Ja. 5) H.Š.A.Ja.Th.I.J.A.
- N.A.M. 6) D.A.Ra.Ja.Va.Ha.U.Š. 7) H.Š.A.Ja.TH.
- I.Ja.H.I.A. 8) P.U.TRa. 9) Ha.H.A.Ma.N.I.Š.I.J.

Slika 3: Prečrkovanje obeh klinopisov [2:148]

Tabela 4: Števila in deleži dvojčkov venetskega, retijskega in starofrigijskega jezika po začetnih črkah

Začetne črke	Števila dvojčkov			Deleži v odstotkih		
	VEN	RET	FRI	VEN	RET	FRI
A	555	195	237	10,29	13,13	16,33
E	489	93	125	9,07	6,26	8,61
I	578	228	145	10,72	15,35	9,99
O	678	7	136	12,57	0,47	9,37
U	214	113	53	3,97	7,61	3,65
B	56	18	31	1,04	1,21	2,14
C	87	0	1	1,61	0,00	0,07
D	122	12	49	2,26	0,81	3,38
G	160	46	28	2,97	3,10	1,93
H	18	9	0	0,33	0,61	0,00
K	192	72	79	3,56	4,85	5,44
L	171	84	29	3,17	5,66	2,00
M	180	33	85	3,34	2,22	5,86
N	330	108	69	6,12	7,27	4,76
P	89	64	28	1,65	4,31	1,93
R	272	81	53	5,04	5,45	3,65
S	274	90	73	5,08	6,06	5,03
Š	44	19	0	0,82	1,28	0,00
T	615	153	156	11,40	10,30	10,75
V	249	54	74	4,62	3,64	5,10
Z	20	6	0	0,37	0,40	0,00
VSE	5393	1485	1451	100	100	100

Trojčki večinoma že predstavljajo besede, saj so povprečne dolžine predantičnih slovan-skih besed, ki so pisani v tedanjih narečjih le okoli 3 črke.

Vseh trojčkov v treh zajetih datotkah je 4991, različnih trojčkov pa je 512, podrobnejši podatki pa so:

VEN	vseh	3368	vseh na A	255	različnih	820	različnih na A	58
RET	vseh	837	vseh na A	121	različnih	469	različnih na A	56
FRI	vseh	786	vseh na A	136	različnih	422	različnih na A	55
VSI	vseh	4991	vseh na A	512	različnih	1208	različnih na A	103

Obseg trojčkov je prevelik, zato je prikaz narejen le za trojčke z začetno črko A: skupno število trojčkov na začetno črko A je 512, različnih trojčkov pa je 103. To je še vedno mnogo preveč za grafičen prikaz, zato omejim pogostost posameznega trojčka v posamezni skupini na najmanj 4, kar daje 36 različnih pogostejših trojčkov na začetno črko A. Primerjava teh trojčkov je podana v grafu 3 za obravnavane skupine:

Graf 6: Primerjava deležev črk, dvojčkov in trojčkov za venetski jezik po začetnih črkah

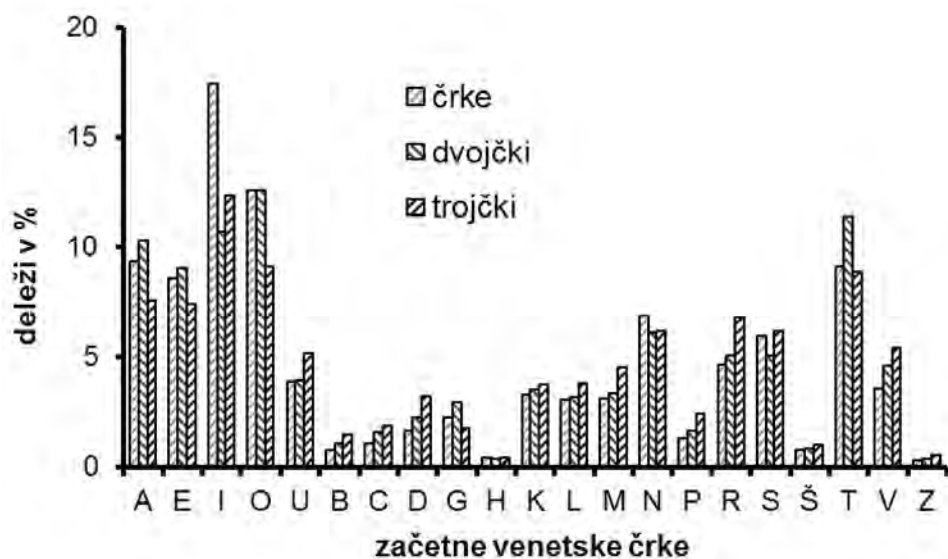

Tabela 6: Števila in deleži vseh črk, dvojčkov in trojčkov za venetski jezik po začetnih črkah

Začetne črke	Števila			Deleži v odstotkih		
	črke	dvojčki	trojčki	črke	dvojčki	trojčki
A	738	555	255	9,37	10,29	7,57
E	677	489	250	8,59	9,07	7,42
I	1371	578	417	17,40	10,72	12,38
O	991	678	308	12,58	12,57	9,14
U	308	214	174	3,91	3,97	5,17
B	62	56	49	0,79	1,04	1,45
C	86	87	63	1,09	1,61	1,87
D	131	122	109	1,66	2,26	3,24
G	175	160	60	2,22	2,97	1,78
H	31	18	14	0,39	0,33	0,42
K	259	192	126	3,29	3,56	3,74
L	240	171	128	3,05	3,17	3,80
M	248	180	153	3,15	3,34	4,54
N	542	330	209	6,88	6,12	6,21
P	101	89	81	1,28	1,65	2,40
R	366	272	230	4,65	5,04	6,83
S	469	274	208	5,95	5,08	6,18
Š	59	44	33	0,75	0,82	0,98
T	718	615	300	9,11	11,40	8,91
V	284	249	183	3,60	4,62	5,43
Z	23	20	18	0,29	0,37	0,53
VSE	7879	5393	3368	100	100	100

Graf 7: Primerjava deležev črk, dvojčkov in trojčkov za retijski jezik po začetnih črkah

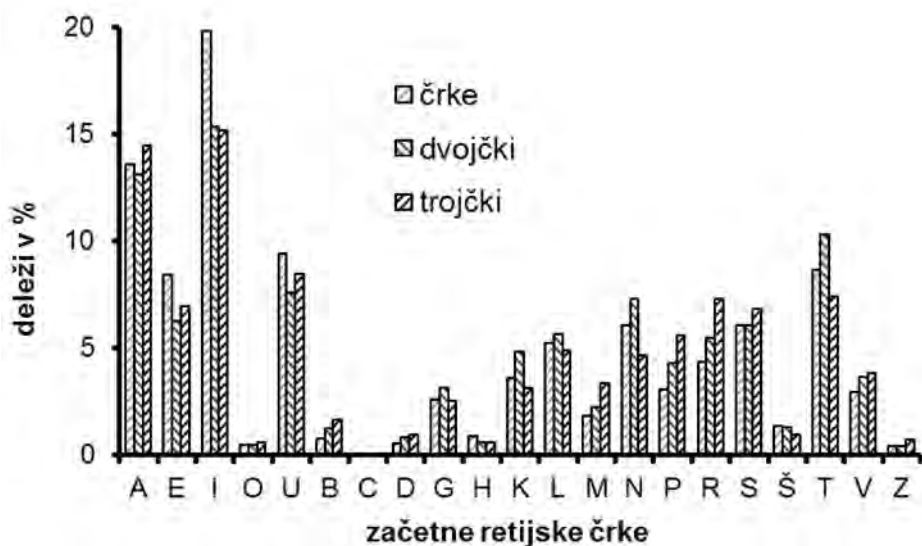

Tabela 7: Števila in deleži vseh črk, dvojčkov in trojčkov za retijski jezik po začetnih črkah

začetne črke	števila			deleži v odstotkih		
	črke	dvojčki	trojčki	črke	dvojčki	trojčki
A	313	195	121	13,60	13,13	14,46
E	194	93	58	8,43	6,26	6,93
I	456	228	127	19,82	15,35	15,17
O	11	7	5	0,48	0,47	0,60
U	216	113	71	9,39	7,61	8,48
B	18	18	14	0,78	1,21	1,67
C		0	0	0,00	0,00	0,00
D	12	12	8	0,52	0,81	0,96
G	59	46	21	2,56	3,10	2,51
H	21	9	5	0,91	0,61	0,60
K	82	72	26	3,56	4,85	3,11
L	120	84	41	5,22	5,66	4,90
M	42	33	28	1,83	2,22	3,35
N	139	108	39	6,04	7,27	4,66
P	71	64	47	3,09	4,31	5,62
R	100	81	61	4,35	5,45	7,29
S	140	90	57	6,08	6,06	6,81
Š	31	19	8	1,35	1,28	0,96
T	199	153	62	8,65	10,30	7,41
V	68	54	32	2,96	3,64	3,82
Z	9	6	6	0,39	0,40	0,72
VSE	2301	1485	837	100	100	100

8	ŠČOTĚR MĚR CON KALATNĚ	0	1			
	Součty <u>měr</u> skrývají špinavě (kali).			6	1	4
	Sums (of) measures hiding filthily.					
9	NIŠČ VILATOŠČ CA TĚN ARN	0	1			
	<u>Ničící vilnost</u> co <u>ten</u> pan			12	3	5
	Destroying vileness what the master					
10	UIŠČ BAL ĚŠČ TĚ NACĚANJAŠČ ĚT	1	2			
	<u>ující</u> (bůh) bál je. <u>Tě začínají</u> jí-			11	3	6
	ing (god) baal is. You start ea-					
11	NUT IAK UT TRĚTĚN TĚLĚTAU	0	1			
	st <u>jak</u> zvíře obětní (ztracený), <u>telátko</u>			8	2	5
	t as animal sacrifice (lost), (little) calf					
12	NĚM COLĚM TIMU ŠČOT RI ŠČĚ UŠČ	0	1			
	<u>němé</u> . Veřejně <u>ti vše</u> (součet). Věru chci zdechnout (ujít).			7	1	2
	mute. (In) public you all (sum). Really want (to) die (escape).					
	Skupaj	3	18	123	24	62

Delež prepoznanih črk je $123/230 = 53,48\%$, kar močno prekoračuje postavljeno mejo 25 %.

Delež prepoznanih besed je $24/62 = 38,71\%$, kar le malo prekoračuje postavljeno mejo 30 %.

Horak ima tri napake in kar 18 samosvojih prečrkovanj, kar zmanjšuje zanesljivost razumevanja, saj gre lahko za prirojavanje zapisa.

Namesto črke Š uporabi dvoglasnik ŠČ, ki se bolje prilega češkemu jeziku. Taka prilagoditev je lahko ustrezna, saj gre za različne preglaste, ki so pogosto prisotni tudi v slovenskih narečjih.

Prevod nima enovite vsebine, niti ne ponazarja dovolj dobro slike na drugi strani napisa, zato v celoti ni prepričljiv, čeprav kaže nekatere značilnosti napisa, ki so prepoznavne v izbranem jeziku razumevanja.

Na treh mestih se ne drži ločil in združuje besede, ki bi morale biti ločene, kar zmanjšuje zanesljivost razumevanja.

Prevod slabo sledi prečrkovanju in besedam, niti ni v celoti prirejen za podrobno obravnavo in bi po ustreznem izboljšanju lahko dosegel boljši izid.

Kljub opaženim pomankljivostim je to dosedaj najboljši prevod, ki kaže na ustreznost razumevanja v slovanskih jezikih.

Prosti češki in angleški prevod

1

My jim nic nevěříme. Co pán jest, to i já jsem.

We don't believe them anything. What a master is, the same I am.

2

Jsi bojem uvadlý a čaroděj tě zbídačí.

You are wilted from fight, eradication and wizard will put you in indigence.

3

Navenek věstec a zároveň uvnitř zloděj.

He is posing as a seer, but in fact, he is a thief.

4

Zmučeni ztrácíme krve.

We are loosing blood being tortured.

5

I věštíc, trápí nás věštěním, ubíjením,

Whilst foretelling, they torment us by foretelling, eradication,

6

lítou věštící saní. Věštec, ten vůl, léčí

fierce foretelling dragon. Foolish seer medicates

7

ubíjením těl a je mu to potěšením. Ach, tatam je úroda.

through eradication of bodies and he is enjoying it. Oh, the harvest is gone.

8

Podvodně, špinavě skrývají součty měř.

They are hiding sums of measures in a filthy manner.

9

Ničící zloba, to je pan-

Destroying vileness is the description of the master-

10

ující bůh bál. Začnou tě pojídat,

-ing god baal. They start to eat you,

11

jako bys byl obětní zvíře, telátko

as if you were a sacrifice animal, as if you were a mute little calf.

12

němé. Otevřeně ti vezmou vše. Věru chci zdechnout.

They'll take everything from you openly, in public. I really feel I want to die.

Obrazložitev posameznih besed je podana v navedeni literaturi [21-22].

Vodopivec

	VČ	PČ	PB	VB
1	21			
MIM NIŠ ERUT SAAREŠ TADE Š <u>Meni nisi rut zares tedaj še</u>		19	6	6
2	19			
ROTNEM UVLIN PAR TE NUŠ <u>rotim vil par te naše.</u>		14	5	5
3	15			
NOLEM IŠAI RON TET <u>Golem šel mrtev tebi</u>		7	2	4
4	16			
MUT TRAT NEMI KRUV S <u>mati trati nemi kriv si.</u>		14	5	5
5	20			
TE NAS TRUT IPIEM ROTNEM <u>Te naš trud ispijem rotim.</u>		17	5	5
6	21			
LU TUI Š TALU IŠPERI ON VUL <u>le tuoje šlo telo isperi on bol</u>		15	5	7
7	21			
TEŠ ROTEM TEU AI TEN TA MUR <u>teši rotim telo aja te ta mrtev.</u>		17	6	7
8	18			
ŠOTER MERNON KALATNE <u>Noter mrtev pokopan</u>		6	1	3
9	18			
NIŠ VILA TOŠ PATEN ARN <u>niš vila boš raten ran</u>		16	5	5
10	19			
UIŠ BALEŠ TE NAS AN D Š ET <u>Uis valeš te nas in da še te</u>		17	8	8
11	21			
NUT LAKUT TRETEN TELETAU <u>nut lakoten trepeten telesno</u>		17	4	4
12	21			
NEM POLEM TIMU ŠOTRI Š E UŠ <u>nem potem timu notri še je</u> ostal.		17	6	7
Skupaj	230	176	58	76

Delež prepoznanih črk je $176/230 = 76,25\%$, kar več kot trikrat prekoračuje postavljeno mejo razumevanja 25 %.

Delež prepoznanih besed je $58/76 = 76,32\%$, kar več kot dvakrat prekoračuje postavljeno mejo razumevanja 30 %.

ZBIR MESAPSKIH NAPISOV, DELITEV, PREVOD IN SLOVAR

Abstract

COLLECTION OF MESSAPIAN TEXTS, PUNCTUATION, TRANSLATION AND VOCABULARY

Messapian inscriptions in Southeast of Apennine Peninsula are for that epoch quite extended with 303 understandable inscriptions, comprising 2345 words and 6507 letters. They are known for a long time and different more or less qualified people of different profession studied them. First of all there are reknown linguists who do not understand the inscriptions and, on the other hand, the people who understand these texts on Slavic bases. While in transliterations there are not big differences there are essential differences in understanding the inscriptions. Italian and German linguists by their own statements they do not understand them. As a rule they read in texts only names, what makes possible almost any explanation, while with fictitious names all texts even those completely not understood could be explained. Such readings can be treated only as working hypotheses, which are convincing rejected with comparisons of understanding on Slavic bases.

At successive treatment on giving hypotheses, analyses and results it happens that all Messapian texts can be understood on Slavic basis. Based on understanding of contents, good division of continuous inscriptions is obtained, which gives the base for a credible Messapian vocabulary. The Slovene language with its numerous dialects, as an archaic language, is an exceptional tool for studying the ancient Slavic texts. Its usefulness proved also in this case, so there is no need to use the reconstructed Old-Slavic. Collection of texts is sufficiently extended and documented by archaeology, language and time, to give feasible conclusions. More than 80 % of Messapian inscriptions reach excellent transliterations and more than 83 % reach excellent and very good translation. This confirms successful transliteration, reading, translation and vocabulary. Such results confirm ancient settlement on Adriatic shores with Slavic and Slovene language ancestors.

Povzetek

Mesapski napisi na jugovzhodnem delu Apeninskega polotoka so že dolgo znani in za tiste čase dokaj obsežni, saj obsegajo 303 razumljene napise, ki vsebujejo 2340 besed in 6507 črk. Obdelovali so jih bolj ali manj usposobljeni ljudje različnih strok. Predvsem so to priznani jezikoslovci, ki napisov ne razumejo in slovenski raziskovalci, ki razumejo napise na slovanskih osnovah. Medtem ko v samem prečrkovanju ni bistvenih razlik, pa so bistvene razlike pri razumevanju zapisanih besedil. Italijanski in nemški jezikoslovci po njihovih lastnih izjavah obravnavanih besedil ne razumejo. Praviloma berejo v napisih samo imena, kar omogoča skoraj poljubno razlago, saj se z imeni vedno lahko pokrije prav vsaka, tudi povsem neznana besedila. Tako branje lahko obravnavamo le kot možno delovno hipotezo, ki pa je prepričljivo ovržena s prevodi na slovanskih osnovah.

Po postopni obdelavi podani v delovnih hipotezah ter analizah in rezultatih je razvidno, da so vsi mesapski napisi razumljivi v slovanskem izrazju. Na podlagi razumevanja vsebine je bila možna dokaj ustrezna delitev deloma zveznega besedila, kar je podalo osnovo za pripravo mesapskega slovarja. Tudi tu se izkaže slovenščina kot izrazito arhaičen jezik in s svojimi številnimi narečji predstavlja izjemno orodje za proučevanje najstarejših slovanskih zapisov, saj ni bilo nobene potrebe po uporabi izrazov v praslovanščini. Nabor napisov je dovolj obsežen in arheološko, jezikovno in časovno dovolj dokumentiran, da omogoča podane zaključke. Več kot 80 % napisov dosega odlično prečrkovanje in več kot 83 % napisov dosega odlične in prav dobre prevode, kar omogoča nedvoumne rezultate in uspešno zaključeno delo prečrkovanja, branja, prevajanja in slovarja. Ti rezultati nedvoumno pričajo o predantični poselitvi obal Jadranskega morja s slovanskimi in slovenskimi jezikovnimi predniki.

UVOD

Prvobitni prebivalci severnega jadranskega območja so poseljevali tudi celotno območje severnega Jadrana, ki je bilo med zadnjo poledenitvijo nižje za 100 metrov in je bilo kopno do Zadra. Apenini so ločevali vzhodni in zahodni del poselitve Apeninskega polotoka, saj je bila stalna poledenitev do višine 1200 metrov. Apenini tudi na koncu polotoka dosega višino 2000 m, zato so bilo stiki obeh strani omejeni le na južni obalni del polotoka. Tesnejše povezave so bile zato z ljudstvi na sedanji vzhodni jadranski obali [1].

Po otoplitvi v obdobju od 15. do 10. tisočletja pred sedanjostjo je bilo takratno kopno do Zadra poplavljenost za 50 metrov višine, zato je bilo kopno le še v severnem Jadranu brez globljega Kvarnerskega zaliva. Poplavljeni del je že ločil južni del, medtem ko je severni še ostal povezan. Tako stanje je trajalo okoli 1000 let, ko se je morje zaradi dotoka iz Atlantskega oceana precej hitro, v obdobju okoli 1000 let, dvignilo na sedanjo raven. Dotedanjo skupno poselitev je dvig gladine razdelil na dvoje, vendar sta poselitvi obeh strani Jadranskega morja zadržali veliko skupnih značilnosti [2-3].

Možna je zgodovinska in jezikovna podobnost ilirskih napisov z mesapskimi napismi, ki so jih našli na jugovzhodnem delu Apeninskega polotoka in naj bi jih napisala ljudstva, ki so se priselila ali so morda kar ostala, z druge strani Jadranskega morja. V arheologiji to hipotezo podpirajo podobnosti v keramičnih in kovinskih predmetih na obeh straneh Jadrana. S stališča jezikoslovja pa povezava med mesapsčino in ilirščino ni zanesljivo dokazana in v celoti sloni na podobnosti osebnih in krajevnih imen [4-6].

Iliri so v zgodovinskih zemljevidih vpisani na obeh straneh Jadrana, kar potrjuje prvotno skupno poselitev v zadnji ledeni dobi. Ime Iliri se pogosto uporablja napačno, zato je treba ločiti med upravnim pomenom Ilirija in narodnim ali jezikovnim pomenom. Ime ilirski v pomenu slovanski pa se je ohranjal vse do 19. stoletja za ozemlje na zahodnem delu jadranskega morja, na vzhodnem pa je v rabi še sedaj. Ilirščina pri starih piscih pomeni predantično slovanščino. Pomen ilirski za skupino južno slovanskih jezikov ali za posamezni jezik je bil uveljavljen pri jezikoslovcih do začetka 19. stoletja [7-8].

Koprski škof P. Naldini je leta 1710 pisal za jezik v Istri »*qua Sclava seu Ilirica*« [9]. Jezikoslovec G. Sergi je še v začetku 20. stoletja ugotovil, da narečja v severni Italiji ob Jadranskem morju vsebujejo ilirski substrat, ki sega celo do juga polotoka. Navajal je slovanski izvor za staroselce, za katere se je po rimskem pravu uporabljalo ime Ilirski [10]. Navedbe so podane v literaturi [7].

Mesapci so možen ostanek prvotne praslovanske poselitve skupnega severnojadranjskega območja, saj so poselitve in jeziki mnogo trajnejši kot so mislili prej in Teorija kontinuitete to izdatno potrjuje. Prav to območje z Balkanom naj bi bilo najstarejša evropska staroslovanska poselitev, ki zajema mnoga ljudstva, predvsem Venete in Starotrakijce, ki so zapustili predantične napise razumljive na slovanskih osnovah. M. Alinei kot utemeljitev Teorije paleolitske kontinuitete pod naslovom Glavne smernice zgodovinske rekonstrukcije navaja: *"The totally absurd thesis of the so called 'late arrival' of the Slavs in Europe must be replaced by the scenario of Slavic continuity from Paleolithic, and the demographic growth and geographic expansion of the Slavs can be explained, much more realistically, by the extraordinary success, continuity and stability of the Neolithic cultures of South-Eastern Europe (the only ones in Europe that caused the formation of tells)"* [11-13].

Območje mesapskih napisov je prikazano na naslednjem zemljevidu [15].

IMENA

J. Kollar izvaja ime Apulia = Opolja iz opaliti (morda še iz časov krčenja zemlje iz gozdov – pri nas Poljane itd.). Podobno izvaja ime Mesapia = Mez-apia → Mez-apa → Mez-ava, to je Mezi-vodja ali medvodja, saj je območje delno na majhnem polotoku in ga obliva morje z dveh strani. Navaja tudi podobne primerjave izvorov imen.

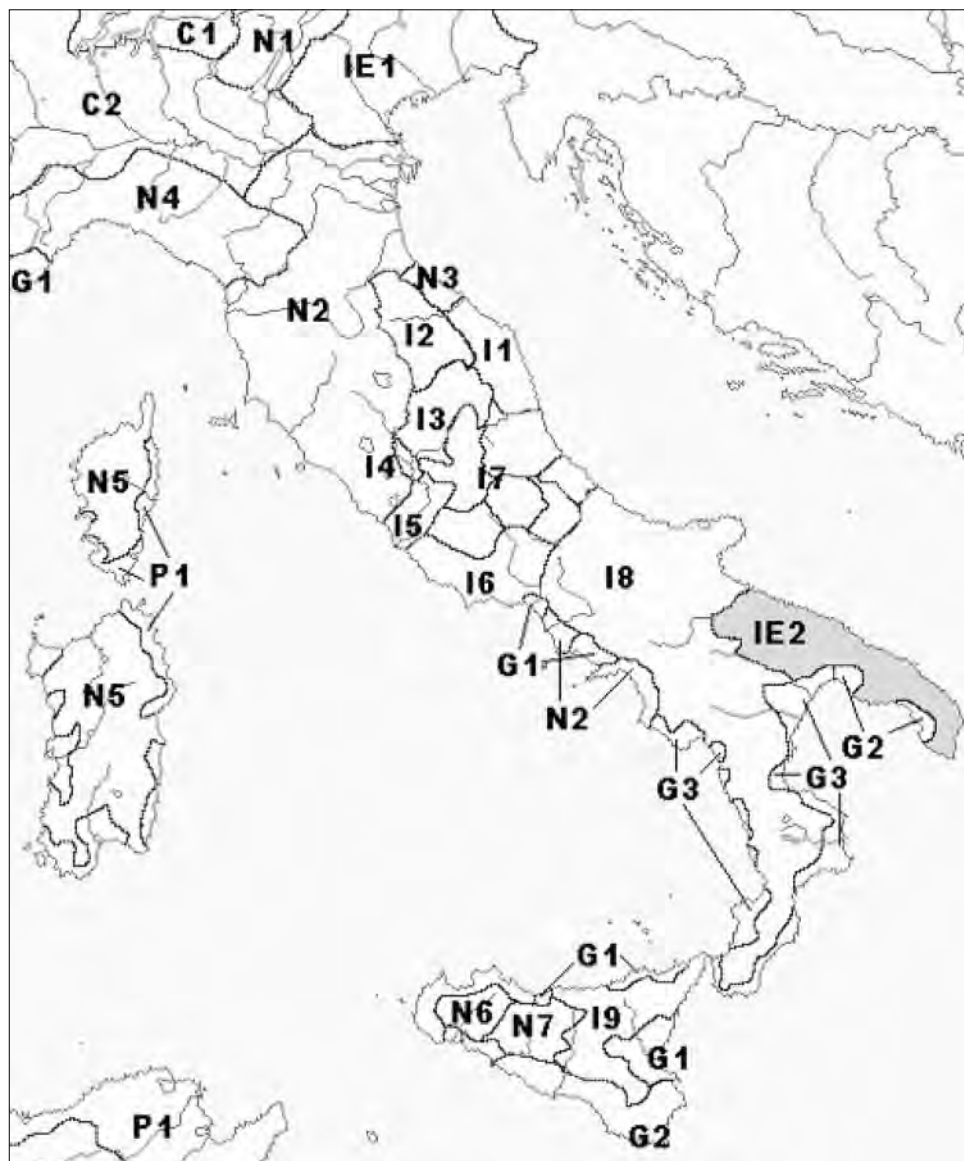
Navaja tudi slovanski izvor imen dveh vrhov na apulskem in dveh na mesapskem, sedem voda na apuljskem in pet voda na mesapskem, 24 mest na apuljskem ter 17 mest in štiri sestavljena imena na mesapskem območju.

Podaja tudi obravnavo in razumevanje daljšega, dvojezičnega in mlajšega napisa Tabula Bantina iz let 625 do 636 mesta Rima ali okoli 150 pr. Kr. Napis na medeninasti plošči so našli leta 1793 v mestecu Obvodi blizu jezera Noč. Napisa na plošči sta obojestranska, pisana v opskem in latinskem jeziku. Sta dokaj obsežna in nista zajeta v mesapske napise, zato nista podrobno obravnavana [14].

NAPISI

Mesapske napise so našli na jugovzhodnem delu Apeninskega polotoka in naj bi jih napisala ljudstva, ki so se priselila z druge strani Jadranskega morja. V arheologiji to hipotezo podpirajo podobnosti v keramičnih in kovinskih predmetih na obeh straneh Jadrana. S stališča jezikoslovja pa povezava med mesapščino in ilirščino ni zanesljivo dokazana in v celoti sloni na podobnosti osebnih in krajevnih imen [15-17].

Vzporednice mesapskega jezika iščejo jezikoslovci z ilirskimi jeziki na širšem območju Balkana, kjer so ohranjeni starotrakijski in venetski napisi, ki pa so razumljivi na slovanskih

Mesapsko območje je označeno: IE2, http://en.wikipedia.org/wiki/File:Messapian_map.png

osnovah. Osebna imena obsegajo obširno poglavje, vendar gre večinoma za poljubnost, ki nima izvorne jezikovne osnove [16:49-81]. Navedenih je množica možnih božanstev, njihova imena pa imajo prav posvetni pomen, saj je edino prepoznaven bog Belin [16:81-86]. Belin se dvakrat pojavlja v venetskih napisih, nista pa omenjeni venetski božanstvi Reita, ki se pojavlja 36 krat in Trumusicatei, ki se pojavlja 48 krat [18]. Pri rečnih imenih, praviloma z latinskimi končnicami, podajajo primerjave končnic tudi z osebnimi imeni na

strani 91, navajajo pa tudi vzporednice z rečnimi imeni v srednji Evropi. Pri teh imenih so večinsko razpoznavne slovanske korense osnove [16:87-97]. Pri sicer redkih imenih gora, pa te korense osnove navedejo in sicer dvakrat celo pravilno: Bora - gora in Tomor – teman [16:97-98]. Široko obravnavajo imena naselij, kjer zajemajo podobna imena tudi v širšem srednjeevropskem prostoru, zlasti na venetskem območju in iščejo jezikovne vzporednice, kjer pa so mnogokrat razvidne slovanske osnove [16:98-111]. Obravnavajo tudi različna imena ljudstev, ki pa so prikazana le zelo skopo in z malo verjetnimi obrazložitvami [16:111-113].

Mesapske napise so proučevali že številni znanstveniki navedeni v literaturi [17], ki zapisov do sedaj niso razumeli, njihova razmišljanja o njihovem pomenu pa nimajo stvarne podlage za razumevanje teh napisov. Kot običajno iščejo v napisih predvsem poljubna imena, ki pa ne morejo podati razumevanja napisov, saj se z »imensko teorijo« razloži lahko prav vsak nerazumljen napis in to v različnih jezikih.

Mesapske napise smatrajo za ilirske, napisane v njim nepoznanem jeziku, čeprav zgodovinsko ilirski pomeni slovanski, saj Ilirija predstavlja krajevno in ne jezikovno poimevanje. Sorodnost mesapščine in ilirščine pojasnjujejo z osebnimi in krajevnimi imeni in jo smatrajo za nedokazano. Glede osebnih imen se gotovo motijo, saj v mesapskih napisih imena niso izkazana, čeprav zahodnoevropski jezikoslovci prav z njimi pojasnjujejo te napise. Krajevna imena so sicer zanesljiv pokazatelj, vendar je treba ločiti med izvirnimi imeni in imeni kasnejših osvajalcev, zlasti Rimljanov.

M. Bor je obravnaval 6 mesapskih napisov na slovanskih osnovah in bolj ali manj uspešno ugotovil pomen posameznih napisov [19], ni pa obravnaval več napisov skupaj. Skupno obravnavanje napisov je koristno, saj se tako lahko bolje pokažejo določene zakonitosti, ki pri posameznih napisih niso razvidne.

V tabeli 1 prikazujem število napisov, ki jih zahodnoevropski jezikoslovci uvrščajo med mesapske napise ter število v njih prepoznanih besed in črk.

Tabela 1: Število mesapskih napisov ter v njih prepoznanih besed in črk

Napisi	Število napisov	Število besed	Število črk
Prebrani napisi	303	2340	6507
Neprebrani, prekratki in pomanjkljivi napisi	43		347
Vsi napisi	346		6854
Napisi berljivi v obeh smereh	23	65	164

V literaturi [6] je še 60 strokovno neobdelanih napisov, vendar ima 6 napisov podano tudi prečrkovanje in so v obravnavi tudi upoštevani.

Povprečna dolžina mesapskih napisov je $6507 \text{ črk} / 303 \text{ napisi} = 21,48 \text{ črk}$ ali $2340 \text{ besed} / 303 \text{ napisi} = 7,72 \text{ besed}$. Povprečna dolžina mesapskih napisov je večja od venetskih napisov z $18,71 \text{ črk}$ ali $5,76 \text{ besed}$, od starofrigijskih z $10,68 \text{ črk}$ ali $4,19 \text{ besed}$ in večja od retijskih napisov z $10,51 \text{ črk}$ ali $3,5 \text{ besed}$.

Povprečna dolžina besed je $6507 \text{ črk} / 2340 \text{ besedami} = 2,78 \text{ črke}$. Povprečna dolžina besed je manjša od venetskih, ki je $3,25 \text{ črk}$, pa tudi od starofrigijskih napisov z $2,81 \text{ črkami}$

precej krajše povprečne dolžine besed, to je okoli tri črke. Venetski napisi imajo največjo povprečno dolžino besed, predvsem zaradi številnih daljših imen božanstev.

Mesapski napisi so v povprečju najdaljši s 7,72 besedami, Venetski napisi so krajši s 5,76 besedami, starofrigijski so še krajši s 4,19 besedami, retijski pa so najkrajši s 3,56 besedami.

Primerjava povprečnih dolžin različnih besed

Primerjava povprečnih dolžin različnih besed brez obratne smeri branja: v venetskih s ponavljalnimi in objokovalnimi deli, v retijskih in mesapskih napisih ter v slovenskih leposlovnih besedilih.

VEN	razl. besed	$4469/1126 = 3,97$	črk napisov	$1126/421 = 2,67$	besed	[39]
RET	razl. besed	$1959/ 521 = 3,76$	črk napisov	$521/219 = 2,38$	besed	[40]
FRI	razl. besed	$2461/ 648 = 3,80$	črk napisov	$648/207 = 3,13$	besed	[41]
MES	razl. besed	$3880/1040 = 3,73$	črk napisov	$1040/303 = 3,43$	besed	[43]
SLO	razl. besed	$= 8,00$	črk			[36]

Povprečna dolžina različnih besed v slovenskih leposlovnih vzorcih je 8,00 črk, ob upoštevanju mnogih okrajšav zaradi težavnega pisanja v kamen, kost ali keramiko in narečnih govorov, ki krajšajo besede, pa moramo pričakovati v pred-antičnih napisih tudi precej krajše povprečne dolžine različnih besed in sicer okoli štiri črke, to je približno le polovico dolžine slovenskih leposlovnih besed, saj so zaradi okrajšav pogoste tudi različne kratke besede.

Povprečna dolžina različnih besed se dovolj dobro ujema s predpostavljeno dolžino 4 črk. Glede na vse besede, se povprečne dolžine različnih venetskih besed povečajo za 0,72 črke ali za 22 %, pri retijskih besedah se povečajo za 0,81 črke ali 27 %, pri starofrigijskih besedah se povečajo za 0,99 črke ali za 36 % in pri mesapskih besedah se povečajo za 0,99 črke ali za 36 %.

Pri različnih besedah je razmerje povprečnih dolžin napisov spremenjeno, saj so venetski in mesapski napisi po vsebini zelo podobni in je zmanjšanje zato največje. Mesapski napisi imajo povprečno največ različnih besed, starofrigijski manj venetski še manj in retijski najmanj. Povprečne dolžine napisov pri različnih besedah se pri venetskih napisih zmanjšajo za 3,09 besed, pri mesapskih za 4,29 besed, pri starofrigijskih za 1,06 in pri retijskih za 1,18 besed.

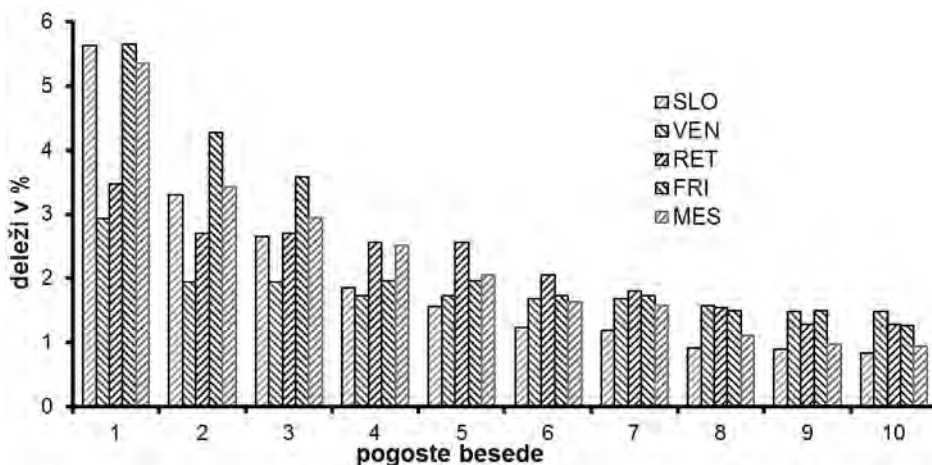
Primerjava najpogostejših besed

V poglavju 5.2.1 Rast besednega zaklada je tudi tabela 35 z najpogostejšimi besedami obeh vzorcev z njihovimi deleži [36], zato primerjamo tudi na tej osnovi. V tabeli 15 in grafu 5 je 10 najpogostejših vsaj dvehčrkovnih besed v slovenskih besedilih ter v venetskih, retijskih in mesapskih napisih, brez obratne smeri branja in z njihovimi deleži.

Tabela 16: Deset najpogostejših slovenskih, venetskih in retijskih besed z njihovimi deleži

SLO	je/5,63	in/3,31	se/2,65	v/1,86	da/1,56	na/1,24	so/1,19	pa/0,91	ne/0,90	ki/0,84
VEN	ioi/2,93	tī/1,94	t-tu/1,94	i-je/1,73	i-in/1,73	iai/1,69	ego/1,69	vi/1,57	donasto/1,48	mego/1,48
RET	tī/3,47	e-je/2,70	i-in/2,70	tu/2,57	i-je/2,57	t-tu/2,05	l-le/1,80	si/1,54	ga/1,28	ii-je/1,28
FRI	s-s/5,65	e-je/4,27	os/3,58	tī/1,96	t-tu/1,96	ata/1,73	si/1,73	t-ta/1,50	a-toda/1,50	mi/1,27
MES	iei/5,35	ta/3,42	da/2,95	s-si/2,52	t-tu/2,05	os/1,63	a-toda/1,58	e-je/1,11	l-le/0,98	te/0,94

- Deleži mesapskih besed so bistveno bližji slovenskemu vzorcu od ostalih, saj je njihova razporeditev skoraj enaka slovenski.

Graf 6: Deset najpogostejših slovenskih, venetskih, retijskih in mesapskih besed uvrščenih po njihovih deležih

- Tudi pri tem prikazu je razmerje podobno, saj najpogostejše slovenske besede niso samostojno razumljive, venetske pa so samostojno razumljive še vedno v 8 primerih, samostojno razumljive retijske so še 4, starofrigijskih je 6, mesapskih pa je tudi 6; vse te besede so odebeltene.
- Deleži se v tem primeru povečajo, saj se je pri slovenščini pojavila ena, pri venetskih napisih tri, pri retijskih, starofrigijskih in mesapskih napisih pa kar pet enočrkovnih pogostih besed. Pri enočrkovnih besedah je poleg črke podan tudi njihov pomen.

Največja sprememba je pri starofrigijskih napisih, kjer je pojavita dve zelo pogosti enočrkovni besedi.

Od četrte pogoste besede imajo vsi predantični napisi večje deleže kot slovenski leposlovniki, razlog pa je v manjšem obsegu opazovanih besed.

Primerjava dolžin povedi

V poglavju 5.3.1 Dolžina povedi pa je tudi slika 17: Porazdelitev dolžin povedi v besedah za vsak vzorec posebej [36]. Tudi to sliko bomo primerjali z vzorcema mesapskih povedi na Grafu 7, podatki pa so v tabeli 17.

Tabela 17: Primerjava števila in deležev povedi po številu besed

Število besed	Števila besed				Deleži v odstotkih				
	VEN	RET	FRI	MES	VEN	RET	FRI	MES	SLO1
1	34	49	56	13	8,83	22,79	26,67	4,11	4,61
2	37	43	52	27	9,61	20,00	24,76	8,54	4,74
3	56	38	35	34	14,55	17,67	16,67	10,76	6,45
4	48	31	16	43	12,47	14,42	7,62	13,61	7,65
5	33	16	16	38	8,57	7,44	7,62	12,03	7,7
6	37	10	5	42	9,61	4,65	2,38	13,29	7,49
7	34	7	3	28	8,83	3,26	1,43	8,86	6,32
8	19	3	3	20	4,94	1,40	1,43	6,33	5,75
9	22	8	2	10	5,71	3,72	0,95	3,16	5,15
10	14	2	2	11	3,64	0,93	0,95	3,48	4,79
11	10	1	1	2	2,60	0,47	0,48	0,63	4,24
12	10	2	1	3	2,60	0,93	0,48	0,95	3,88
13	8	2	0	4	2,08	0,93	0,00	1,27	3,4
14	8	1	3	2	2,08	0,47	1,43	0,63	3,2
15	3	1	4	3	0,78	0,47	1,90	0,95	2,66
16	6	1	1	1	1,56	0,47	0,48	0,32	2,35
17	1	0	3	6	0,26	0,00	1,43	1,90	2,11
18	3	0	0	2	0,78	0,00	0,00	0,63	1,88
19	2	0	0	2	0,52	0,00	0,00	0,63	1,74
20	0	0	2	3	0,00	0,00	0,95	0,95	1,48
21	0	0	1	4	0,00	0,00	0,48	1,27	1,35
22	0	0	2	2	0,00	0,00	0,95	0,63	1,18
23	0	0	1	4	0,00	0,00	0,48	1,27	1,11
24	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,32	0,87
25	0	0	1	0	0,00	0,00	0,48	0,00	0,8
26	0	0	0	3	0,00	0,00	0,00	0,95	0,74
27	0	0	0	2	0,00	0,00	0,00	0,63	0,61
28	0	0	0	2	0,00	0,00	0,00	0,63	0,58
29	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,32	0,48
30	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,5
31	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,32	0,35
32	0	0	0	2	0,00	0,00	0,00	0,63	0,34
Skupaj	385	215	210	316	100	100	100	100	96,5

– Pri slovenščini vsota deležev ni 100 %, saj se daljše povedi še nadaljujejo.

Kriteriji ocenjevanja in verjetnosti prečkovanj

Kriteriji ocenjevanja in verjetnosti prečkovanj so podani v tabeli 18.

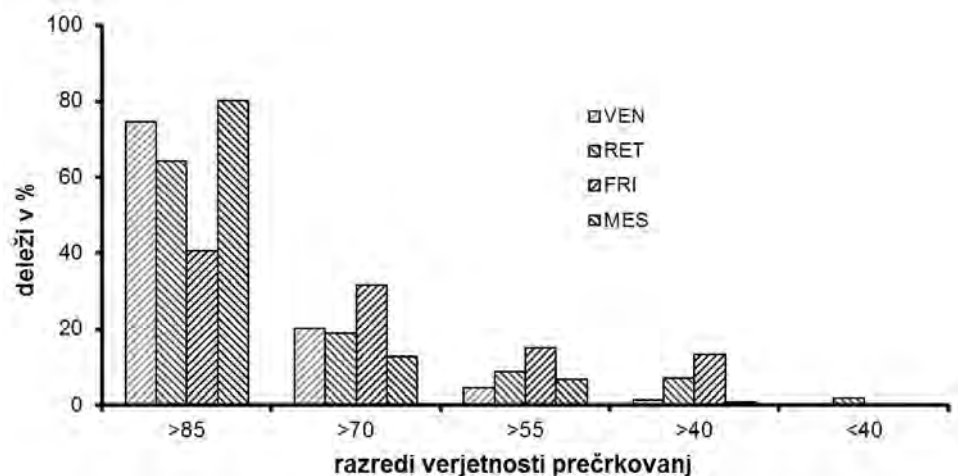
Tabela 18: Kriteriji ocenjevanja in verjetnosti prečkovanj za napise, besede in črke

Ocena prečkovanj	Kriterij v odstotkih	Napisi		Besede		črke	
		število	odstotek	število	odstotek	število	odstotek
odlično	> 85	243	80,20	1753,00	74,91	4845,00	74,46
prav dobro	> 70	38	12,54	407,00	17,39	1154,00	17,73
dobro	> 55	20	6,60	161,00	6,88	453,00	6,96
zadostno	> 40	2	0,66	19,00	0,81	55,00	0,85
nezadostno	< 40	0	0,00	0	0,00	0	0,00
SKUPAJ		303	100	2340	100	6507	100

- Odlično oceno prečkovanja je dobilo več kot 80 %, verjetnost prečkovanj besed in črk pa se zmanjša, kar je pogojeno s slabšo berljivostjo daljših napisov.

Primerjava verjetnosti prečkovanj venetskih, retijskih, starofrigijskih in mesapskih napisov je podana tudi na grafu 8.

Graf 8: Primerjava verjetnosti prečkovanj venetskih, retijskih, starofrigijskih in mesapskih napisov

- Graf kaže na najboljše prečkovanje mesapskih besedil celo v primerjavi z venetskimi besedili, saj je delež odličnega prečkovanja največji, zato pa je delež prav dobrega in dobrega manjši.

Delitev praviloma zveznega besedila

- delitev pri znanih besedah,
- delitev pri znanih in pogostih okrajšavah.

Delitev zvezno pisanega besedila je pri znanih daljših besedah ustrezna in zelo zanesljiva, medtem ko je delitev pri znanih krajših besedah praviloma le zanesljiva. Pri okrajšavah je možno upoštevati delitev kot pravilno, le z dobrim razumevanjem celotnega smiselno prebranega dela napisa ali celotnega besedila.

Smer branja

Smer branja je praviloma podana s smerjo črk in je praviloma od leve proti desni, pa tudi obratno, navzgor, navzdol ali v krogu.

Pri težavnih zapisih v kamen so tudi takratni ljudje prej določili, kaj hočejo zapisati in pri tem vsaj včasih upoštevali tudi obratno smer branja, ki je tako prikazala njihovo duhovitost ali pa poseben namen. Včasih gre tudi za prikrit namen, saj so hoteli skriti določeno vsebino pred ljudmi ali še verjetneje pred duhovi ali pa so hoteli dobiti odgovor umrlih in obratna smer branja bi bila zato kar ustrezna. Taki ugotovljeni ali možni zapisi so prevedeni tudi v obratni smeri.

Število napisov razumljivih v obeh smereh je pri Mesapcih zanemarljivo, saj jih je le 23 ali le $23 / 303 = 7,59\%$. Delno je to pogojeno z daljšimi napisi, delno pa z izrazitimi nagrobnimi vsebinami, kjer prevladujejo stvarni občutki ob pokopu.

Različice

Pri razumevanju vsakodnevnih besednih sporočil je za pravilno razumevanje posredovanega sporočila potrebno poznati: okolje dogodka, način podajanja, namen, v neposrednem govoru pa tudi govorico telesa. Pri starih napisih mnogo teh podatkov nimamo, zato je možnost različnega tolmačenja velika. Praviloma se različna razumevanja le delna, pri krajših napisih pa so lahko tudi povsem različna. Veliko število besednih različic lahko zmanjšuje verjetnost razumevanja, lahko pa jo tudi povečuje, če kaže na dobro isto-smiselno razumevanje besedila. Številne različice povečujejo število prepoznanih besed, vendar bi bilo oporečno opuščati take različice, saj so povsem umestne in skladne s celotnim besedilom. Tudi v slovarjih so praviloma podane take različice, ki so v vsakdanjem govoru tudi bolj ali manj uporabljene.

Uporabne so tudi besede iz dosedaj razumljenih predantičnih slovanskih venetskih, retijskih in starofrigijskih napisov, ki so zbrane v ustreznih besednjakih [23-25]. Besede mesapskega jezika so zbrane v Slovarju mesapskih besed [26].

DOSEDANJA RAZUMEVANJA

Pet mesapskih napisov je obravnaval tudi M. Bor in njegova prečrkovanja in razumevanja bodo, z oznako literature, primerjalno navedena in obravnavana [27].

KATALOG

UREDITEV KATALOGA

Katalog je urejen po starosti napisov ali po drugih značilnostih kot so podane v tabeli 3.

Pri vsakem napisu je:

- Zaporedno število napisa, vrsta napisa, mesto najdbe in hrambe, smer branja in kje se nahaja slika.
- Prečrkovanje jezikoslovcev s komentarjem; delitev besedila in razumevanje s poljubnimi imeni, ki imajo krepko veliko začetnico, če razumevanja ni je tam vprašaj, število znakov **H**, ki so prečrkovani kot H.
- Dosedanje prečrkovanje in razumevanje na podlagi slovanskega izrazja z navedbo literature in s komentarjem.

Avtor:

- Prečrkovanje in verjetnost prečrkovanja, število besed in število črk napisa - število vidnih črk, število dodanih črk jezikoslovcev in število dodatno prebranih in število dodanih črk.
- Delitev zveznega ali delno zveznega napisa, dobesečni prevod v slovenščino z verjetnostjo prevoda in s komentarjem razumevanja.

Oznake v katalogu

- S Slika.
- R Različica.
- N Nazaj označeno poševno.
- [1:233] Literatura 1, stran 233.
- Drugače ali novo prebrane črke so označene krepko in poševno.
- Dodane črke so v oklepaju.
- Velike krepke začetnice označujejo imena jezikoslovcev.

Števila v Katalogu - primer Napis 1

- ,9 ,8 verjetnost prečrkovanja verjetnost prevoda.
- 7 18 število besed število črk.
- 18 0 0 0 18 črke strokovnjakov, njihove dodane črke,
 ново prečrkovane, dodane in vse črke.
- Napis, ki niso prevedeni imajo označeno le število črk.

Pri napisih brez slik so zaradi primerljivosti na mestih neznanih črk upoštevane dodane črke kot novo prečrkovane, na mestih manjkajočih črk pa kot dodane črke!

NAPISI

ARHAIČNI ČAS

Zgodnje staro obdobje od konca 6. do začetka 5. stoletja pr. Kr.

Napis 1. Napis iz najdišča Nardo na obdelani grobni kamniti plošči 28x9x6 cm je v dveh vrstah dolžine 15,2 in 13 cm, črke so visoke 2 do 4 cm, bere se levo serpentinasto. S [1:233]

baopihinolibataos Baopihi Nolibataos I 1 [1:48]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen prve črke, ki je R, črke H, ki je O in izpuščenega I.

,9 ,8 RAOPIOINOLIBATAOS 17 0 1 0 18
7 18 RAO PIO I INO LIB ATA OS R RAO P IOI INO LIB ATA OS
Rad pil je in lep ata ostal. Rai pa joj in ljub ata ostal.

Očitno gre za nagrobno vsebino, saj ljubi ata ostane tudi v raju.

Staro obdobje prva polovica 5. stoletja, 490/480 - 444/433 pr. Kr.

Napis 2. Napis je na dvoročnem trebušastem glinenem vrču iz Ruge visokem 20 cm, ki je shranjen v Muzeju v Bostonu. Na eni strani sta dve človeški figuri z napisoma z rjavim firnežem, na drugi strani pa sta petelina z napisom z rjavim firnežem. S [1:234-235]

Prva stran		Druge stran	
a) avroČias	b) lahika	iapi	
Avro↑ias Lahika iapi		I 1	[1:49]

Pri prečrkovanju je nekaj razlik, saj je 5. znak, ki je označen s puščico dvojen in predstavlja črki TL, kakor zadnji znak, ki ga prečrkujejo kot PI, vendar predstavlja črki TA. Zadnja črka bi bila lahko vprašljiva in bi bila lahko tudi zlogovni znak z neznanim pomenom, vendar je pomen prepričljiv, saj gre za jato ptic, ki so vedno imele magični pomen. Črka H praviloma pomeni E tako kot v grških in starotrakijskih napisih.

,9 ,7 AVROTLIAS/LAEIKA/IATA 14 0 1 0 15
6 15 A V ROT L IAS LAEIKA IATA R LAEIKA lahko
A v rotitev le jaz lahka, jata. R ROTV grob

Prevod podaja smiselno vsebino, ki je povezana s slikama, saj prva predstavlja verjetno dve ženski od katerih je ena bojevnica, saj ima bič, druga pa je zakrita in bi lahko predstavljala žrtev ali čarovnico. Druga slika pa predstavlja dva petelina in bi lahko pomenila petelinji boj, a sta ptiča povezana z značilnim znakom, ki lahko pomeni tudi skupnost ali jato. Na eni strani sta dve ženski, na drugi strani pa petelina, torej ne gre za par, ampak za skupino ali jato.

R A V ROT L IAS L AEI KA IATA R L AIE KA le ajam kot
A v grob le jaz le ajam kot jata.

Če vrč predstavlja žaro je to verjetnejša različica, saj tudi duše po smrti lahko predstavljajo jato; pa tudi dve ptici lahko neseta dve duši v raj [20].

Napis 103. Napis iz groba iz Gnathia se bere desno in je sedaj izgubljen. S [1:277]

(x)θotor(x)brigannas²sogeras Θotor Brigannas Spogeras I 0 [1:79]

Jezikoslovci podajajo dokaj zanesljivo prečrkovanje in ga lahko obdržim.

,9 ,8 TOTOR(S)BRIGANNAS/SPOGERAS 22 0 0 1 23

8 23 TO TOR S BRIGA NNAS SPO GE RAS Tu potuješ še briga nas spi gre dol.

R TOROS potuješ

Napis je nagrobni, saj sorodnike briga za pokojnega in ker spi naj gre v grob.

Napis 104. Napis iz Ruvo je na bronastem kovancu in se bere desno. S [1:277]

a platur ? Palasina glava [1:80]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga lahko obdržim.

1 1 PLATUR 6 0 0 0 6

1 6 PLATUR Plačnik. R PL ATU R Pol atu raj.

Napis je razumljiv, saj gre za plačilni novič.

b χ--λαωχος/κυ ? sova na oljki grški napis [1:80]

Napis 105. Napis iz najdišča Francavilla je vklesan na obojestransko odbitem kamnu 45x30 cm, bere se desno v štirih vrsticah. S [1:278]

[aθa²]xgraiva²dazi²maihiaviθiaix²][?] ? 1 [1:80]

Jezikoslovci podajajo le delno prečrkovanje, ki se ga zaradi slabe slike težje preverja, zato ga obdržim, razen H, ki je E.

ATA/GRAIVA/DAZI/MAIEIAVITIAI 25 0 0 0 25

,8 ,8 ATA GRAIVA DA ZI MAI EIA VIT AIA

8 25 Ata grejeva da si tu moj aja vidi aja.

Napis je nagrobni in praviloma pomeni, da je bil pokojni skurjen.

Napis 106. Napis iz najdišča Arpi je na bronastem kovancu shranjenem v Berlinskem muzeju, bere se desno. S [1:278]

a poula ? 0 prva stran bik [1:80]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga lahko obdržim.

1 ,9 POULA 5 0 0 0 5

1 5 POULA Polovnjak.

Napis je razumljiv, saj gre za plačilni novič.

b Ασπάνου ? druga stran konj grški napis [1:80]

Napis 107. Napis iz groba iz Alezio se bere desno in je sedaj izgubljen. S [1:278]

vallamoldahias Valla Moldahias I 1 [1:81]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

4 14 VALLAMOLDAEIAS 14 0 0 0 14

1 1 VALLA MOL DA EIAS Veljak moli da ajaš.

Nagrobni napis je razumljiv.

Napis 108. Napis iz Rutigliano je vrezan na odlomljenem zidnem kamnu 96x30 cm, bere se desno v treh vrstah in je izgubljen. S [1:278]

[xx.xedentas.so.u.voθo.i.enededaren]-----xturartaneiredazemoi]-----xspraazeran ? 0 [1:81]

Jezikoslovci podajajo dokaj zanesljivo prečrkovanje in ga lahko obdržim.

EDENTAS SO U VOTO I ENEDAREN/TURARTANEIREDAZEMOI/SASPRAAZERAN

EDEN TA SSO U VOTO IEN DED AREN TURAR TA NEI REDA ZEMOI SA SPRA AZE RAN

,8 ,7 En ta sešel u vodo en dedec uren tekač ta ni reda zemlje si spral iz ran.

17 55 R SPRAA ZE RAN spraval že mlad. 55 0 0 0 55

Nagrobni napis je zanimiv, zaradi predvidenih manjkajočih delov pa je na teh mestih manj zanesljiv.

Napis 109. Napis iz Ruvo dolžine 4,5 cm z višino črk 0,5 cm je na glinasti piramidi osnove 5x5 cm in višine 2,5 cm, bere se desno in je shranjen v Muzeju Jatta v Ruvo. S [1:279]

tiokuloi ? 0 [1:81]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje.

1 ,6 TOIKULOI R ULOI ulov 8 0 0 0 8

2 7 TOI KULO I Tvoje kolo je. R TOIK ULOI Tak ulj.

R TOIK ULOI Taka teža. R T OI K U LOI Tu aja ko v loju.

Napis je kratek in zato večpomenski, morda gre za sončno kolo, ulov ali za ulje ali za udobno bivališče kot v loju.

Napis 110. Napis iz groba iz nekropole v Lecce je vrezan na obdelanem kamnu 58x30x10 cm, bere se desno v dveh vrstah 25 in 50 cm z višino črk 4 cm in je shranjen v Muzeju Castromediano v Lecce. S [1:279]

mernih²malaganegas Mernihi Malaganegas I 1 [1:82]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim, razen črke H, ki je E.

1 1 MERNIEI/MALAGANEGAS 18 0 0 0 18

6 18 MER N IEI MALAGA NEGA S Marnjaj ne jej malega negovala si.

R MERNIEI Mernjaj R MER meri

Nagrobni napis govori o neutolažljivi materi, ki naj se zave, da je malega dobro negovala.

Napis 111. Napis dolžine 74 cm z višino črk 10 cm iz groba iz nekropole v Lecce je vklesan na obdelanem kamnu 92x27x10cm, bere se desno in je shranjen v Muzeju Castromediano v Lecce. S [1:279]

platlan ? 0 [1:82]

Jezikoslovci podajajo dokaj zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim.

1 ,8 PLATLAN

2 7 PLAT LAN Plačal lani. 7 0 0 0 7

R P LA T LAN Počiva le tu lani.

Napis je nagrobni, saj je bil umrli lani pokopan.

Napis 112. Napis iz groba iz Mesagne je izgubljen. S [1:280]

?]nsd--hidaoza[? ? 1 [1:82]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje, prva vidna črka je U, dodane pa so črke po razumevanju.

,7 ,8 USD(EI)EIDAOZA(LON) 10 0 1 4 15

6 15 US DE IEI DAO ZA LON Ustal da jej dal za lon.

Nagrobni napis govori o vstalem saj je dal zanj dar.

Napis 113. Napis iz najdišča Vaste je v dveh vrstah z višino črk 5 cm, je na obeh straneh odbite pravokotne apnenčaste plošče 98x38x18 cm, bere se desno in je shranjen v Narodnem muzeju v Tarantu. S [1:280]

daninagiθaosgrosdihiiinker[maθi? / daninšilpaihidazinnihinaix] [1:82]

danin Agiθaos Grosdihii inkermati danin Šilpaihi Dazinnihii nai I 3

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim, razen črke H, ki je E.

1 ,9 DANINAGITAOSGROSDIEIINKERMATI/DANINŠILPAIEIDAZINNIENAI

20 54 DA NI NAGI TA OS GR OS D IEI IN KER MATI DA NINŠI LPA IEI DA ZIN NIEI NAI

Da ni nag tu ostane grobu ostane da jej in ker mati da ninka lepo jej da sin njej aja.

R NINA G ITA nina grobu ta R DAZI NNIEI dasi njej
50 4 0 0 54

Napis govori o mladem sinu, ki ga mati še v grobu ninka.

Napis 114. Napis sestavlja zapis: a) Momsena in b) napis dolžine in 51 cm z višino črk 3 cm na obdelanem kamnu 62x16x11 cm, ki se bere desno in je shranjen v Muzeju Castromediano v Lecce. S [1:281]

a) *platoraspaletaosisareti* Platoras Paletaos Sisareti I 0

b) *platoraspaletaos* Platoras Paletaos I 0 [1:83]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim, drugi napis je enak prvemu.

1 ,9 PLATORASPALETAOSISARETI/PLATORASPALETAOS(ISARETI)

15 46 PL ATO RAS PALE TA OS ISA RETI PL ATO RAS PALE TA OS ISA RETI
38 1 0 7 46

Potem ata res pal tu ostal isti Reti, potem ata res pal tu ostal isti Reti.

R PLATO Plačal R RE TI raj tebi. R PAL E potem je

Napis govori o umrlem očetu, ki ostane Reti.

Napis 115. Napis iz groba iz Ceglie je izgubljen. S [1:281]

platorasvaššnihi Platoras Vaššnihi I 1 [1:82]

Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim, razen črke H, ki je E.

1 ,9 PLATORASVAŠŠNIEI 16 0 0 0 16

7 16 PL ATO RAS VAŠ Š N IEI Potem ata res vaš šel not jej.

R PLATO Plačal

Napis govori o umrlem očetu, ki je šel v grob.

Napis 116. Napis iz Ugento v treh vrstah dolžine 60, 76 in 21 cm z višino črk 4 cm je na delno odlomljenem pilastru 107x30x50 cm in je precej poškodovan, bere se desno in je shranjen v zbirki Colosso v Ugentu. S [1:281]

(-)--xoxxbohxx(x)des---(-) / ---ohebbomato(x)pred[ami? / -mitθo ? 29 [1:83]

Jezikoslovci podajajo prečrkovanje, ki glede na le delno ohranjen napis ni dovolj poveden za razumevanje, čeprav se pojavijo znane besede: bo, mator in pred.

Napis 207. Napis iz groba iz Ceglie se bere desno in je izgubljen. S [1:326]

ettis arnisses theotorres **Ettis Arnisses Theotorres** I 0 [1:116]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.

1 1 ETTIS ARNISSES TEOTORRES 22 0 0 0 22

8 22 E TT IS AR NISSE S TEO TORRES R TOR RES potuješ res

Je tu isti mlad nisi sam tu potuješ.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 208. Napis iz Ceglie se bere desno in je izgubljen. S [1:326]

dazomaslahionashopakoassθi **Dazomas Lahionas Hopakoas sθi** I 2 [1:116]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

1 ,8 DAZOMASLAEIONASEOPAKOASSTI 26 0 0 0 26

8 26 DA ZOMA SLA EIO NASE OPAK OASS TI R ZO MA so moji

Da zdoma šla aja naša narobe ajaš ti. R OAS S ajaš še

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 209. Napis iz Carovigno se bere desno in je izgubljen. S [1:327]

θotorargorapandes ? **θotor Argorapandes** I 0 [1:116]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.

1 1 TOTORARGORAPANDES 17 0 0 0 17

5 17 TO TORAR GOR A PANDES R TOR AR potuješ raj

Tu potnik gor a padeš.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 210. Napis v dveh vrstah iz groba iz Salapio se bere desno in je izgubljen. S [1:327]

deivaspenkeos²teotin[i]h[i?] **Deivas Pankeos Teotinihi** I [1:116]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

,9 ,8 DEIVASPENKEOS/TEOTINIEI 20 2 0 0 22

8 22 DEIVA SPE N KE OS TEO TIN IEI

Deva spi naj ko ostane tu temi jej. R OSTE O ostane oj

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 211. Napis dolžine 49 cm z višino črk 6 cm je vklesan v čelno ploščo groba is Ceglie, bere se desno in je v Narodnem muzeju v Tarantu. S [1:327]

trohanthes **Trohanthes** I 1 [1:117]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

1 1 TROEANTES 9 0 0 0 9

5 9 T ROE AN TE S Tebi raj in tu si.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 212. Napis v 5 vrstah z višino črk 3 cm iz najdišča Diso je vklesan v kamnit kvader 38x21x39 cm, bere se desno in je v Narodnem muzeju v Tarantu. S [1:327]

[s?]ekonda / kezareihei / eipeigrave / stanapged / -pa [1:117]

? [S?]ekonda Kezareihe I ? 1

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

,9 1 SEKONDA/KEZAREIEEI/EIPEIGRAVE/STANAPGED/(S)PA

13 39 SE KON DA KE ZA REI EEI EI PEI GRAVE STANA PGED SPA

Se konča da tja za raj joj je poj grob stoj poglej spi.

R SE KON Še konj 37 1 0 1 39

R GRA VESTA NA grob vesta na R EEIEI ajaj

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 213. Napis v dveh vrstah iz nekropole iz groba iz Lecce je vklesan na obdelani kamniti plošči 74x48x12 cm z dolžino 53 in 58 cm in z višino črk 10 cm, bere se desno in je shranjen v muzeju Castromediano v Lecce. S [1:328]

dezes²bolosas Dezes Bolosas I 0 [1:117]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke Z, ki je verjetneje H oziroma E.

1 ,9 DEEES/BOLOSAS 12 0 0 0 12

6 12 D EEE S BOL OSA S

Da joj si bol ostala si. R DE EES Da ajaš

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 214. Napis je vrezan na notranji steni vhoda v grobni prostor v najdišču Gnathia, bere se desno in je izgubljen. S [1:328]

bosatpenkaheh[e?] ? Bosat Penkaheh[e?] I 2 [1:117]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E in zadnjih črk E, ki so drugačne in predstavljajo črko I.

1 ,7 BASATPENKAIEI 12 1 0 0 13

5 13 BA SA TPEN KA IEI Bo še tepen ko jej.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 215. Napis v štirih vrstah iz groba nekropole iz Lecce je vklesan na obdelani kamniti plošči 46x41x10 cm z višino črk 10 cm, bere se desno in je shranjen v muzeju Castromediano v Lecce. S [1:328]

[?]m⁻²daz³kole/⁴tos ? Daza Koletos I 0 [1:118]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim ter z dodano in prebrano črko napis dobi smiselno vsebino.

,7 ,7 M(I)/DAZI/KOLE/TOS 11 0 1 1 13

6 13 MI DAZ I KOLE T OS

Mi daš in tako tu ostani.

R MI DA ZI KO LETOS Moj da si ko letos.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

1 ,4 NAI B / IN L R BI N bi naj 6 0 1 0 7
 4 7 NAI B IN L Naj bi in leži. N L NIB IAN Le nebu en.
Verjetno gre za nagrobno vsebino razumljivo v obeh smereh.

Napis 229. Napis iz Vaste je izgubljen. S [1:335]

?]hiax[? ? 1 [1:121]
Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E, in zadnje črke, ki je L.
 ,9 1 EIAL 3 0 1 0 4
 1 4 EIAL Ajal. N L AIE Le aja.
Očitno gre za nagrobno vsebino.

Obdobje 1. polovice 4. stoletja pred Kr.

Napis 230. Napis na majhnem pilastru v treh vrstah z višino črk 2 do 3 cm se bere desno, je precej poškodovan in je vzdan na fasadi hiše Abatanuono v Vieste Garganico. S [1:335]

[de/i]va(-)²(-)all(-)²(-)z ? 9 [1:122]
Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, je pa tako pomanjkljivo, da ne omogoča razumevanja. Začetek je podoben napisu 155 in 210, nadaljevanje pa ne kaže podobne vsebine.

Napis 231. Napis dolžine 4 cm z višino črk 5 mm iz najdišča Ruvo je vtisnjen z žigom pred žganjem na glineni piramidi 3,7x3,7 cm z višino 7 cm, bere se levo in je shranjen v muzeju Jatta v Ruvo. S [1:336]

θeniana ? 0 [1:122]
Jezikoslovci podajajo primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen drugega N, ki je I.
 1 1 TENIAIA 7 0 0 0 7
 3 7 TE NI AIA Te ni aja. R TENI AIA Temi aja.
 N AIAI NET Ajaj not.

Očitno gre za nagrobno vsebino, ki je razumljiva tudi v obratni smeri.

Napis 232. Napis dolžine 2,5 cm z višino črk 8 do 9 mm je vrezan na glineni piramidi 4x6,4 cm iz Ruvo, bere se desno in je shranjen v muzeju Jatta v Ruvo. S [1:336]

bla ? 0 [1:122]
Jezikoslovci podajajo zanesljivo prečrkovanje in ga obdržim.
 1 1 BLA 1 3 BLA Bila. 3 0 0 0 3
Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 233. Napis je vrezan na Apolovem lekitosu višine 13,5 cm iz Gnathia, bere se desno in je shranjen v Mestnem muzeju v Genovi. S [1:336]

graias ? 0 [1:122]
Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.
 1 ,7 GRAIAS 6 0 0 0 6
 3 6 G RA IAS Glej raj jaz. R GRAIAS Grajaš. ali Greješ.
Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 255. Napis iz groba iz Gnathia je vklesan na kamniti blok, črke so premazane rdeče, bere se desno in je izgubljen. S [1:344]

morkosdazeh[i]/²ias Morkos Dazehiiias I 1 [1:127]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

1	1	MORKOSDAZEEI/IAS		14	1	0	0	15
6	15	MORK OS DA ZE EI IAS	Mrtev ostanem da že ajam jaz.					
		R EIIAS ajaš	R MOR KOS mrtev kos					

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 256. Napis na steni groba iz Gnathia se bere desno in je izgubljen. S [1:344]

a) *graivaihi* ? b) *g(raivaihi?)* ? 2 [1:128]

Graivaihi Graivaihi I

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

,8	,8	GRAIVAIEI/GRAIVAIEI		10	8	0	0	18
8	18	G RA IVA IEI G RA IVA IEI	Glej raj gre jej, glej raj gre jej.					
		R GRAIVA Grejeva ali Grajava						

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 257. Napis iz groba iz Gnathia se bere desno in je izgubljen. S [1:344]

henn/²a ? 1 [1:128]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E in prvega N ki je II.

1	,6	EEIINAI		6	0	0	0	6
3	7	E EII NAI	Je aja spi.					

Očitno gre za nagrobno vsebino, a je napis kratek in večpomenski.

Napis 258. Napis iz groba iz Carovigno se bere desno in je izgubljen. S [1:344]

ašša-(-)eal/²x(x) ? 0 [1:128]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim; dodani sta vidni črki.

,9	,8	AŠŠAEAL/ON		7	0	2	0	9
3	9	AŠŠA EAL ON	Odšel ajal on.					
		N NO L AEAS ŠA	Not le ajaš šel.					

Očitno gre za nagrobno vsebino, ki je razumljiva v obeh smereh.

Napis 259. Napis verjetno iz groba iz Oria je na apnencu in je izgubljen. S [1:344]

?](x)haiθihi[? ? 2 [1:128]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E.

,9	,8	TEAITIEI		7	0	1	0	8
4	8	T EAI T IEI	Tu ajaj tu jej N IEI T IAE T					
			Jej tu aja tu.					

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 260. Napis iz Oria se bere desno in je izgubljen. S [1:344]

θabara Θabara I 0 [1:128]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.

1 1 TABARA 6 0 0 0 6

2 6 TA BARA Tu grob.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 261. Napis dolžine 25 cm z višino črk 5 cm iz Vaste je vklesan na obdelanem kamnitem desno odbitem kvadru 33x19x14 cm, bere se desno in je shranjen v muzeju Castromediano v Lecce. S [1:345]

anda[? 0 [1:129]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga obdržim.

,8 ,7 ANDA 4 0 0 0 4

2 4 AN DA In da. N ADNA Ena. ali Jadna.

Verjetno gre za nagrobno vsebino, ki je razumljiva tudi v obratni smeri.

Napis 262. Napis dolžine 91 cm z višino črk 6,5 cm je vklesan na zlomljeni kamniti grobni plošči iz tufa 98x13x13 cm iz Alezio, bere se desno in je verjetno kot kopija shranjen v muzeju Castromediano v Lecce. S [1:345]

bridihiba[r]zidihi **B**ridihi **Ba**[r]zidihi I 2 [1:129]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim, razen črke H, ki je E in črke Z, ki je ni.

,9 ,8 BRIDIEIBARIDIEI 14 1 0 0 15

5 15 BRID IEI BAR ID IEI Bridko jej saj gre jej.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Helenistično-Rimsko obdobje 3. do 2. stoletje pred Kr.

Napis 263. Napis na kamnu iz Gnathia se bere desno in je izgubljen. S [1:345]

[](-)nanoras²[d]amatra ? 0 [1:129]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.

,8 ,7 NANORAS/DAMATRA 13 1 0 0 14

6 14 N ANO RAS DA MAT RA Naj eno dol da mati (v) raj.

R NANO nono

Očitno gre za nagrobno vsebino.

Napis 264. Napis vklesan na delu napuščnega kamna iz Ceglija 23x21x13 cm, bere se desno in je izgubljen. S [1:345]

Jspredami ? 0 [1:129]

Jezikoslovci podajajo sliki primerno prečrkovanje in ga lahko obdržim.

,9 ,7 SPREDAMI 8 0 0 0 8

2 8 S PREDAMI S predniki.

R S PRED AMI Si pred nami.

Očitno gre za nagrobno vsebino.

DOLAS	dola, dol – SN, SK	down	166
DOLAN	dolinec – SK	dalesman	166
DOMA	doma – SK	at home	125
DOME	dome, doma – preg, SN, SK	at home	335
DOMU	domu, domov – SN, SK	to home	287
DONA	donira, daruje – VEN	give	34
DONO	damo, darujemo – SK, VEN	give	166
DONOMO	damo, darujemo – SK, VEN	give	166
DOZOE	dozorel – okr, SK	ripe	195
DŠLE	dšle, došle – okr, SN, SK	arrived	176
E	je – okr, SK	is	26, 27, 33, 33, 34, 40, 41, 82, 97, 114, 126, 126, 133, 166, 183, 193, 207, 221, 251, 257, 270, 287, 287, 288, 288, 333, 338, 343
EA	ea, aja – okr, preg, SN, SK	lie	72, 191, 236, 247, 275
EAI	eai, aja – preg, SN, SK	lie	5, 7, 196, 259, 266
EAL	eal, ajal – okr, SN, SK	lie	101, 258
EAMA	jama – preg, SK	pit	192
EAN	en – SK	one	19, 76, 126, 234
EAO	ajal – okr, SK	lie	189
EAŠ	eaš, ajaš – okr, SN, SK	lie	192
EDEN	eden, en – SK	one	108
EE	je – preg, SK	is	54, 54, 60, 60, 128, 154, 293, 293
EEE	aja – preg, SK	lie	152, 191
EEE	joj – preg, SK	oh	152, 204, 204, 213
E EI	ajaj – preg, SK	lie	179, 212
EEIEI	ajaj – preg, SK	lie	212
EES	ajaš – preg, SK	lie	192, 191, 213
EEŠ	eješ, ajaš – preg, SN, SK	lie	191
EI	je – prem, SK	is	38, 85, 123, 193, 212
EI	aja – preg, SK	lie	168, 218, 220, 255, 266
EIA	eja, aja – preg, SN, SK	lie	24, 59, 74, 105, 122, 136, 139, 149, 166, 171, 173, 240, 277, 338
EIAI	eiaj, ajal – preg, SN, SK	lay	229, 243
EIAS	ejaš, ajaš – preg, SN, SK	you lie	107, 190, 192
EIAŠ	ejaš, ajaš – preg, SN, SK	you lie	192, 191
EIAZ	ejaš, ajaš – preg, SN, SK	you lie	92
EIDE	eide, ajde, gremo – SN, SK	go	217
EIE	joj – preg, SK	oh	192
EIE	eje, aja – preg, SN, SK	lie	195, 195, 286, 329, 343
EIES	eješ, ajaš – preg, SN, SK	you lie	192
EII	eji, aja – preg, SN, SK	lie	168, 257
EIIAS	ajaš – preg, SK	you lie	255
EINO	ejno, ono – SN, SK	one	173
EIO	ejo, aja – preg, SN, SK	lie	99, 195, 208
EIOL	eiou, ajal – preg, SN, SK	lie	99
EIR	raj – preg, SK	heaven	178, 266

TANO	tano, tajno – okr, SN, SK	secret	166
TAO	ta, tu – preg, SK	this, here	101, 101, 133, 166, 166
TAOTA	ta, tu – preg, SK	this, here	166
TARNATA	tarnata – SK	lament	277
TAS	ta – SK	this	187
TAR	ter – preg, SK	and	277
TATI	tati – SK	to father	100
TATO	tatu – preg, SK	to father	100
TE	te, tu – preg, SN, SK	here	41, 42, 71, 85, 92, 95, 97, 121, 166, 166, 180, 182, 193, 191, 191, 191, 211, 231, 234, 273, 333, 337
TE	te, tja – okr, SN, SK	there	281
TEA	te, tu – preg, SN, SK	here	176
TEDA	teda, tedaj – okr, SN, SK	then	71
TEDO	tedo, tedaj – okr, SN, SK	then	180
TEE	tej – preg, SK	to her	85
TEEE	tu – SK	here	191
TEI	tej – SK	to this, to her	176, 183, 192, 216, 218
TEKEL	tekel – SK	run	281
TELL	tel, telo – okr, SN, SK	body	166
TEME	teme – SK	dark	42
TEN	da – preg, SK	that	166
TENI	temi – preg, SK	dark	231
TEO	tu – preg, SK	here	96, 173, 182, 207, 210
TES	tesno – okr, SK	tightly	118, 192, 192, 197, 191, 191, 191, 270, 279
TESSI	teši – SK	console	197
TETA	tota, ta – preg, SN, SK	this	85, 123
TGOV	tugoval – okr, SK	grieve	192
TI	ti, tej – SK	you, to you	39, 68, 70, 74, 77, 81, 100, 114, 139, 148, 154, 166, 166, 176, 183, 192, 192, 192, 192, 195, 195, 196, 203, 208, 271, 272, 346
TIA	tja – SK	there	7, 123, 324
TIBAL	taval – preg, SK	rove	166
TIBE	tebi – prem, SK	to you	154
TIEI	tebi – preg, SK	to you	277
TIMA	tima, tema – preg, SN, SK	dark	195
TIN	temi – okr, SK	to dark	210
TINN	temi – okr, SK	to dark	346
TIS	tist, tisti – okr, SN, SK	that	8, 272
TISAN	tesan, tesen – preg, SK	hewing, tight	166
TISDA	tista – preg, SK	that	192
TISIN	tesan, tesen – preg, SK	hewing, tight	183
TISTA	tista – SK	that	195
TISTN	tistm, tistim – okr, SN, SK	to their	192
TIVAS	tavaš – preg, SK	rove	166, 195
TL	tle, tu – preg, SN, SK	here	283
TLI	tle, tu – preg, SN, SK	here	283
TLIŠ	tliš – SK	you glow	291

TM	tm, tam – okr, SN, SK	there	289
TN	temi – okr, SK	dark	46, 166, 276
TO	tu – preg, SK	here	74, 86, 103, 129, 137, 195, 201, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 209, 223, 279, 324
TO	to, ta – SN, SK	this	166, 170, 221
TO	ti – SK	you	203
TOA	toa, tvoja – okr, SN, SK	your	12, 83, 166, 195
TOBI	tobi, tabo – preg, SN, SK	with you	192
TOE	toje, tvoje – okr, SN, SK	your	167
TOI	toj, tvoj – okr, SN, SK	your	109, 196
TOIK	tak, tolik – okr, SN, SK	such	109
TOL	tolk, toliko – okr, SN, SK	so much	100, 192
TOLLIM	tulim – preg, SK	roar	282
TOLO	telo – preg, SK	body	166
TOOA	toa, tvoja – preg, SN, SK	your	83
TOR	tura, potuje – okr, sin, SK	travel	96, 103, 127, 152, 201, 202, 204, 204, 205, 206, 207, 209, 223
TORA	tura, potuje – okr, sin, SK	travel	66
TORAR	turar, potnik – okr, sin, SK	traveller	209
TORAS	turaš, potuješ –sin, SK	travel	127, 137, 173, 182
TORE	tura, potuje – okr, sin, SK	travel	191, 221
TORI	tura, potuj – okr, sin, SK	travel	101, 141, 174, 192, 193
TORIA	tura, potuj – okr, sin, SK	travel	195
TORIS	turaš, potuješ –sin, SK	travel	166
TORNA	tura, potuje –sin, SK	travel	166
TORRE	tura, potuje –sin, SK	travel	120, 191
TORRES	turaš, potuješ –sin, SK	travel	207
TORRI	tura, potuje –sin, SK	travel	194
TOST	trošt, up – okr, SN, SK	hope	270
TOTO	toto, to – SN, SK	this	137, 203
TOURAR	turar, potnik – SN, SK	traveller	219
TPEN	tpen, tepen – SN, SK	beaten	214
TRA	trajno – okr, SK	lastingly	7
TRAO	trajno – okr, SK	lastingly	76
TROE	troje – okr, SK	triply	270
TT	tudi – okr, SK	also	132
TT	tu – preg, SK	here	175, 207, 277
TTA	tu – SK	here	130
TTE	tu – SK	here	97, 192
TTES	tu – SK	here	192
TTI	ti – SK	you	192, 191
TUR	tura, potuje – okr, SK	travel	221, 253, 253, 253, 254
TURAR	turar, popotnik – sin, SK	traveler	108
TUZI	toži – preg, SK	lament	100
U	u, v – SK	in	109, 282
UDA	uda – SK	give up	145

UKA	uka, uči – SN, SK	teach	143	
UKANI	ukani – SK	trick	143	
ULOI	ulj – SK	beehive	109	
ULOI	ulov – preg, SK	catch	109	
ULOI	teža – sin, SK	weight	109	
UMEN	umen – SK	wise	218	
UN	un, on, tisti – SN, SK	that	145	
UN	un, in – preg, SN, SK	and	221	
UPA	upa – SK	hope	196	
UPAVE	upava – preg, SK	we hope	196	
US	ustane, ostane – okr, SK	rise, remain	57, 112, 253, 253, 253	
V	v – SK	into	2, 17, 26, 96, 219, 249	
V	ve – okr, SK	know	325, 345	
VA	va, v – SN, SK	in, at	7	
VA	vej, vedi – oke, SN, SK	you know	29	
VADA	uada, voda – preg, SN, SK	water	155	
VAG	vagan – okr, SK	balanced	5	
VAI	vaj, vej – preg, SN, SK	know	3, 117	
VAI	vaj, vaju – SN, SK	you	142	
VAL	val – SK	wave	62, 158	
VALA	veljak – okr, preg, SK	worthy	150	
VALAT	veljak – okr, preg, SK	worthy	150	
VALDAN	veljak – okr, preg, SK	worthy	100	
VALDES	veljak – okr, preg, SK	worthy	100	
VALE	veljak – okr, preg, SK	worthy	88	
VALETAS	baletnik veljak – sin, SK	dancer, worthy	60, 60, 60, 60	tudi veljaven / also valid
VALLA	veljak – preg, SK	worthy	107, 120, 132	
VALLAI	veljak – preg, SK	worthy	158	
VALLAID	veljak – preg, SK	worthy	158, 166	
VALLAS	veljak – preg, SK	worthy	62	
VAN	van, nebo – PL, SN, SK	heaven	74, 166	
VANA	van, nebo – PL, SN, SK	heaven	275	
VAS	ves, vsa, vse – prem, SK	all	12, 52, 52, 95, 131, 163, 195	
VAS	vas – SK	you	44, 55, 55, 131, 166, 166, 166, 166, 178, 188	
VASA	vaša – SK	your	55	
VASNO	vsnul, zasnul – SN, SK	fall asleep	80, 247	
VASTI	gasti, gosti – preg, SN, SK	entertain	166	
VAŠ	vaš – SK	your	84, 115	
VE	ve, zna – SK	know	54	
VEI	vej – SK	know	195	
VEL	velja – okr, SK	valid	201	
VEN	van, nebo – PL, SK	heaven	192	
VEN	ven – SK	out	192	
VER	veri, veruj – SN, SK	believe	272	
VERINE	verne – SK	believe	272	
VERNE	verne – SK	believing	272	

ZEN	zelen – okr, SK	green	192
ZENA	žena – preg, SK	wife	166, 225
ZENI	ženi – preg, SK	to wife	287, 287
ZENIE	ženi – preg, SK	to wife	287
ZEPOE	zepoje, zapoje – preg, SN, SK	sing	192
ZES	sez, sežeš – okr, preg, SN, SK	size	118
ZES	zesuje zasuje – okr, SN, SK	cover, bury	216
ZESNA	zaspal – SK	felt asleep	166
ZESP	zaspal – okr, SK	felt asleep	166, 167, 170
ZESPA	zaspal – SK	felt asleep	166, 167, 170
ZET	zet – SK	son-in-law	132, 153
ZI	si – preg, SK	you are	12, 13, 26, 32, 79, 100, 105, 151, 166, 194, 191, 215, 265, 272, 272, 272, 323
ZI	za – preg, SK	behind	13
ZID	zid – SK	wall	135
ZIE	zalije – okr, SK	flood	123
ZIE	zija, vidi – okr, SN, SK	see	167
ZIEI	zel, vzel – okr, SN, SK	took	166
ZIHAR	ziher, sigurno – SN, SK	sure	167
ZIL	žal – preg, SK	alas	41
ZIL	cil, cilj – okr, SN, SK	aim	41
ZIN	sin – preg, SK	son	113, 192
ZINNE	sine – preg, SK	son	192
ZIOVA	zovi, kliči – preg, SN, SK	call	198
ZIST	čist – preg, SK	unstained	93
ZONVE	zove – SK	call	144
ZO	se – preg, SK	oneself	145
ZO	so – preg, SK	they are	201, 208, 346
ZO	to – preg, SK	this	179
ZOI	soj – preg, SK	shine	179
ZOIM	zojm, zajm, zajemi – SN, SK	laddle	179
ZOMA	zdoma – okr, SK	off home	208
ZON	zon, zona – okr, SN, SK	shudder	167
ZUZDAM	zauzdam – okr, SK	check, curb	287
ZZES	zasnuješ, zaspiš – SK	fall asleep	83

Število besed po črkah / *Number of words by letters*

A	B	C	Č	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	Š	T	U	V	Z	Ž
85	67	0	0	67	45	0	38	0	61	0	54	39	71	89	80	65	74	118	20	107	13	55	61	0

Skupno 1209 besed / *Altogether 1209 words*

LITERATURA / LITERATURE

1. H. Krahe, *Die Sprache der Illirier*, Zweiter Teil, C. de Simone, *Die messaischen Inschriften und ihre Chronologie*, 1-151, J. Unterman, *Die messapischen Personennamen*, 153-229, *Abbildungen zu den Messapischen Inschriften und ihrer Chronologie*, 231-361, Otto Harrassowitz, Wiesbaden **1964**.
2. V. Vodopivec, *Katalog Mesapskih napisov, besed in prevodov*, Razbiranje ilirskih jezikov, Jutro, Ljubljana **2011**.
3. V. Vodopivec, *Zbir Mesapskih napisov, delitev, prevod in slovar*, Zbornik devete mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2011**.
4. V. Vodopivec, *Slovar venetskega jezika*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, Jutro, Ljubljana **2010**, 176-204.
5. V. Vodopivec, *Besednjak retijskega jezika*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, Jutro, Ljubljana **2010**, 271-287.
6. V. Vodopivec, *Besednjak starofrigijskega jezika*, Jezikovni temelji starejše slovenske etnogeneze, Jutro, Ljubljana **2010**, 385-402.
7. V. Vodopivec, *Primerjava branj napisa na prstanu iz Ezerova*, Zbornik sedme mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2010**, 148-160.
8. V. Vodopivec, *Primerjava branj napisa na skrilu iz Kjolmena*, Zbornik osme mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2010**, 180-188.
9. V. Vodopivec, *Primerjava branj Pyrgijskih zlatih ploščic*, Zbornik posveta Praprebivalstvo na tleh srednje Evrope, Jutro, Ljubljana **2003**, 51-64.
10. V. Vodopivec, *Nekaj galskih napisov*, Zbornik pete mednarodne konference Izvor Evropejcev, Jutro, Ljubljana **2007**, 155-175.
11. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Državna založba Slovenije, Ljubljana **2002**.
12. J. Jurančič, *Slovensko – srbohrvaški slovar*, Državna založba Slovenije, Ljubljana **1989**.
13. M. Pleteršnik, *Slovensko – nemški slovar*, ponatis, Cankarjeva založba, Ljubljana **1974**.
14. V. Smolej, *Slovaško - slovenski slovar*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, **1976**.
15. *Srbskohrvatsko - Makedonski rečnik*, Makedonska knjiga, Prosvetno delo, Skopje **1989**.

ZAKLJUČEK

Upam, da ste obogatili svoje zavedanje o davnih in staroselskih koreninah Slovencev v Sredozemlju in v Srednji Evropi, ki so bivali pod različnimi imeni in imeli tudi svoje različne državne skupnosti. Prav naši genetski, kulturni in jezikovni predniki so, kot miroljubni poljedelci, poselili Srednjo Evropo in s svojim delovanjem na področju kulture, kmetijstva, obrti in kovinarstva postavili temelje evropskega gospodarstva in evropske kulture. Umni razvoj poljedelstva je našim prednikom omogočil velike družine in hitro rast prebivalstva, saj smo osrednje in najmočnejše deblo indoevropskega drevesa, prav slovanski narodi.

Ženska enakopravnost in demokratično odločanje na večah in vaških skupnostih, kjer se je urejalo medsebojne odnose, predstavljata začetek in temelj demokracije, ki je priznana jedro sodobne družbe. Kot poljedelci in živinorejci so vse potrebno pridelali sami, orodje pa so izdelovali sami ali pa so ga menjavali za svoje pridelke. Kot miroljubna ljudstva so bili na udaru bojevitih Latinov, ki so jih premagali in izkoriščali ter Germanov, ki so jih plenili in pokorili ter zahtevali, da jim dajejo desetino, še večkrat pa kar dajatve po njihovih potrebah.

Upam, da ste izostrili občutek za resnico in boste lahko dosledno ločevali mnenja in razlage od analiz in dokazov. Resnica je čudovita in si moramo zanjo stalno prizadevati s kritičnim preverjanjem vsakodnevnega družbenega, gospodarskega, finančnega, kulturnega, političnega, javnomnenjskega, moralnega in znanstvenega okolja. Prav v imenu znanosti je bilo izrečenih mnogo laži v preteklem imperialističnem in komunističnem obdobju in še danes se v njenem imenu izrekajo mnoge neresnice. Te neresnice se izrekajo vedno na škodo zapostavljenih družbenih skupin, pogosto pa tudi na škodo narodov. Laži in neresnice so vedno družbeno škodljive, zato si moramo vsi prizadevati za njihovo razkrinkavanje in se s tem osvobajati.

Ves stari in srednji vek ni bila vprašljiva prvobitna poselitev Slovanov – Slovencev v srednji in jugovzhodni Evropi. Šele libertinski – lažni imperializem je od znanosti zahteval zanikanje slovenske prvobitnosti in pojavile so se teorije, ki jih je znanost zavrnila, sprejela pa je njihove laži o pozni naselitvi Slovanov – Slovencev v 6. stoletju. Ker za te trditve ni nobenega dokaza, za prvobitnost Slovencev pa pričajo toplotna imena po vsej srednji Evropi, čaka znanost očiščenje lastnih vrst in izločitev splošno sprejetih a lažnih teorij ter postavitev zgodovine na dokazljive temelje. Prav lažni zgodovinarji so idejni predhodniki nacizma in so sokrivi za množičen genocid Judov in Slovanov.

Slovensko zgodovino je treba postaviti na dokazljive temelje.

V katalogu mesapskih napisov so obravnavani vsi znani napisi in bolje ohranjeni in daljši so tudi ustrezno prevedeni. Podana so prečrkovanja 303 napisov, delitev delno zveznih besedil in prevodi, ki vsebujejo 2340 besed in 6507 črk. Podana so tudi predvidevanja jezikoslovcev s komentarjem prečrkovanja in razumevanja. Le 23 napisov je razumljivih tudi v obratni smeri.

V slovarju mesapskega jezika so zbrane vse besede razumljenih napisov iz kataloga in so posredovane v prečrkovanju v slovenski abecedi; dodani so narečni in knjižni izrazi, besedno preoblikovanje, pomen v angleščini in oznake napisov ter pojasnila.

Mesapski napisi so izrazito pokopne narave, saj je le 25 napisov, ki se lahko razumejo tudi posvetno. Besed božanstev, urokov in podobnih značilnosti je zelo malo, kar priča o tem, da so smrt obravnavali zelo stvarno, ob nedvoumnem verovanju v posmrtno življenje.

Tudi mesapski napisi so pisani v tedanjem praslovenskem narečju, saj je slovenskih knjižnih besed le 21,15 %, slovenskih narečnih besed pa kar 71,00 %. Skupno je slovenskih besed že 92,15 %, kar je bistveno več od postavljene mejne zahteve razumevanja 30 %.

Iz sorodstvenih izrazov, ki so v mesapskih napisih številnejši in zato tudi zanesljivejši, je razvidna ženska enakopravnost, saj oče obsega 47 %, in se pri moškemu spolu dvigne delež na 60 %, kar je za tiste čase še vedno značilno za žensko enakopravnost.

Razbiranje ilirskih jezikov je izjemno uspešno, saj so verjetnosti prečrkovanj mesapskih napisov v razredu odlično in so od vseh obravnavanih predantičnih napisov razumljivih v slovenskem jeziku najvišja.

Verjetnosti razumevanja mesapskih napisov so tudi zelo visoke, saj so v razredu odlično le malo nižje od razumevanja venetskih napisov.

Pričujoči dokumenti in dokazi ne oznanjajo enoveljavne resnice, ampak kažejo na različne in nedogmatizirane možnosti obravnave predantičnih jezikov in preverjanja doseganega dela jezikoslovcev.

Raznovrstne analize in primerjave prikazujejo razlikovanja možnih razumevanj predantičnih napisov, ki so za ustrezno presojo verjetnosti najpomembnejša. Temelj strokovnosti razumevanja je pravilna izbira jezika, ki temelji na postopnem oženju širše izbire z analizami črkovnih znakov in se zaključi z ustreznim razumevanjem v končno izbranem jeziku.

Podane primerjave dokazujejo bistveno prednost razumevanja zajetih predantičnih napisov na slovenskih knjižnih in narečnih jezikovnih osnovah in potrjujejo mnenja zahodnoevropskih jezikoslovcev, ki večinsko upoštevajo latinščino kot jezik razumevanja, da teh napisov ne razumejo.

*Resnica o naši slavni, miroljubni in kulturni zgodovini,
je najboljšo zagotovilo za bodočnost Slovencev
in samostojne države Slovenije.*

Vinko Vodopivec
RAZBIRANJE ILIRSKIH JEZIKOV

Stavek in prelom
ONZ Jutro

Izdalo
Založništvo Jutro, Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, Ljubljana

© Vinko Vodopivec,
Pot na Drenikov vrh 12, 1000 Ljubljana
vinko.vodopivec@uau.si

Natisnjeno v Sloveniji

NAROČILA

JUTRO d.o.o., Črnuška c. 3, p. p. 4986, SI-1001 Ljubljana
Tel. (01) 561-72-30, 031 521-195, 041 698-788 • faks (01) 561-72-35
E-pošta: Jutro@siol.net • www.jutro.si

ali

Vinko Vodopivec, Pot na Drenikov vrh 12, SI-1000 Ljubljana
Tel. (01) 422-45-60 • vinko.vodopivec@uau.si